

**Vergadering
gemeenteraad Den Haag
gehouden op
donderdag 13 februari 2025
(Geopend te 13.30 uur)**

Voorzitter: de burgemeester, mr. J.H.C. van Zanen

Griffier: drs. C.G.C.M. Blankwaard-Rombouts

Agenda

- A. Vaststelling agenda
- B. Stad in de raad
- C. Vaststelling van de wijze van afdoening van ingekomen stukken
- D. Vaststelling van de notulen van 13, 14, 28 en 29 november 2024
- E. Vaststelling van de besluitenlijst
  - E.1 Voorstel van het presidium inzake benoeming raadsrapporteurs op het dossier Den Haag Zuidwest (RIS321339)
  - E.2 Voorstel van het college inzake Vaststelling van de Verordening tot wijziging van de Algemene plaatselijke verordening voor de gemeente Den Haag (APV) (RIS321105)
  - E.3 Voorstel van het college inzake Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Haaglanden 2025 (RIS321209)
  - E.4 Voorstel van het college inzake Intrekken raadsbesluit RIS305092 ten behoeve van het opnieuw opstarten van project Mient (RIS321147)
  - E.5 Voorstel van het college inzake Verzoek om bindend advies voor omgevingsvergunning dakuitbouw Oude Haagweg 733 (RIS321121)
  - E.6 Voorstel van het college inzake Verzoek om bindend advies voor omgevingsvergunning uitbouw Anjelierstraat 48 (RIS321266)
  - E.7 Voorstel van het college inzake Verzoek om bindend advies voor omgevingsvergunning polikliniek Johan de Wittlaan 3 (RIS321295)
  - E.8 Voorstel van het college inzake Verzoek om bindend advies voor omgevingsvergunning veranderen kantoor Scheveningseweg 64 (RIS321307)
  - E.9 GEHEIM Voorstel van het college inzake Verwerven appartementsrecht van een pand (RIS320834)
- F. Datumbepaling initiatiefvoorstel (Hart voor Den Haag) Zicht op Haagse arbeidsmigratie (RIS321353)

Beraadslaging over

Agendapunten G en H worden gezamenlijk besproken

- G. Voorstel van het college inzake startnotitie referendum uitbreiding gereguleerd parkeren (RIS321259)
- H. Voorstel van het college inzake Verordening tegemoetkoming campagnekosten referendum uitbreiding gereguleerd parkeren Den Haag 2025 (RIS321220)
- I. Voorstel van het college inzake Uitbreiding zero-emissiezone (RIS320645)
- J. Voorstel van het college inzake PUK Winkelcentrum Mariahoeve (RIS321151)

- K. Openbare aankondiging tot sluiting van de deuren ten behoeve van een besloten vergadering in verband met geheime bespreking Initiatiefvoorstel Hart voor Den Haag: Opheffen geheimhouding (RIS320635) (agendapunt komt aan de orde na de dinerpauze)
- L. Initiatiefvoorstel Hart voor Den Haag: Opheffen geheimhouding (RIS320635) (agendapunt komt aan de orde na de dinerpauze)

Afronding debat commissie

- M. Huisvesting culturele en maatschappelijke organisaties
- N. Werkagenda circulaire economie (RIS318676) (agendapunt niet aan de orde geweest)
- O. Actieprogramma Klimaatadaptatie en Vergroenen Versteende Wijken 2024 (RIS318503) (agendapunt niet aan de orde geweest)
- P. Themadebat aanpak dakloosheid
- Q. Leegstandsdebat (agendapunt niet aan de orde geweest)
- R. Stand van zaken erfpacht januari 2025 (RIS321116)
- S. Verzoek tot intrekken raadsvoorstel Hobbemaplein en aanpak vervolgtraject (RIS321169)
- T. Themadebat WMO (agendapunt niet aan de orde geweest)

De **voorzitter**. Ingevolge het Reglement van orde open ik de vergadering.

Presentielijst

Aanwezig zijn 43 leden: Ahraui (PvdA), Arp (SP), Assad (D66), Van Basten Batenburg (VVD), Bingöl (Hart voor Den Haag), Bom (Hart voor Den Haag), Bos (GL), Van den Bos (PvdD), Butt (GroenLinks), Celik (DENK) De Vuyst (GroenLinks), Van Doorn (D66), Dubbelaar (Hart voor Den Haag), Dumoulin (VVD), Van Esch (D66), Etalle (FVD), Faïd (HSP), Gerritsen (PvdD), Van den Goorbergh (Groep Van den Goorbergh), Groenewold (D66), De Groot (CDA), Guernaoui (Hart voor Den Haag), Hofstra (VVD), Holman (PvdA), Kaptheijns (PVV), Klokkenburg-Reedeker (CU/SGP), Mahmood (DENK), Martinez van Andel (Hart voor Den Haag), Martini (Hart voor Den Haag), Meinesz (Hart voor Den Haag), Mekers (D66), De Mos (Hart voor Den Haag), Mostert (D66), Noorlander (D66), Partiman (CDA), De Ridder (VVD), Sewtahal (Hart voor Den Haag), Sluijs (Hart voor Den Haag), Smit (PvdD), Thepass (GL), Uduba (VVD), Verdonk (HvDH), Verduin (D66).

Afwezig: Peeck (VVD) en Baboeram (GL)

De **voorzitter**. Aangezien het vereiste aantal leden aanwezig is, kan de vergadering voortgang vinden.

Goedemiddag, geachte leden van de gemeenteraad, geachte dames en heren op de publieke tribune en mensen thuis. Fijn dat u er bent. Welkom bij de vergadering van de gemeenteraad.

Bericht van verhindering is ontvangen van de leden mevrouw Peeck en mevrouw Baboeram wegens ziekte.

Ik vraag uw aandacht voor onze vergaderafspraken. We vergaderen via de voorzitter. Dat ben ik en soms is de heer Sluijs dat. Ik verzoek u om eventuele overige gesprekken buiten deze vergaderzaal te voeren, zodat we de insprekers en elkaar goed kunnen blijven volgen en ook het debat geconcentreerd kunnen blijven volgen. Het debat mag natuurlijk stevig op de inhoud zijn maar niet gericht op de persoon.

Voor de insprekers geldt dat zij hun bijdragen leveren op basis van de afspraken die daarvoor gelden. Dit betekent bijvoorbeeld dat u raads- of collegeleden niet bij hun voornaam aanspreekt. Ook is het niet toegestaan om namen van medewerkers te noemen. We hebben ook al heel lang geleden

afgesproken dat vanaf de tribune geen blijken van instemming of afkeuring gewenst zijn. Aanwezigheid in de raadzaal is voorbehouden aan de leden van de raad.

Alle stemmingen zijn aan het eind van de vergadering, waarna de fracties en de leden de gelegenheid hebben om stemverklaringen af te leggen. Met de fractievoorzitters is afgesproken om de vergadering uiterlijk om 0.00 uur te sluiten, inclusief de stemmingen.

Aan de orde is:

A. Vaststelling agenda.

De **voorzitter**. Kunt u instemmen met de agenda?

Rita Verdonk (Hart voor Den Haag). Voorzitter. Ik heb gisteren een mail gestuurd naar wethouder Vavier, naar het college, met het verzoek om een juridisch advies, dat gerubriceerd is als geheim en dat vanmiddag op de agenda staat van een besloten vergadering, openbaar te maken, omdat dat gaat om juridische zaken. Ik heb begrepen dat de wethouder daar vanmiddag over wil beginnen in het geheime gedeelte, maar ik stel voor dat daar nu gewoon actie op ondernomen wordt. Het verzoek is dus om het openbaar te maken, zodat ik dat kan gebruiken om me te laten informeren.

Wethouder **Vavier** (GroenLinks). Voorzitter. Ik heb de mail inderdaad ontvangen. Er was allerlei verwarring over hoe we daarop konden reageren, omdat het een mail is van één raadslid aan mij, terwijl openbaarmaking ook een raadsbesluit is. Het college staat niet onwelwillend tegenover openbaarmaking van het advies, omdat dit met name ook de openbare discussie over het delen van geheime informatie met burgers betreft. Maar we moeten het advies wel op een aantal onderdelen lakken. Dat gaat over informatie die herleidbaar is tot een locatie, doelgroep en andere daarbij behorende bijzonderheden. Die kunnen wat ons betreft niet openbaar worden, maar de delen die raken aan het proces van besluitvorming in relatie tot de wetgeving en ook de manier waarop we de bewoners hebben geïnformeerd, zal het college ongelakt laten en daarmee openbaar maken. Als uw raad het hiermee eens is, zal het college in die lijn een en ander in gang zetten. Dat heeft enige tijd nodig, maar dat kan wel voor de dinerpauze al gebeuren.

De **voorzitter**. Weet de raad nu waar het over gaat? Dat vraag ik even voor mijn begrip. Ik weet waar het over gaat. Weet iedereen waar het over gaat? Dan zouden we dit kunnen besluiten, want ik moet formeel vaststellen dat u dat goedvindt. Als ik de wethouder goed begrijp, gaat zij, als u dat goedvindt, dit in gang zetten, zodat we het meteen na de avondschorsing hebben en openbaar kunnen maken.

Wethouder **Vavier** (GroenLinks). Vóór de dinerpauze.

Rita Verdonk (Hart voor Den Haag). Voorzitter. Ik heb toch wel enige teleurstelling omdat het college nu pas tot die overtuiging komt en het stuk niet meteen openbaar heeft gemaakt, want het uitgangspunt is 'openbaar, tenzij'. Dat is één. Ik heb het advies natuurlijk al bekeken. Ik denk dat er heel weinig in staat wat weggelakt moet worden. Ik zou dus willen verzoeken om een en ander met spoed in werking te zetten en te zorgen dat het er gewoon binnen een uur ligt, want dan kunnen we er nog wat mee.

Wethouder **Vavier** (GroenLinks). Er moeten hier in dit huis ook allerlei radertjes gaan werken. Ik kan toezeggen dat we dit zo snel mogelijk doen. Dit gaan we nu dus niet even laten wachten. Dit wordt zo snel mogelijk opgepakt. Ik durf niet te zeggen of het binnen een uur lukt, maar het lukt wel zeker voor de dinerpauze of zo veel eerder als mogelijk. We zullen daar alles aan doen.

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

Aan de orde is:

B. Stad in de raad.

De **voorzitter**. Er zijn vijftien sprekers aangemeld, maar ik maak een klein voorbehoud. Van niet alle aanmeldingen is zeker of de afzender daadwerkelijk aanwezig wil zijn bij de vergadering of slechts steun heeft willen betuigen, maar we hebben gekozen voor de ruime variant, want het omgekeerde is natuurlijk vervelender. Ik heb dus vijftien namen. Ik heb tien namen staan bij agendapunt G, het voorstel inzake startnotitie referendum uitbreiding gereguleerd parkeren. U kent de regels: u heeft drie minuten en na drie minuten stop ik u echt. Dat is niet uit onvriendelijkheid; zo hebben we het gewoon geregeld. Let dus op uw tijd, want het is sneu als u het belangrijkste nog niet heeft gezegd wanneer de drie minuten voorbij zijn.

De heer **Van den Berg** (G). Goedendag. Er is een hele simpele vraag gesteld aan de inwoners van Den Haag. Die lijkt nu juridisch en politiek compleet verdraaid te worden. Draagvlakmeting, parkeerdrukmeting, participatie, alleen stadsdelen waar nog geen beleid is en alleen stadsdelen waar geen bouwprojecten gepland staan et cetera, et cetera staan in de startnotitie. Helaas missen we daarbij de aansluiting bij de vraagstelling. Die had wellicht wat meer toelichting nodig, maar ik ben als initiatiefnemer niet meer benaderd. Men geeft te kennen dat men genoeg informatie kon halen uit de startvraag; dat is op zich wel knap. Maar nogmaals, de burger heeft de simpele vraag beantwoord: wel of geen uitbreiding van betaald parkeren. Dit waren - ik zou bijna zeggen: helaas - niet alleen Hart voor Den Haag-stemmers, maar ook mensen die bijvoorbeeld op de SP, de ChristenUnie/SGP, DENK et cetera stemmen. En dan te bedenken dat partijen hier pretenderen volksvertegenwoordigers te zijn. Ik lees dat bijvoorbeeld DENK stelt de enige echte autopartij van Nederland te zijn die betaald parkeren slechts een melkkoe vindt. Ik ga er dan ook van uit dat DENK in ieder geval gaat voorstemmen. Maar het is wel gek dat kleine partijen met een achterban die nog kleiner is dan het aantal referendumstemmers, nu gaan bepalen wat goed is voor de gehele stad. Immers, er is in dit college maar één partij, een samengevoegde partij, die meer stemmers heeft. Dat geef ik u te denken.

Dat het college afspraken maakt met en beloftes doet aan commerciële bouwers en daarom deze stadsdelen zou moeten uitsluiten, is helemaal een mooie, alsof zij het belang inzien van een goed functionerende stad. Onderscheid en uitleg van termen zoals 'uitbreiding' of 'verruiming' zijn geen zaken die landen bij de gewone burgers. Het zijn slechts politieke argumenten om niet te hoeven luisteren naar de inwoners. Blijf gewoon bij de petitie: uitbreiding in de gehele stad. Parkeerdruk- en draagvlakmeting alsmede participatie waren al voorwaarden waar het college mee gestart was, maar omdat dat lastig blijkt, is dat er maar uit gehaald. Als je deze termen in de wijken voorlegt, wordt er inmiddels honend gelachen. Daar geloven we allang niet meer in. Blijf bij een referendum voor alle inwoners over wel of geen uitbreiding van betaald parkeren in heel Den Haag.

Het referendum is wat mij betreft ook aangevraagd op basis van een oneigenlijke invoering van het beleid in Laak begin januari 2024. Daar zijn we nog steeds niet blij mee. Uitzonderingen kunnen altijd gemaakt worden, want het is een raadgevend referendum. Dat is ook het hele eieren eten van politiek, maar op voorhand hele wijken buitenspel zetten en hun stem uitsluiten vind ik schandalig.

De **voorzitter**. Als het goed is, zijn er vier sprekers over agendapunt I, het voorstel inzake uitbreiding zero-emissiezone.

De heer **De Ruiter** (I). Geachte voorzitter en raadsleden. Als BSH hebben we al een aantal keren gezegd niet tegen zero-emissie te zijn, maar dan moeten wel eerst de randvoorwaarden, onder andere de stroomvoorziening, in orde zijn. Ook in het nieuwe amendement is dit niet goed geregeld. Wel invoeren maar niet handhaven is natuurlijk een discutabele afspraak en een plan dat de gemeente Den Haag niet waardig is. Het college denkt er te gemakkelijk over, maar in RIS 320679 van 3 december staat duidelijk dat naast de problemen met snelladers ook de uitrol van reguliere laders wordt bemoeilijkt doordat er veel aanpassingen nodig zijn aan het net in de vorm van trafowissels en

netwerkuitbreidingen. Voordat er nieuwe palen geplaatst kunnen worden, zal er dus een heleboel moeten gebeuren. Dit duurt tot 2033, maar inmiddels horen we al 2036. Dit is een gigantische operatie, die in heel veel steden moet worden uitgevoerd. Het gaat vast niet lukken om dat overal op tijd te doen; dat valt zeer te betwijfelen. Ik heb het eerder 'een gedrocht van een plan' genoemd. Hoe kunnen bestuurders het nu volgen? We krijgen een corridor met een milieuzone voor vrachtwagens; dat is één. We krijgen een zero-emissiezone tot aan de kust; dat is twee. We krijgen een milieuzone aan de haven voor vrachtwagens, bestelwagens en personenauto's; dat is drie. En om het allemaal nog moeilijker te maken, krijgen we een aantal wegen waar niets kan gebeuren rond de milieuzone. Dat is nodig omdat particulieren en bedrijven daar gebruik moeten maken van die weg. Welke bestuurder gaat dat nog begrijpen?

We spreken van een 'zero-emissiezone', maar dat is een totaal verkeerd woord. Het geldt alleen voor bestel- en vrachtwagens. Particulieren kunnen gewoon rijden, net als toeristen. De naam wekt een totaal verkeerde verwachting. Maar naast het instellen van deze zone gebeurt er heel veel meer: warmtepompen plaatsen, meer elektrische auto's, energiezuinig maken van woningen, verplicht energiezuinig maken van bedrijfsgebouwen enzovoort. Het voordoen alsof er alleen maar aan de lucht wordt gewerkt door het instellen van een zero-emissiezone is ver buiten de waarheid. Het gaat hier om een totaalpakket dat moet zorgen voor schone lucht en een betere gezondheid. Zero-emissie is daar slechts een heel klein onderdeel van. We moeten daar niet meer gewicht aan geven dan het werkelijke gewicht.

En dan nog de afspraak in het college. Vorig jaar is duidelijk in de raad besproken dat het instellen van een zero-emissiezone een raadsbeslissing is geworden. De beslissing is nu dus aan de raad en niet meer aan het college. De afspraak in het college is dus achterhaald. Daarnaast had het college de afspraak gemaakt toen nog niet bekend was welke kadastrale problemen we hadden.

De **voorzitter**. Dank u wel. De drie minuten zijn voorbij, meneer De Ruiter.

De heer **Dierick** (I). Geacht college, mijn naam is Gijs Dierick. Ik ben de eigenaar van strandtent Boca Grandi en de Kiteboardschool in Kijkduin, maar ik sta hier niet alleen namens mijzelf; ik sta hier ook namens alle ondernemers aan het Zuiderstrand. Wij staan volledig achter duurzaam ondernemen; zie onze suggesties in de Strandnota, waarin we pleiten voor natuurinclusief ondernemen en sterk CO₂-reducerend werken. Het lijkt er echter op dat de voorgestelde maatregelen in de zero-emissiezone niet het gewenste effect zullen hebben. De CO₂-reductie is volgens het onderzoek van Buck Consultants minimaal, omdat slechts een klein deel van de uitstoot daadwerkelijk in de beoogde zone terechtkomt en de rest wordt afgevoerd naar het binnenland. Laten we eens even kijken naar die zero-emissiezone. Hoe denkt het college om te gaan met de op- en afbouwperiode? Want tijdens deze periode hebben wij te maken met een zware transportbehoefte, zoals het plaatsen en verplaatsen van containers over het strand. Helaas zijn er momenteel geen elektrische alternatieven voor deze zware voertuigen en het ziet er niet naar uit dat dit snel verandert. Hoe gaat het college ervoor zorgen dat deze zware voertuigen ingezet kunnen blijven worden zonder afbreuk te doen aan de duurzaamheidsdoelen van Den Haag, dat in 2030 uitstootvrij wil zijn?

Een ander onderwerp waar wij ons flink zorgen over maken, is ons eigen transport. Sommige strandpaviljoens hebben geen eigen strandopgang of looppad. Daarnaast moeten wij tijdens de op- en afbouw vaak met apparatuur door het mulle zand en de duinen rijden, vaak met een aanhanger. Ook tijdens het seizoen rijden we vaak over het strand om voetgangers veilig hun weg te laten vervolgen of omdat er na een storm een hoop zand op het pad ligt. Dit maakt een robuust voertuig dus geen luxe maar een noodzaak. Deze zero-emissiezone dwingt ons tot de aanschaf van een elektrische fourwheeldrive. Dat vereist een flinke investering; ik gok rond € 100.000. Dit betekent dat we de komende jaren grote bedragen opzij moeten zetten, terwijl de marges in de horeca al zwaar onder druk staan. De tijden van gouden bergen liggen allang achter ons. Ook op het strand vechten ondernemers voor een modaal inkomen.

Onze oplossing: afschaffing van de op- en afbouwregel en een corridor. We vragen niet om een langere exploitatieperiode en we vragen niet om meer omzet, maar gewoon om de afschaffing van de verplichte op- en afbouw. Daarnaast is het van groot belang om een corridor te creëren, zoals de zojuist benoemde in Scheveningen, die het mogelijk maakt om duurzaam te blijven opereren, zonder dat het transport een belemmering wordt. Dit bespaart op zwaar transport.

De **voorzitter**. Dank u wel. De drie minuten zitten erop.

De heer **Van den Assem** (I). Ook ik ben een strandtenteigenaar. Het meeste is dus al benoemd. Geachte voorzitter en leden van de raad, mijn naam is Scott van den Assem, ondernemer in Scheveningen en strandpaviljoeneigenaar. Vandaag sta ik hier met een dringende vraag: willen jullie eigenlijk nog wel strandpaviljoens in Scheveningen? Want de maatregelen waarover u vandaag beslist, zetten onze toekomst als strandondernemers serieus op het spel. Wij zijn altijd bereid om met de gemeente mee te denken en te werken aan verduurzaming, maar het invoeren van een emissiezone zonder realistische alternatieven of maatwerk voor de strandsector geeft het gevoel dat we in een hoek worden gedrukt. Onze bedrijven zijn niet zomaar horecagelegenheden: wij bouwen onze paviljoens elk jaar op en breken ze in het najaar weer af. Dat vereist zware logistiek en zwaar transport, waarvoor op dit moment geen elektrische alternatieven bestaan. Wat u van ons vraagt, is praktisch onmogelijk. Als deze zone wordt ingevoerd zonder uitzondering of overgangsregelingen, betekent dat één ding: de doodsteek voor veel strandondernemingen. En dan heb ik het nog niet eens over de gevolgen voor de toeleveranciers, die ons dagelijks voorzien van producten. Ook zij hebben simpelweg geen toegang tot elektrisch transport dat aan deze eisen kan voldoen. De keten gaat vastlopen, met desastreuze gevolgen voor de hele lokale economie.

Als dit de richting is die de gemeente kiest, vraag ik mij serieus af of er überhaupt nog ruimte is voor de strandcultuur waaraan Scheveningen zijn reputatie dankt. U maakt het ons onmogelijk om te blijven bestaan. Is dat echt wat u wil? Ik roep u op om realistisch te blijven en het gesprek met ons aan te gaan. Overweeg uitzonderingen voor strandgebonden ondernemers zoals wij. Wij staan open voor oplossingen, maar dan moeten ze wel haalbaar en eerlijk zijn.

De heer **De Jong** (I). Raadsleden en voorzitter. Ik spreek hier namens de bewoners van het Havenkwartier, die zich zorgen maken over het dunder worden van het onderhoud van hun huizen doordat de kleine ondernemer straks voor grote kosten staat door de aanschaf van nieuwe bussen. Ze maken zich ook zorgen over de oneerlijke concurrentie door hun buitenlandse collega's, die straks met buitenlandse kentekens bijna ongestraft de zero-emissiezone in kunnen komen doordat ze alleen gecontroleerd kunnen worden als ze rijdend in de zone zijn. Daarnaast werd beweerd dat elektrische bussen goedkoper zouden worden. Goedkoper worden ze niet, want als een ondernemer een gelijkwaardige bus moet hebben, moet hij een veel zwaardere bus nemen die € 20.000 duurder is en waarvoor in sommige gevallen zelfs een vrachtwagenrijbewijs nodig is. Dat zijn de grootste problemen die wij als bewoners zien: het onderhoud van onze huizen en het bestaansrecht van de kleine ondernemer komen in gevaar. Ik doe een oproep tot u als raad, want dit zijn mensen die op u gestemd hebben en die verwachten dat u de belangen van deze mensen behartigt.

De **voorzitter**. Het laatste agendapunt waarvoor iemand zich heeft aangemeld, is het voorstel inzake het Winkelcentrum Mariahoeve.

Mevrouw **Langemeijer** (J). Goedemiddag. Ik ben directeur van de Stichting KunstPost, een bewonersinitiatief dat sinds 2008 actief is in Mariahoeve op het gebied van kunst en cultuur. Sinds 2017 zijn we gehuisvest in het voormalige Stadsdeelkantoor Haagse Hout, gelegen in maar vooral óp Winkelcentrum Mariahoeve. Het verheugt ons dat in het PUK is opgenomen dat het belangrijk is dat er in de herontwikkeling ruimte blijft voor maatschappelijk initiatief voor ontmoetingen die bijdragen aan de sociale cohesie, laagdrempelig en duurzaam betaalbaar. Er moet ruimte blijven voor betaalbare werkplekken voor sociaal-maatschappelijke en ook creatieve ondernemers, maar zeker ook voor makers, waarbij LOOKatie het kloppend hart blijft. KunstPost is een organisatie voor maar vooral ook door de wijk, want de activiteiten worden voor het merendeel door vrijwilligers georganiseerd. Er is veel behoefte aan alle vormen van cultuur. Dat is wel gebleken tijdens de coronapandemie.

Dat brengt me op het belang van kunst en cultuur voor een gezonde samenleving. Naast sport brengt ook cultuur mensen in beweging. Cultuur zorgt voor energie en voor een gezonde geest in een gezond lichaam. Zelfs de Romeinen wisten dit al. Maar cultuur in de wijken heeft een onzekere status. Dat ligt niet aan de mensen die het organiseren of die eraan deelnemen. Huisvesting is de onzekere factor. Voor cultuur zijn er veel te weinig faciliteiten. Broedplaatsen voor creatief en maatschappelijk

initiatief zijn afhankelijk van tijdelijk beschikbare leegstaande gebouwen. Cultuuractiviteiten voor bewoners missen de zekerheid van een dak boven het hoofd. In de afgelopen zestien jaar is KunstPost vijf keer verhuisd. Momenteel zitten we wederom op de schopstoel, want Winkelcentrum Mariahoeve gaat renoveren en in de nieuwbouwplannen is geen ruimte voor onze activiteiten. KunstPost is op dit moment alleen nog gehuisvest op LOOKatie364, te vinden op het winkelcentrum, met een bvo van 720 vierkante meter. Voorheen hadden we drie oude scholen waarin we 80 ateliers en werkplekken hadden. Op locatie hebben we nog slechts achttien ruimten, waarvan er acht atelier zijn. Wekelijks bezoeken 350 mensen ons pand.

In het voorliggende PUK zien we vooral veel aandacht voor de ontwikkeling van een buurtbibliotheek, maar het door u erkende belang van huisvesting voor maatschappelijke organisaties is hierin niet terug te vinden. KunstPost heeft een voorstel klaarliggen voor projectontwikkeling in Mariahoeve. Daarvoor hebben we kavel Tarwekamp 3 op het oog, de plek waar KunstPost voorheen, van 2011 tot 2020, gevestigd was. Concreet is mijn droom om een geschikte broedplaats te bouwen voor kunst, cultuur en wijkpartners, met ruimte om samen te wonen in een woonvorm waarbij bewoners de ruimte hebben om naar elkaar om te kijken, maar ook hun eigen voorkeur hebben, met een dakakker en met ruimte voor wijkbedrijven die door bewoners worden gerund.

Mijn vraag: kan de gemeente een partij vragen om ons te helpen een gezamenlijk plan te ontwikkelen voor permanente huisvesting voor burgerinitiatieven in Mariahoeve?

De **voorzitter**. Dank u wel. De drie minuten zijn voorbij. Ik kijk nog even naar de tribune. Ik heb negen namen genoemd van mensen die mogelijk iets wilden zeggen over de Startnotitie referendum uitbreiding gereguleerd parkeren, maar misschien waren ze te laat hier. Nee, er is niemand die alsnog wil inspreken. Voor de uitbreiding van de zero-emissiezone heeft zich ook iemand gemeld waarvan wij niet zeker weten of dat op tijd was, maar ik stel voor om daar in dit geval niet moeilijk over te doen, omdat we er niet helemaal uit komen.

De heer **Voerman** (I). Voorzitter, leden van de gemeenteraad. De voorgestelde uitbreiding van de zero-emissiezone vanaf de Laan van Meerdervoort naar de kust en van Wassenaar tot Kijkduin is door het college voorgesteld om de luchtkwaliteit in dat gebied 4% te verbeteren en om de stikstofdepositie in kwetsbare natuurgebieden met enige tienden van een procent te verlagen. Over netcongestie wordt in de door Buck Consultants opgestelde meerjarenkosten- en batenanalyse gezegd dat die een dominante factor wordt zodra alleen emissieloos transport is toegestaan of als ondernemers hun bestaande voertuigen vervangen door nieuwe voertuigen. Een derde deel van de straten van Den Haag, zo schrijft wethouder Van Asten in een brief van 2 december, moet de komende tien jaar open om de infrastructuur voor de capaciteitsuitbreiding mogelijk te maken. Dit betekent in de praktijk dat de visspecialist om de hoek grote kans maakt dat hij tussen 2029 en 2035 zijn dan elektrische bestelauto niet kan opladen in of bij zijn huis of bedrijf. En wat voor de visboer geldt, geldt ook voor de bakker, de groenteboer, de aannemer, de loodgieter enzovoort.

Ondernemers kunnen zich beroepen op de hardheidsclausule en ontheffing aanvragen, zo stelt het college. In het amendement waarover straks wordt gestemd, staat: 'Er wordt niet overgegaan tot handhaving van de categorie elektrische bestelauto's vanaf 2029 totdat de laadcapaciteit op orde is'. Welke criteria bepalen wanneer de laadcapaciteit op orde is? Dat wordt niet vermeld. Het aanvragen van ontheffingen en het voeren van bezwaarprocedures die volgen, kosten handenvol tijd, geld en vooral heel veel energie van de kleine ondernemer zelf, die hij helemaal nergens anders kan laden.

De rechtsonzekerheid en het onduidelijke en hierdoor onzekere ondernemersklimaat voor het mkb hebben een sneeuwbal effect naar de groothandel, zal uiteindelijk de haven economie en de gehele kuststrook uithollen en zal de bedrijvigheid hier om zeep helpen. Vlaggetjesdag wordt niet het vieren van een levende en innoverende branche, maar een historisch festival. Eén corridor is een ritje waardoor de ondernemers in de haven tot in lengte van jaren een fractie schonere lucht kunnen inademen. Deze situatie geeft geen handelingsperspectief om te groeien, te innoveren en te verduurzamen. De voorgenomen uitbreiding staat hiermee diametraal tegenover de Havenvisie, die dit college aan het opstellen is en waarin innovatie en verduurzaming juist wél vooropstaan. Dit geamendeerde voorstel voor uitbreiding is en blijft onrealistisch in verband met de verwachte netcongestie, blijft mede hierdoor in de gestelde termijn onhaalbaar en is onverantwoordelijk, gezien de desastreuze gevolgen voor de bloedvaten van deze helft van de stad, namelijk de ondernemers en

hun werknemers. Daarmee treft dit uiteindelijk de burgers en de leefbaarheid. De vraag blijft of de opbrengst niet veel en veel te laag is.

Leden van de gemeenteraad van Den Haag, een betere luchtkwaliteit ...

De **voorzitter**. Dank u wel. De drie minuten zijn voorbij.

(Een aantal personen op de insprekerslijst blijkt niet aanwezig te zijn)

Aan de orde is:

C. Vaststelling van de wijze van afdoening van ingekomen stukken.

De raad heeft hieromtrent beslist zoals hierna bij elk nummer is aangegeven.

Raadsadressen

Nr.	Afzender en onderwerp	Voorstel afdoening	Kopie antwoord
1	Stichting Buurtontwikeling en Multimedia d.d. 18 januari 2025 inzake verwerven nieuwe locatie SBM (10847676) + 24 januari 2025 (10847676 behoort bij)	In handen van het college van B en W	commissie Samenleving
2	Belanghebbende d.d. 29 januari 2025 inzake parkeerproblemen Fischerstraat (10852857)	In handen van het college van B en W	commissie Leefomgeving
3	Belanghebbende d.d. 2 februari 2025 inzake warmtenet Mariahoeve levert geen CO2 reductie op (10852869)	In handen van het college van B en W	commissie Leefomgeving
4	Belanghebbende d.d. 3 februari 2025 inzake noodkreet van een huisarts (10853235)	In handen van het college van B en W	commissie Samenleving

Ter kennisnemingen

Nr.	Afzender en onderwerp	Voorstel afdoening
1	Belanghebbende d.d. 18 januari 2025 inzake diversen (10847467)	Voor kennisgeving aannemen
2	Belanghebbende d.d. 20 januari 2025 inzake betaald parkeren bij de Hofbadtorenflat (10847510)	Voor kennisgeving aannemen
3	Belanghebbende d.d. 20 januari 2025 inzake brandbrief omgeving Vermeerkwartier (10847565) en 23 januari 2025 (10847565 behoort bij) + 24 januari 2025 (10847565 behoort bij)	Voor kennisgeving aannemen
4	Belanghebbende d.d. 20 januari 2025 inzake schriftelijke reactie motie kabelgoottegels (10847596)	Voor kennisgeving aannemen
5	ROC Mondriaan d.d. 21 januari 2025 inzake studenten vragen voor Gaza (10847729)	Voor kennisgeving aannemen
6	Woonbond d.d. 21 januari 2025 inzake lokaal huurbeleid en de Nationale Prestatie Afspraken (10849602)	Voor kennisgeving aannemen
7	Economic Board The Hague d.d. 22 januari 2025 inzake steunbetuiging kandidatuur Den Haag als culturele hoofdstad van Europa in 2033 (10849641)	Voor kennisgeving aannemen
8	Belanghebbende d.d. 22 januari 2025 inzake actieplan Loop voor hoop! Op weg naar een kankervrij Suriname (10852446)	Voor kennisgeving aannemen
9	Belanghebbende d.d. 24 januari 2025 inzake buurtgesprek Calandstraat 12 (10852470) + 7 februari 2025 (10852470 behoort bij)	Voor kennisgeving aannemen
10	Avvincente d.d. 30 januari 2025 inzake nieuwe vorm van educatie over Auschwitz en Holocaust (10852494)	Voor kennisgeving aannemen

11	Commissie Loosduinen d.d.28 januari 2025 inzake evaluatie Convenant Duurzaam ZKD/ omgevingsvergunning (10852505)	Voor kennisgeving aannemen
12	Belanghebbende d.d. 2 februari 2025 inzake ontheffing parkeergeld (10852798)	Voor kennisgeving aannemen
13	Haags Cultuuroverleg d.d. 4 februari 2025 inzake ondersteuning kandidatuur Den Haag Europese Culturele Hoofdstad 2033 (10855257)	Voor kennisgeving aannemen
14	Team Ecovrede d.d. 6 februari 2025 inzake verzoek over verschillende zaken rondom Ecovrede (10855272)	Voor kennisgeving aannemen

---

Aan de orde is:

D. Vaststelling van de notulen van 13, 14, 28 en 29 november 2024.

De notulen worden ongewijzigd vastgesteld.

Aan de orde is:

E. Vaststelling van de besluitenlijst.

- E.1 Voorstel van het presidium inzake benoeming raadsrapporteurs op het dossier Den Haag Zuidwest (RIS321339)
- E.2 Voorstel van het college inzake Vaststelling van de Verordening tot wijziging van de Algemene plaatselijke verordening voor de gemeente Den Haag (APV) (RIS321105)
- E.3 Voorstel van het college inzake Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Haaglanden 2025 (RIS321209)
- E.4 Voorstel van het college inzake Intrekken raadsbesluit RIS305092 ten behoeve van het opnieuw opstarten van project Mient (RIS321147)
- E.5 Voorstel van het college inzake Verzoek om bindend advies voor omgevingsvergunning dakuitbouw Oude Haagweg 733 (RIS321121)
- E.6 Voorstel van het college inzake Verzoek om bindend advies voor omgevingsvergunning uitbouw Anjelierstraat 48 (RIS321266)
- E.7 Voorstel van het college inzake Verzoek om bindend advies voor omgevingsvergunning polikliniek Johan de Wittlaan 3 (RIS321295)
- E.8 Voorstel van het college inzake Verzoek om bindend advies voor omgevingsvergunning veranderen kantoor Scheveningseweg 64 (RIS321307)
- E.9 GEHEIM Voorstel van het college inzake Verwerven appartementsrecht van een pand (RIS320834)

Deze voorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Voorzitter. De ChristenUnie/SGP wenst geacht te worden tegen voorstel E.2 te hebben gestemd.

De **voorzitter**. De fractie van de ChristenUnie/SGP wordt op haar verzoek aantekening verleend dat zij geacht wenst te worden te hebben gestemd tegen voorstel E.2.

Aan de orde is:

F. Datumbe­paling initiatief­voor­stel (Hart voor Den Haag) Zicht op Haagse arbeids­migra­tie (RIS321353).

De **voorzitter**. Namens het college kan ik melden dat de reactie van het college uiterlijk in het tweede kwartaal van 2025 verwacht mag worden.

Nu gaan we naar de beraadslagingen. De agendapunt G en H worden gezamenlijk besproken. Er wordt later vandaag wel apart over besloten.

Aan de orde is:

G. Voorstel van het college inzake startnotitie referendum uitbreiding gereguleerd parkeren (RIS321259).

H. Voorstel van het college inzake Verordening tegemoetkoming campagnekosten referendum uitbreiding gereguleerd parkeren Den Haag 2025 (RIS321220).

De beraadslaging wordt geopend.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Voorzitter. Vandaag bespreken we de vormgeving van een startnotitie die door het college is opgesteld en die gaat over de probleemstelling en de oplossingsrichting voor het houden van een referendum. De initiatiefnemer van het referendum, de heer Arjan van den Berg, die we zojuist hebben gehoord, wil met ruim 15.000 opgehaalde handtekeningen duidelijkheid. Hij wil antwoord op de vraag of Den Haag voor of tegen de uitbreiding van betaald parkeren is. Hij is al sinds 2016 bezig met de parkeerproblemen in Laak en was verontwaardigd dat daar betaald parkeren werd ingevoerd zonder draagvlakonderzoek, terwijl de parkeerdruk overdag niet hoog is. In de Parkeerstrategie 2021-2030 stond dat betaald parkeren alleen ingevoerd mag worden bij een parkeerdruk boven de 90% en bij voldoende draagvlak. Toch is dit genegeerd. Waarom dit werd genegeerd, is mij nu volledig duidelijk geworden: op 27 juni 2023 besloot het college namelijk om draagvlak als voorwaarde volledig uit de parkeerregulering te schrappen. Dat was zogenaamd in lijn met het coalitieakkoord 2022-2026. Dit raadsbesluit werd eigenlijk stiekem doorgevoerd en werd op 12 juli 2023 officieel vastgelegd in het Gemeenteblad. Opvallend is dat dit besluit werd genomen vlak voordat het college op 29 juni 2023 viel, na het vertrek van de VVD. Dit roept vragen op over de legitimiteit en de transparantie van dit besluit.

Maarten De Vuyst (GroenLinks). Het is toch zo dat we op dit moment een actualisatie van de Parkeerstrategie in de wacht hebben staan en dat het raadsbesluit waar u het over heeft, daarin komt te staan? Er is toch niet stiekem een raadsbesluit genomen? U moet het raadsbesluit nog nemen.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). We zijn al tijden in gesprek over draagvlak. Ik ben zelf ook steeds van mening geweest dat het in de Parkeerstrategie 2021-2030 staat. Dat is op dit ogenblik het beleid, maar in de startnotitie kwam ik tegen dat dit er op 27 juni uit is gehaald. Nu begrijp ik waarom in al die wijken betaald parkeren is ingevoerd zonder dat daar door iemand om gevraagd is. Wat ik ook vreemd vind, is dat de heer Van den Berg het in zijn inspraak constant over draagvlak heeft gehad en dat de wethouder geen enkele keer heeft gezegd: ho, ho, wacht eens even; dat hebben we eruit gehaald.

Maarten De Vuyst (GroenLinks). Ik heb het idee dat de heer Meinesz om mijn vraag heen loopt. Er ligt een actualisatie van de Parkeerstrategie. Dat is een raadsvoorstel dat on hold is gezet, omdat Hart voor Den Haag met een burgerinitiatiefvraag over een referendum kwam. In dat raadsvoorstel wordt gezegd dat het draagvlak wordt afgeschaft. Als u dat zo belangrijk vindt, kunt u toch gewoon een

amendement indienen bij die actualisatie van de Parkeerstrategie? Daar hebben we dan toch ook geen referendum voor nodig?

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). De initiatiefnemer heeft een hele duidelijke vraag: voor of tegen uitbreiding van betaald parkeren? U heeft het over de draagvlakmeting, maar die is er dus al uit gehaald. Dat was eigenlijk al opgenomen in de Parkeerstrategie, maar die wordt ook gewoon terzijde gelegd. Dus waarom denkt u dat dat in de toekomst niet gaat gebeuren?

De **voorzitter**. De laatste keer, meneer De Vuyst.

Maarten De Vuyst (GroenLinks). Waar ik eigenlijk naartoe wil - maar ik merk dat de heer Meinesz daar niet met mij heen wil - is dat hij dit met een amendement kan regelen als hij parkeerdruk en draagvlak zo belangrijk vindt. Dan ligt het in een raadsvoorstel en dan lijkt het me heel stug dat het college dat gaat ontwijken. Dus waarom in plaats van het referendum niet gewoon die actualisatie van de Parkeerstrategie weer terug in behandeling nemen om het daar dan te regelen?

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). De heer Van den Berg heeft 15.000 handtekeningen opgehaald van allemaal mensen die zich door dit college in de kou gezet voelen. Zij hebben in sommige wijken betaald parkeren om de oren gekregen en hebben daar niet om gevraagd. Men wil het nog meer in de stad gaan invoeren. Daar zijn zij dus tegen, daar willen zij zich over uitspreken en daar moet een referendum over komen.

Waarom is zo'n ingrijpende wijziging op het laatste moment nog doorgedrukt zonder dat de raad en de bewoners daarover zijn geïnformeerd? Moet zo'n beslissing geen onderdeel van de beraadslaging zijn tijdens een parkeerdebat of tijdens het debat over de actualisatie? We hebben laatst ook de vve uit zo'n besluit gehaald omdat dat ook eigenlijk besloten moest worden; men wilde toen de vve-vergunningen eruit halen. Die zijn er toen ook uit gehaald en dat zal hier dus ook moeten gebeuren. Bovendien werd op 11 december 2024 in een antwoord aan de ChristenUnie nog gesuggereerd dat draagvlakmetingen gewoon konden plaatsvinden. Dit is misleidend, want op dat moment was draagvlak allang geen voorwaarde meer bij het invoeren van betaald parkeren. Daarnaast worden, als het aan dit minderheidscollege ligt, bepaalde wijken, zoals Vroondaal, Ypenburg en het Wateringse Veld, buiten het referendum gehouden, waardoor betaald parkeren daar alsnog kan worden ingevoerd zonder draagvlak onder de bevolking zodra de parkeerdruk boven de 90% komt; dit zeg ik via de voorzitter maar even tegen de heer De Vuyst.

Marieke van Doorn (D66). Ik sla aan op Ypenburg. Ik wilde daar in mijn bijdrage op terugkomen, want er is helemaal geen beleidsvoornemen om betaald parkeren in te voeren in Ypenburg. We hadden in november een inspreker die ook dacht dat dat zo was. Voelt de heer Meinesz een verantwoordelijkheid om hier wel zaken die verkondigen die echt aan de hand zijn of is hij alleen doomsenario's aan het schetsen?

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). U moet het zo zien: als het niet meegenomen wordt ... Draagvlak is eruit gehaald, hè? Dat betekent gewoon dat ze in die wijken morgen betaald parkeren kunnen invoeren als de parkeerdruk boven de 90% komt.

Marieke van Doorn (D66). In het coalitieakkoord zijn die wijken heel nadrukkelijk uitgezonderd van plannen om in de hele stad betaald parkeren in te voeren. Dus nogmaals: u blijft het herhalen, maar waarop baseert u dat daar beleidsvoornemens voor zijn? Die zijn er helemaal niet. Ik denk dus dat u mensen bang maakt voor niets. Kan de heer Meinesz daar misschien mee stoppen, vraag ik via de voorzitter.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Het is natuurlijk grote onzin dat we mensen bang maken. Wij zien hoe dit college werkt. We hebben gezien dat draagvlak gewoon uit de Parkeerstrategie werd gehaald zonder dat dit werd meegedeeld. Dat is het grote probleem en daarom moet er gewoon een referendum komen: voor of tegen uitbreiding van betaald parkeren.

Marieke van Doorn (D66). De heer Meinesz spreekt zich, althans volgens mij, dubbel tegen. Hij zegt dat draagvlak terug moet komen, maar het referendum moet ergens anders over gaan. Kan de heer Meinesz nou duidelijkheid geven: waar moet het van hem over gaan? Is de heer Meinesz dan niet blij met deze startnotitie, die gaat over draagvlak, ja of nee?

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). De initiatiefnemer heeft heel duidelijk gezegd waar het referendum over moet gaan. We krijgen straks een actualisatie. Daarbij gaan we straks spreken over hoe we het in de rest van de periode van deze Parkeerstrategie gaan doen: is parkeerdruk belangrijk en is draagvlak belangrijk? Dat gaan we dan doen, maar nu is het van belang dat de 15.000 mensen die getekend hebben, willen weten of ze wel of geen uitbreiding van betaald parkeren krijgen.

Dan het verwijt dat betaald parkeren een vereiste is voor de woningbouw. Het CDA en GroenLinks claimen dat woningbouwprojecten in gevaar komen als betaald parkeren niet wordt uitgebreid. Dat is natuurlijk een politiek argument, geen realiteit. In veel steden, bijvoorbeeld Almere, wordt volop gebouwd zonder betaald parkeren als voorwaarde. Woningbouw hangt af van de financiële haalbaarheid, de grondprijzen, de bouwkosten, de vraag naar woningen en de investeringsbereidheid van ontwikkelaars. Betaald parkeren is geen cruciale factor. Sterker nog: het kan een nadeel zijn, omdat de extra parkeerkosten huurders of kopers kunnen afschrikken. Gezinnen kiezen misschien liever voor locaties waar parkeren goedkoper of gratis is.

Leonie Gerritsen (PvdD). Ik hoop dat we Den Haag niet met Almere gaan vergelijken. Almere is een compleet nieuwgebouwde stad met heel veel andere ruimtelijke ordening dan Den Haag, een hele oude, prachtige stad, die aan het verdichten is en waarin afspraken gemaakt moeten worden. Als je bijvoorbeeld hoogbouw wil bouwen, moet je ook afspraken maken over parkeren, parkeergarages en dat soort zaken. Dat is echt een compleet andere werkelijkheid dan in Almere.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Ja, het klopt dat wij een andere stad zijn. We hebben in de Parkeerstrategie 2021-2030 bijvoorbeeld afgesproken dat projectontwikkelaars moeten worden verplicht om garages te bouwen. U heeft met de andere partijen ook de parkeernorm omlaag gebracht. Dat is natuurlijk ook een hele foute beslissing geweest. Je moet gewoon zorgen dat er voldoende parkeerplek komt. Dan is er helemaal niks aan de hand.

Leonie Gerritsen (PvdD). Ik moet even nadenken: hoe is dit in godsnaam relevant voor mijn vraag of opmerking? Want dat was het niet. In Almere gaat het vaak niet over hoogbouw. Hoogbouw en Almere zijn echt twee compleet verschillende realiteiten. En ja, er is inderdaad afgesproken dat er parkeergarages bij moeten als we enorme flats gaan bouwen. Dan is het voor ontwikkelaars wel zo handig als mensen ook gebruik gaan maken van die garages en niet gratis op straat kunnen staan. Dat is allemaal deel van hun pakket. Wat u nu voorstelt, zou dus een onderdeelje uit een pakket halen. Dan valt dat dus allemaal in elkaar. Dat is waarom de woningbouw daarmee in de gevarenzone komt.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Ik heb helemaal geen onderbouwing gehoord van waarom het mis zou gaan. Ik heb nog geen voorbeelden gezien van waar dit in Den Haag mislukt is. Wat ik wel heb gezien, is dat men bij de Hofbadtoren betaald parkeren heeft ingevoerd en dat er op straat gewoon ruim plek is voor die mensen. Die mensen zitten allemaal in zak en as, want zij moeten nu iedere maand honderden euro's betalen om hun auto neer te zetten.

Mevrouw **Arp** (SP). Ik wil even wegblijven van Almere en naar Zuidwest gaan, want volgens mij gaan wij daarover hier in de gemeenteraad. Ik kan mij herinneren dat bij de bespreking van die bouwplannen voor Zuidwest, waarvan Hart voor Den Haag er de laatste tijd ook een flink aantal heeft gesteund, de heer Martini een motie indiende die ocriep tot een parkeerregime. Volgens mij is 'parkeerregime' een duur woord voor parkeerregulering of betaald parkeren. Klopt dat?

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Nee, hij wilde daar iemand die toezicht zou gaan houden om het betaald parkeren in de gaten te houden. Daarover is een motie aangenomen.

Mevrouw **Arp** (SP). Op basis van die eerdere motie van Martini vind ik dat we toch wel verschillende signalen van Hart voor Den Haag krijgen. Maar even over die bouwplannen, waarmee Hart voor Den Haag deels dus heeft ingestemd: die hebben een parkeergarage onder die bouwplannen, maar als je geen parkeerregulering invoert omdat daar vaak een bepaalde mate van servicekosten bij zit, gaan mensen massaal op straat parkeren. Dat zijn wijken waarin duizenden woningen worden toegevoegd. Wat zal er volgens Hart voor Den Haag in die wijken gebeuren? Die bouwplannen zijn vergund, mede dankzij partijen die daarvoor hebben gestemd.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Allereerst is het nog niet zover. Volgens mij wordt er daar ook nog een parkeergarage gebouwd. Laten we dus gewoon eerst gaan bouwen. Dan kijken we later wel hoe we dat op gaan lossen. Misschien kunnen we de parkeernorm straks ook nog aanpassen. Als die omhoog wordt gebracht, gewoon weer naar 0,6 of 0,7 auto per woning, zullen dit soort problemen in de toekomst niet meer voorkomen.

De **voorzitter**. Mevrouw Arp, de laatste keer.

Mevrouw **Arp** (SP). Hart voor Den Haag zegt dus voor wijken zoals Morgenstond en Bouwlust-Vrederust: laten we maar gewoon maar bouwen en laten we kijken waar het schip strandt; als de wijk vervolgens helemaal dichtslibt, zien we dat dan wel weer.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Er wordt een extra parkeergarage gebouwd. Wij zien dat probleem dus nog niet en de parkeerdruk is daar nog niet zo ontzettend hoog.

Kavish Partiman (CDA). Ik werd er in het debat over het al dan niet kunnen laten doorgaan van bouwprojecten met de haren bij gesleept. Het is wel degelijk verankerd in de wet, in de Omgevingswet, namelijk in het Besluit bouwwerken leefomgeving. Die parkeernormen zijn daarin echt gewoon een vereiste als je die bouwprojecten door wil laten gaan. Door de heer Meinesz wordt hier dus klinkklare onzin verkondigd, namelijk dat dit niet het geval zou zijn.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). U heeft gekozen voor die lagere parkeernormen, hè? Dat zijn wij niet geweest.

Kavish Partiman (CDA). Linksom of rechtsom, het is daar een deel van. Je moet een omgevingsvergunning kunnen geven. Dit is een deel van de wet die per 1 januari 2024 geldt. We hebben ons daar dus gewoon toe te verhouden. We zijn een gemeentelijke overheid en we hebben ons te verhouden tot de landelijke wetgeving. Dit is gewoon een deel daarvan.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Ik zeg het nog een keertje: projectontwikkelaars moeten worden verplicht om parkeergarages te bouwen. Dat is ook heel belangrijk. Ik zou dus zorgen dat u daar een beetje uw kracht voor inzet.

De **voorzitter**. Meneer Partiman, de laatste keer.

Kavish Partiman (CDA). Dit is grappig: u heeft het over de betaalbaarheid van woningen en u zegt dat betaald parkeren woningen minder interessant zou maken omdat het duurder zou worden voor mensen, maar nu gaat u de projectontwikkelaars verplichten om extra te gaan investeren om die woningen nog duurder te maken, zodat ze nog minder betaalbaar worden. Dit is zo'n kronkelige redenering dat je er geen chocola meer van kan maken.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Blijft u maar lachen. U heeft de parkeernormen zo omlaag gebracht dat er geen auto meer geparkeerd kan worden. Geef u mij eens een voorbeeld van een project dat niet door is gegaan omdat er niet genoeg parkeerplaatsen waren. Ik heb nog geen onderbouwing gehoord.

De **voorzitter**. Hij mag niks meer zeggen.

Adeel Mahmood (DENK). Ik probeer de lijn van Hart voor Den Haag een beetje te volgen. Die jojoet soms. In 2018 kwam u met acht zetels in de coalitie. Daarin heeft u onder andere afgesproken dat bij nieuwbouwprojecten - we hebben te maken met een woningbouwopgave - geen vergunningen op straat worden uitgegeven. Hoe legt u dat uit? Als je die niet uitgeeft, betekent dat dan dat er op straat een betaaldparkeerregime geldt of niet?

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Daarom is dat referendum ook zo belangrijk. Jullie willen geen parkeervergunningen uitgeven op straat, maar de hele stad denkt daar anders over. Daarom moet er een referendum komen, zodat partijen die dit allemaal willen, eens even achter hun oren gaan krabben: hoe zit het nu werkelijk in Den Haag? Dan kunnen we altijd nog even kijken hoe we dit allemaal gaan oplossen, want het is raadgevend. Ik hoop een beetje op uw steun. Ik heb gezien dat u de autopartij bent, want u vindt betaald parkeren een melkkoe. Ik zou zeggen: steun ons amendement en dan komt het allemaal dik in orde.

De **voorzitter**. U spreekt altijd via de voorzitter.

Adeel Mahmood (DENK). Wij zijn zeker een autopartij, maar ook met een genuanceerd en eerlijk verhaal. Nogmaals, er gaan in Den Haag nieuwbouwprojecten plaatsvinden; er zijn ontwikkelingen gaande. Als we daarbij geen parkeergunningen op straat uitgeven - dat is een afspraak die u heeft gemaakt - betekent dat dan dat er bij nieuwbouwprojecten wel of geen sprake is van betaald parkeren? Je kan een straatvergunning immers niet weigeren als er geen betaald parkeren is, want dan kan je gewoon parkeren.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Bij nieuwbouwprojecten moeten projectontwikkelaars gewoon worden verplicht om een garage te bouwen. Dat staat in de parkeernota.

De **voorzitter**. Meneer Mahmood, de laatste keer.

Adeel Mahmood (DENK). I rest my case: daarin staat nog steeds ook dat er geen parkeervergunningen op straat worden uitgegeven. Het is dus niet alleen zo dat er een parkeeroplossing moet komen. U zegt ook dat we geen parkeervergunning op straat uitgeven; dat vermeldt u er ook bij. Dat vergeet u een beetje bij uw verhaal van zojuist.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Dat is het mooie: als er straks geen betaald parkeren is op straat, hoeft u zich ook geen zorgen te maken over deze vergunningen.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Ik sla erop aan dat de heer Meinesz het de hele tijd had over het wijzigen van de parkeernormen. Daarvoor zijn op 18 december een heel aantal voorstellen gedaan om de parkeernormen omhoog te brengen en om meer parkeerplaatsen te bouwen, maar de fractie van de heer Meinesz verliet deze zaal om niet te stemmen en heeft mede daardoor de parkeernormen vastgesteld zoals ze nu zijn.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Wij waren weggelopen omdat dit het referendum in de weg zat. Het heeft allemaal met elkaar te maken. Daarom zijn we weggegaan. Dat weet u ook dondersgoed. De vraag is gewoon of u dit amendement en de 15.000 mensen die getekend hebben, gaat steunen. Dat zijn ook uw kiezers; geloof me. Dat zijn ook kiezers van DENK en van D66. Dat zijn allemaal mensen die gewoon een auto hebben en die willen weten of wij uitbreiding van betaald parkeren willen, ja of nee.

De **voorzitter**. Via de voorzitter graag.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Die normen hadden natuurlijk nog helemaal niks te maken met dit referendum. Die normen moesten gewoon vastgesteld worden. Als de fractie van Hart voor Den Haag in deze zaal was geweest, hadden die normen er volgens mij heel anders uitgezien.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). U hoorde zojuist toch ook vertellen dat die normen wél te maken hebben met betaald parkeren? Of je bij een nieuwbouwproject wel of niet een parkeervergunning gaat geven op straat, heeft toch met de normen te maken? Als u meer parkeerplekken heeft in een nieuwbouwproject, dan hoeft dat dus niet.

De **voorzitter**. Mevrouw Gerritsen, u heeft iets heel nieuws, hè? Want u bent al geweest.

Leonie Gerritsen (PvdD). Ja, iets heel nieuws. De heer Meinesz blijft zeggen dat dat te maken heeft met betaald parkeren, maar ik denk dat de heer Meinesz kan vaststellen dat dat niet klopt, aangezien deze afspraken toen zijn gemaakt en we het vandaag over het referendum hebben.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Dat mag mevrouw Gerritsen denken.

Wethouder Van Asten, die namens Democraten 66 in het college zit, beweert dat de woningbouw zonder betaald parkeren gevaar loopt, maar levert geen enkel concreet bewijs. Dit argument wordt vooral gebruikt om sneller betaald parkeren in te voeren zonder een inhoudelijke discussie. Wat is er met een van de kroonjuwelen van D66 gebeurd?

En dan GroenLinks, dat bij monde van de heer De Vuyst beweerde dat het verruimen van de venstertijden niet onder de uitbreiding van betaald parkeren valt. Wij zien dit anders. Dit referendum is mede ontstaan uit de woede van bewoners in Laak en Rustenburg-Oostbroek, waar men zonder draagvlak en zonder hoge parkeerdruk overdag de venstertijden van betaald parkeren wilde uitbreiden. Dit gebeurde zonder inspraak. De initiatiefnemer, de heer Arjan van den Berg, die u zojuist heeft gehoord, zag hoe honderden mensen, bewoners, hun stem verloren en besloot daarom dit referendum te starten. Simpel gezegd: als je betaald parkeren invoert voor tijden waarin dat eerder niet gold, is dat een uitbreiding van betaald parkeren. Dat GroenLinks dit anders probeert te framen, verandert niets aan de realiteit dat bewoners hierdoor geraakt worden. De werkelijke reden van het verzet tegen inspraak van burgers is gewoon het bang zijn voor een uitkomst van het referendum, zoals GroenLinks al eerder toegaf in een debat met de heer De Mos. Wij van Hart voor Den Haag vinden dat dit referendum alle inwoners van Den Haag aangaat, omdat je als bewoner iedere keer dat er een gebied met betaald parkeren bij komt, vaker en meer je portemonnee moet trekken. Terwijl je al veel geld hebt betaald voor je parkeervergunning in jouw wijk, moet je bij het boodschappen doen, familiebezoek, sporten en mantelzorg in alle wijken steeds weer opnieuw betalen. Je blijft dus betalen, met ook nog de kans op boetes omdat je je vergeet af te melden of aan te melden, en ga zo maar door. Het burgerinitiatief was klip-en-klaar: het referendum moet de vraag 'bent u voor of tegen de uitbreiding van betaald parkeren?' krijgen. Partijen die nog een greintje gevoel hebben voor de democratie steunen dit amendement.

Maarten De Vuyst (GroenLinks). De heer Meinesz is heel goed in het citeren van andere mensen, maar ik heb hem in de commissie gevraagd of hij ook niet tot de conclusie kwam dat gebieden met grote bebouwing er niet in hoefden en dat Leidschenveen, Ypenburg, Wateringse Veld en Vroondaal er niet in moeten. Daar heeft hij ja op geantwoord. Met andere woorden: hij was toen, nog niet zo heel lang geleden, van mening dat gebieden met grote bouwprojecten er niet onder moesten vallen en nu pleit hij er toch weer voor om dat wél te doen. Ik kan u dus eigenlijk niet meer volgen.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Dan heeft u waarschijnlijk niet goed geluisterd, want ik heb op dat punt altijd hetzelfde standpunt gehad.

Maarten De Vuyst (GroenLinks). Nou, dan denk ik dat het geheugen van de heer Meinesz eventjes een beetje hapert. We kunnen die levendige commissiebehandeling natuurlijk samen terugkijken, maar daarin heb ik wel degelijk gesteld dat de heer Meinesz het uiteindelijk dus met het college eens was dat het nog om vijf wijken gaat, de vijf wijken die het college noemde. Daar heeft u volmondig ja op gezegd. Dat was een heel helder antwoord, het meest heldere antwoord dat u in dat hele debat heeft gegeven. Maar daar komt u nu op terug. Dat kan ik niet meer volgen.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Met het geheugen van de heer Meinesz is niks mis; ik ben uw naam even kwijt. Het is natuurlijk volstrekte onzin, want ik zit hier altijd hetzelfde in. Ik heb het net al uitgelegd: als het referendum is geweest en deze wijken niet zijn meegenomen, betekent dat dus dat je betaald parkeren gewoon kunt invoeren omdat het draagvlak er stiekem uit is gehaald.

De **voorzitter**. De laatste keer, meneer De Vuyst.

Maarten De Vuyst (GroenLinks). De heer Meinesz heeft mijn naam nog nooit goed uitgesproken. Op zich ben ik er dus niet verbolgen over dat hij mijn naam nu is vergeten, maar dit is toch wel jammer: Hart voor Den Haag probeert nu Leidschenveen, Ypenburg, Wateringse Veld en Vroondaal op het spel te zetten, terwijl dat niet nodig is, zoals mevrouw Van Doorn net zei. U heeft het steeds over de uitbreiding van de venstertijden, die volgens u ook een uitbreiding is, maar die is niet doorgevoerd. Daar heeft u het referendum dus niet voor nodig. Vervolgens heeft Hart voor Den Haag bij de bouwprojecten inderdaad, zoals mevrouw Arp net aangaf, niet voor de oplossingen gekozen. Mevrouw Klokkenburg gaf ook aan dat u weggelopen bent van uw verantwoordelijkheid. En dan komt u nu weer terug op uw woorden in de commissie om met een amendement te komen dat u straks gaat voorlezen om alsnog de hele stad te betrekken bij iets wat eigenlijk per gebied afgewogen moet worden. Zo consistent is dat toch allemaal niet, meneer Meinesz?

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Ik geloof dat u ondertussen het hele debat heeft genoemd. Ik zou zeggen: ga eens kijken wat ik precies gezegd heb en connect the fuse. Ik denk dat u dan voor honderd procent ziet dat u fout zit. Naast het feit dat u het straks gewoon zonder draagvlak kan invoeren, betekent dit natuurlijk ook dat je iedere keer dat je in onze stad van de ene wijk naar de andere wijk rijdt weer moet betalen, betalen, betalen. Ik denk dat deze tijd ondertussen gewoon een beetje klaar is met betalen. Daarvoor is er natuurlijk de duidelijke vraagstelling: bent u voor of tegen uitbreiding van betaald parkeren? Heeft u het gehoord?

De **voorzitter**. Ja, ik heb het zeker gehoord. Via de voorzitter, alstublieft.

Lotte van Basten Batenburg (VVD). Ik denk dat we zeker weten dat meneer Meinesz gaat stemmen en hoe hij gaat stemmen, want dit lijkt een beetje te gaan over zijn mening over betaald parkeren, maar volgens mij hebben we hier eigenlijk een ander debat. Dit gaat over de vraag of we een referendum willen houden en waar dat referendum over moet gaan. Ik denk dat meneer Meinesz het daarmee eens is; daar borduur ik maar even op voort. Ik hoor hem nu ook heel duidelijk zeggen dat het referendum precies over die vraag in het verzoek van het burgerinitiatief moet gaan. Betekent dit ook dat Hart voor Den Haag tegen het referendum is als het amendement dat meneer Meinesz straks gaat indienen het niet haalt?

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Allereerst gaat de heer Meinesz er natuurlijk van uit dat die 15.000 mensen en de heer Arjan van den Berg niet geschoffeerd worden. Daar gaan we eerst van uit. Ten tweede gaan we ervan uit dat de referendumcommissie hier vandaag meeluistert en ook goed heeft geluisterd naar wat de heer Van den Berg heeft gezegd en wat er gevraagd wordt. Ze hebben nog niet gesproken met de heer Arjan van den Berg. Dat is jammer, maar ze hebben hem in ieder geval wel kunnen horen bij zijn inspraak, zelfs vanuit Curaçao. Zo belangrijk was het dus. We gaan gewoon kijken; we gaan er gewoon van uit dat we hier een meerderheid gaan halen. Dan gaan we kijken wat we dan gaan doen.

Lotte van Basten Batenburg (VVD). Dat is toch echt een ander antwoord dan ik had verwacht van meneer Meinesz, vooral omdat hij daarmee lijkt te suggereren dat ... Als wij als raad bij meerderheid toch een besluit zouden nemen waarin staat dat het referendum moet gaan over de oplossingsrichting zoals die nu in de startnotitie staat en zoals het college die heeft voorgelegd, kan de referendumcommissie daar natuurlijk helemaal niets van vinden. Ja, ze mag er wel iets van vinden, maar de raad beslist en moet straks ook de vraagstelling vaststellen. Meneer Meinesz weet dus dondersgoed dat als hij geen meerderheid haalt voor zijn amendement, die vraagstelling ook niet goed gaat komen in deze raad. Maar ik hoor dus dat Hart voor Den Haag daar geen streep in het zand trekt.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). U probeert mij natuurlijk een bepaalde richting in te krijgen. Ik neem ook uw opmerkingen mee, maar daar gaan we straks toch even rustig over nadenken, want dit zijn hele precaire dingen. Wij gaan niet over één nacht ijs en we gaan niet gelijk lopen roepen 'we doen het niet', want wij zien wél dat 15.000 mensen hebben getekend. Wij schofferen die mensen in ieder geval niet.

De **voorzitter**. De laatste keer, mevrouw Van Basten Batenburg.

Lotte van Basten Batenburg (VVD). Daar ben ik het toch niet helemaal mee eens, want die 15.000 mensen willen de vraagstelling waarvoor ze getekend hebben; dat is juist het vurige betoog van meneer Meinesz. Als die vraagstelling anders wordt, is het dus maar de vraag of dat nog steeds recht doet aan het burgerinitiatief. Dat is volgens mij juist de strekking van het betoog van de heer Meinesz. Ik zal daar dus met interesse naar kijken; ik zal er zelf straks ook nog iets over zeggen hoe wij daar als VVD naar kijken. Maar ik zou het opmerkelijk vinden als Hart voor Den Haag heel vurig tegen die vraagstelling is en straks toch € 2,2 mln. in de prullenbak wil gooien met een vraagstelling waar het eigenlijk tegen is.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Ik heb hier het burgerinitiatief van de heer Van den Berg. Daar zit geen woord Spaans bij. Daar staat volgens mij heel duidelijk in: 'verzoeken het college van burgemeester en wethouders van Den Haag om een startnotitie op te stellen voor het houden van een referendum waarbij de burgers van Den Haag zich kunnen uitspreken voor of tegen de uitbreiding van betaald parkeren. Dit voorstel zal ervoor zorgen dat de burgers van Den Haag zich kunnen uitspreken voor of tegen de uitbreiding van betaald parkeren.' Ik geloof dat mevrouw Van Basten ook Nederlands praat.

De **voorzitter**. Mevrouw Van Doorn, ik neem aan dat u ook iets heel nieuws heeft.

Marieke van Doorn (D66). Zeker, voorzitter. Ik sla nog even aan op het 'betalen, betalen, betalen'-verhaal en het amendement dat inderdaad over de probleemstelling en de oplossingsrichting gaat om de vraagstelling in overeenstemming te brengen met het burgerinitiatief. Ik heb de heer Meinesz daar al eens op geïnterrupteerd. Dat was in april vorig jaar, dus al even geleden, maar ik heb begrepen dat de heer Meinesz een goed geheugen heeft. Hij weet dus vast nog dat ik hem vroeg of hij niet bang was dat hij met zijn steun aan dit referendum de initiatiefnemer blij maakte met een dode mus, omdat in onze Referendumverordening staat dat het niet mag gaan over gemeentelijke belastingen. Als het dan gaat over 'betalen, betalen, betalen', gaat het over gemeentelijke belastingen. De heer Meinesz zei toen: 'Nee hoor, mevrouw Van Doorn, ik ben niet bang, want het gaat over beleid.' Hoe verhoudt dat zich nou tot dit amendement?

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Allereerst hebben we die discussie al gehad. Daar is uit gekomen - dat heeft de referendumcommissie ook gezegd - dat dit oké is en dat we het zo zouden gaan doen. Maar om mevrouw Van Doorn een beetje te helpen: in de actualisatie die er straks aan komt, staat: 'De verwachte kosten en opbrengsten van deze uitbreiding zijn structureel verwerkt in een meerjarenbegroting.' En dan komt ie; let op: 'Beleidsmatig dient deze maatregel nog te worden verwerkt in de Parkeerstrategie.' Daar heeft u uw antwoord.

Marieke van Doorn (D66). Ik heb het gevoel dat er een aantal zaken door elkaar heen lopen. Inderdaad kan bij de actualisatie van de Parkeerstrategie worden bekeken of de draagvlakmeting terug moet komen, maar we hebben het vandaag over de vraag of we dit referendum met elkaar gaan organiseren. Dáár gaat het over en de vraag is dan of de probleemstelling referendabel is. Wat onze fractie betreft is de probleemstelling zoals die nu in de startnotitie staat, wel referendabel, maar de heer Meinesz is voornemens om die te amenderen; misschien moeten we hem eerst het amendement laten voorlezen. Dat botst met onze Referendumverordening. Is de heer Meinesz dat met ons eens?

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Nee.

Ik lees het amendement voor:

'Besluit om het volgende punt:

II. een referendum te organiseren over de oplossingsrichting uit de startnotitie, namelijk of parkeerdruk en draagvlakmeting wel of niet een voorwaarde zijn bij uitbreiding van gereguleerd parkeren in gebieden waar dit nog niet is ingevoerd, exclusief de gebieden met (grote) woningbouwontwikkelingen;

te veranderen in:

II. een stadsbreed referendum te organiseren over de oplossingsrichting uit de startnotitie, namelijk of men voor of tegen de uitbreiding van betaald parkeren is in de door het college omschreven gebieden (1);

- inclusief de gebieden met (grote) woningbouwontwikkeling;

- inclusief Laak en Rustenburg-Oostbroek inzake de uitbreiding van de venstertijden overdag van 9.00 tot 18.00 uur.'

Het amendement is medeondertekend door de heer De Mos, de heer Kaptheijns van de PVV, de heer Etalle van Forum voor Democratie en Martin van den Goorbergh van Groep van den Goorbergh.

De **voorzitter**. Door de heer Meinesz, daartoe gesteund door de heer De Mos, wordt het volgende amendement (G.A HvDH) voorgesteld:

Amendement G.A HvDH Vraagstelling 'Bent u voor of tegen de uitbreiding van betaald parkeren?' in startnotitie

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van het Voorstel van het college inzake startnotitie referendum uitbreiding gereguleerd parkeren.

Besluit om het volgende punt:

- II. een referendum te organiseren over de oplossingsrichting uit de startnotitie, namelijk of parkeerdruk en draagvlakmeting wel of niet een voorwaarde zijn bij uitbreiding van gereguleerd parkeren in gebieden waar dit nog niet is ingevoerd, exclusief de gebieden met (grote) woningbouwontwikkelingen;

Te veranderen in:

- II. een stadsbreed referendum te organiseren over de oplossingsrichting uit de startnotitie, namelijk of men voor of tegen de uitbreiding van betaald parkeren is in de door het college omschreven gebieden (1);
  - inclusief de gebieden met (grote) woningbouwontwikkeling;
  - inclusief Laak en Rustenburg-Oostbroek inzake de uitbreiding van de venstertijden overdag van 9.00 tot 18.00 uur.

Het amendement maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Maarten De Vuyst (GroenLinks). Voorzitter. GroenLinks was al geen voorstander van een referendum over een fiscale bevoegdheid van de raad. Dat is niet veranderd met deze startnotitie, maar natuurlijk wel dank voor al het werk dat erin zit van ambtenaren en het college. Het amendement van Hart voor Den Haag zullen wij niet steunen; ik weet dat de heer Meinesz nu diep teleurgesteld is. Met het amendement blijft Hart voor Den Haag pleiten voor een referendum over betaald parkeren in de gehele stad. Dit onderwerp leent zich niet voor een referendum voor de hele stad; dat is de conclusie die wij als GroenLinks trekken. Als je het wilt hebben over nut en noodzaak per deelgebied en wijk, zou je dat bij de actualisatie van het parkeerbeleid kunnen bespreken, die nu juist op pauze is gezet. Dat is hoe wij hierin staan. Daar heb ik niets meer aan te voegen.

Fatima Faïd (HSP). Voorzitter. Er is hard gewerkt door het college om met dit voorstel te komen voor een wettelijk referendum, maar dit komt wat ons betreft toch neer op een referendum dat indirect gaat over de gemeentelijke belastingen. Daarnaast richt dit referendum zich op draagvlakmeting en parkeerdruk als enige voorwaarden voor uitbreiding, maar het negeert andere belangrijke factoren, zoals verkeersveiligheid en luchtkwaliteit. Het beleid moet volgens de HSP altijd alle aspecten meenemen. Pas dan is het goed beleid. Dat is hier niet het geval. De Haagse Stadspartij had al tegengestemd bij het opstellen van de startnotitie en dat zullen we opnieuw doen.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Maar als dat de reden is ... U heeft toch ook de actualisatie gelezen? Daar ziet u toch ook staan ...

De **voorzitter**. Via de voorzitter.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Daar ziet u via de voorzitter toch ook staan dat deze maatregel nog beleidsmatig dient te worden verwerkt in de Parkeerstrategie? Dan hebben we het nu toch gewoon over beleid?

Fatima Faïd (HSP). Bedankt voor de vraag, meneer Meinesz. Nee, wij denken dat het nog steeds indirect over gemeentelijke belastingen gaat. Dat is één, maar een ander heel groot bezwaar dat wij hebben tegen een referendum, is dat niet alle aspecten van het probleem worden meegenomen.

Leonie Gerritsen (PvdD). Voorzitter. De Partij voor de Dieren is in principe wel een voorstander van referenda. Ze moeten echter wel duidelijk en proportioneel zijn. In het commissiedebat is uitgebreid stilgestaan bij de zorgen die de Partij voor de Dieren heeft rondom dit referendum en alle andere zorgen die leven in deze discussie. Dat debat liet ook zien dat er zelfs in deze raadzaal nogal veel interpretaties zijn van wat 'uitbreiding betaald parkeren' eigenlijk betekent. Dat is logisch. Als inwoners lezen dat ze kunnen stemmen over betaald parkeren, zullen ze ervan uitgaan dat dit geldt voor hun eigen situatie. Mensen zouden zelfs kunnen denken dat betaald parkeren wordt teruggedraaid als ze tegenstemmen. Anderen kunnen denken dat het gaat over het uitbreiden van de venstertijden in hun wijk. Dat is logisch, want als je de vraag krijgt of je voor of tegen het uitbreiden van betaald parkeren bent, ga je ervan uit dat dat ook voor jou geldt. In de startnotitie lezen we echter dat dat niet het geval is. De enige gebieden waar uitbreidingen van betaald parkeren referendabel zijn, zijn het bedrijventerrein ZKD en de wijken Loosduinen, Mariahoeve en Marlot. Ik heb uitgerekend hoeveel huishoudens dat bij elkaar zijn. Ik kwam uit op ruim 30.000 huishoudens. Dat is iets meer dan 10% van alle huishoudens van Den Haag. Wat de Partij voor de Dieren betreft is een stadsbreed referendum van € 2,2 mln. niet proportioneel voor deze maatregel. Ook is het onderwerp te gecompliceerd om het plat te slaan in een makkelijk ja of nee. Mijn fractie is het college erkentelijk voor het uitvoeren van het burgerinitiatief door het opstellen van de startnotitie, maar mijn fractie zal dus tegen dit voorstel stemmen.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). U zegt eigenlijk dat er te weinig wijken onder een referendum vallen. Als dat het probleem is, kunt u in principe gewoon voor mijn amendement stemmen, want wij nemen alle wijken mee.

Leonie Gerritsen (PvdD). Volgens mij heeft u het niet over alle wijken. Het probleem is dat dit voor elke wijk iets anders betekent. Je kan het dus niet heel platslaan in ja of nee. Bovendien zijn wij er geen voorstander van om te morrelen aan afspraken waarvan de woningbouw kan afhangen. Dus nee, daar kunnen wij zeker niet voor stemmen.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Het is helemaal niet verschillend. Bij iedere wijk is het: bent u voor of tegen uitbreiding van betaald parkeren? Dat is bij de venstertijden zo: als het andere venstertijden zijn, is dat een uitbreiding van betaald parkeren. Als het in de nieuwe wijken is, is het uitbreiding van betaald parkeren. Daar zit dus helemaal geen ruis op de lijn. En als het referendum gehouden wordt, kan daar gewoon een schrijven bij gedaan worden waarin uitgelegd wordt om welke gebieden het gaat.

Leonie Gerritsen (PvdD). Zoals ik net al zei, hebben we tijdens het debat met allemaal woordvoerders die goed in de materie zitten, al ongeloofelijk veel onduidelijkheid gehad in de zin van: hè, hoe werkt dat dan, kan dat hier, kan dat wel, is dit referendabel of niet, gaat dit problemen veroorzaken met afspraken met ontwikkelaars, gaan we dan geen wijken in gevaar brengen waar deze zaken helemaal niet op stapel staan en gaan mensen verwachten dat dingen kunnen worden teruggedraaid? Het gaat dus heel veel vragen opleveren. Het gaat waarschijnlijk voor heel veel mensen niet opleveren wat ze zouden willen, wat dan het uiteindelijke vertrouwen in de politiek nog verder zal schaden.

De **voorzitter**. De laatste keer, meneer Meinesz.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Denkt u dan dat dat vertrouwen niet wordt geschaad als 15.000 mensen nu niet gehoord worden?

Leonie Gerritsen (PvdD). In een bericht op de website van Hart voor Den Haag staat: we hebben voornamelijk geflyerd in Wateringse Veld, Leidschenveen, Ypenburg en Segbroek. In de drie eerstgenoemde wijken is helemaal geen sprake van het uitbreiden van betaald parkeren. Het is voornamelijk aan die mensen gevraagd, maar zij hoeven zich hier helemaal niet druk om te maken, want er zijn helemaal geen plannen om betaald parkeren daar uit te breiden. Dus nee.

De **voorzitter**. Dat was 'm, meneer Meinesz. Heeft u een punt van orde? Ik dacht dat u drie interrupties had gehad.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Ja, dat klopt, maar er worden hier onwaarheden verteld, namelijk dat wij maar in een paar wijken zijn geweest. Dat is niet waar, want we zijn in heel de stad geweest. Ik wil dat dus toch even weerleggen, want als er nu onwaarheden worden verteld ...

De **voorzitter**. Meneer Meinesz, dit is geen punt van orde, maar u heeft uw punt gemaakt. Nee, dit is geen punt van orde. Een punt van orde is een agendawijziging of iets dergelijks. Dat weet u best. Meneer Meinesz, u kunt straks weer interromperen.

Janneke Holman (PvdA). Voorzitter. Onze fractie heeft een aantal weken geleden tegen de uitwerking van de startnotitie gestemd, omdat wij zagen dat de initiatiefnemers van het referendum een vraagstelling voor ogen hebben waarover we geen referendum kunnen houden, namelijk over parkeerbelastingen, die gemeentelijke belastingen zijn. Nu ligt er een startnotitie van het college, die op zich goed in elkaar zit en die heeft geleid tot een referendabele probleemstelling. De initiatiefnemers zijn het echter niet eens met de startnotitie en willen dus een vraagstelling die niet kan. Daarnaast hebben we dus de startnotitie, die zou leiden tot een referendum waarin de hele stad moet stemmen over de vraag of we in een beperkt aantal wijken draagvlak en parkeerdruk meenemen als voorwaarden voor de invoering van gereguleerd parkeren. Dat zal niet bijdragen aan het vertrouwen in de democratie, want de kans is levensgroot dat mensen met verkeerde verwachtingen naar de stembus gaan. Stel dat je in Ypenburg woont en dat je denkt dat je voor of tegen de invoering van betaald parkeren in jouw eigen buurt stemt, waar sowieso geen sprake van is, en dat dan blijkt dat het alleen om Mariahoeve en Loosduinen gaat; dat moeten we met z'n allen niet willen. Daarom zal de PvdA tegen de startnotitie stemmen.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). U begon weer over het geld en het beleid. U heeft de actualisatie toch ook gelezen? Dan heeft u toch ook zien staan dat de maatregel beleidsmatig dient te worden verwerkt in de Parkeerstrategie? Of vindt u dat de actualisatie dit niet juist heeft verwoord?

Janneke Holman (PvdA). Bedoelt u de actualisatie die we nog vast moeten stellen en die u kan amenderen?

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Er ligt een actualisatie van de Parkeernota 2021-2030. Die gaan we later bespreken. Daar staat gewoon duidelijk in dat de invoering van uitbreiding van betaald parkeren nog beleidsmatig dient te worden verwerkt. Dus het is beleid.

Janneke Holman (PvdA). Bedoelt u de parkeeractualisatie die nog geen beleid is omdat we die nog met z'n allen moeten gaan vaststellen in deze raadzaal?

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Dit is een stuk van het college, dat dus zelf aangeeft dat het beleidsmatig nog veranderd moet worden. Dat betekent dat het college zelf ook vindt dat dit beleid is.

Janneke Holman (PvdA). Ik zou niet weten wat ik hier nog op zou moeten antwoorden. Volgens mij kunnen we die actualisatie met z'n allen nog vrolijk amenderen als we dat willen. Dat is dan het beleid.

Lesley Arp (SP). Voorzitter. De SP is een groot voorstander van referenda. We zien wel moeilijkheden rondom raadgevende referenda, bijvoorbeeld rond het bepalen van de vraagstelling en de kans dat uitkomsten niet worden omgezet in beleid. Daarom is de SP een nog groter voorstander van bindende correctieve referenda, maar dit is een discussie die nu in het andere Den Haag tot een ontknoping leidt. Vandaag hebben we het over de startnotitie met daarin een probleemstelling, geen vraagstelling. De oproep van de indiener van het burgerinitiatief om mensen te vragen of zij simpelweg voor of tegen de uitbreiding van betaald parkeren zijn, zou weliswaar tot een simpele vraag leiden, maar de bedoeling van deze vraag is daarmee niet per se duidelijker. Dat blijkt uit het debat in de commissie en eigenlijk ook uit het debat van vandaag. Kortom, wij hebben begrip voor de keuze van het college om de voorgenomen beleidswijziging rond betaald parkeren centraal te stellen in een referendum, maar dat betekent ook dat die beleidswijziging begrijpelijk en inzichtelijk moet zijn. Is de wethouder bereid om, als er wordt ingestemd met de startnotitie, snel met een eenvoudige versie van de nieuwe Parkeerstrategie te komen, zodat alle inwoners goed kunnen begrijpen waar die over gaat?

Wel betreuren we dat het referendum, dat wij zien als een machtsmiddel in handen van inwoners, straks mogelijk gebruikt wordt om een voorronde voor de gemeenteraadsverkiezingen te financieren. Het liefst zouden wij zien dat politieke partijen geen aanspraak kunnen maken op het campagnebudget, maar die keuze vloeit nou eenmaal voort uit de Referendumverordening. Omdat wij de spelregels niet tijdens de wedstrijd willen veranderen, zullen we een voorstel doen om deze spelregels aan te passen zodra de verordening opnieuw tegen het licht wordt gehouden.

Massimo Etalle (FVD). Voorzitter. Het referendum is democratie in haar zuiverste vorm. Mensen krijgen hiermee eindelijk de kans om echt te stemmen over een kwestie die ertoe doet. Het mooie aan referenda is dat politiek niet bedreven wordt door praatzieke politici met hun trucjes, maar door de burger, die kiest wat hij wel of niet wil. Simpel, helder, mooi. Toch probeert het college ook hier een politiek spelletje te spelen. Zo is de vraag van het referendum aangepast van 'wel of geen uitbreiding van betaald parkeren?' naar de vraag of parkeerdruk en draagvlakmeting wel of niet voorwaarden moeten zijn bij de uitbreiding van gereguleerd parkeren in gebieden waar dit nog niet is ingevoerd. Zo probeert het college zijn grootste argument in de vraagstelling te verwerken. Dat is natuurlijk flauw en niet in de geest van dit democratische feestje. FVD is een groot voorstander van dit initiatief van Hart voor Den Haag of eigenlijk van de burgers en zal dit ook van harte steunen.

Adeel Mahmood (DENK). Voorzitter. Dank aan het college voor de startnotitie en de toelichting, maar ook dank aan de initiatiefnemers voor de inzet en de grote moeite die zij hebben gedaan. 'Vroem, vroem, DENK Den Haag autopartij'; ik merk dat ons verkiezingsprogramma goed wordt gelezen, maar gisteren en ook vandaag betrapte ik mensen erop dat vooral het verkiezingsprogramma van het andere Den Haag wordt gelezen. Wij zijn toch echt het echte Den Haag. In ons verkiezingsprogramma voor Den Haag staan onze lokale standpunten en die zijn wat genuanceerder. Dus bij dezen.

Zoals bekend is DENK voorstander van maatwerk bij betaald parkeren. Het beleid van de afgelopen jaren heeft ervoor gezorgd dat betaald parkeren al in bijna heel de stad een feit is. Opeenvolgende coalities hebben hiervoor gezorgd. Dat is een gegeven. Als we nu bijvoorbeeld zouden zeggen dat we in Laak, in Rustenburg-Oostbroek of in andere wijken waar betaald parkeren al is ingevoerd, betaald parkeren willen terugdraaien, zou dit een grote ramp betekenen voor de avonden.

Bewoners kunnen nu al geen plek vinden. Ik kan me dus niet voorstellen dat bewoners hierbij gebaat zouden zijn. Mede dankzij de weerstand in de wijken en ook de inzet van DENK in de raad hebben we ervoor gezorgd dat betaald parkeren overdag in Laak en Rustenburg-Oostbroek niet is ingevoerd, want overdag waren er geen problemen. Daar hoeven we wat DENK betreft nu niet weer een referendum overheen te gieten.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Dat was het landelijke programma. Ik weet niet of u de 'vroemvroempartij' bent voor Den Haag. Ik weet ook niet of u betaald parkeren een melkkoe vindt, maar in Bouwlust-Vredelust wil men straks betaald parkeren gaan invoeren. Wat vindt u daar dan van?

Adeel Mahmood (DENK). Als we het over Den Haag en over ons lokaal beleid hier hebben, zijn we niet vatbaar voor opportunisme of voor het roepen van zaken voor electoraal gewin. We kijken met een gezond verstand naar de problemen in onze stad. Wat DENK betreft is er daarbij altijd ruimte voor de auto en moet er lokaal wijkgericht maatwerk worden geleverd.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). U beroept zich op uw gezond verstand. Er zijn 15.000 handtekeningen opgehaald van mensen die willen weten of er uitbreiding van betaald parkeren komt of niet. Wat vindt u daar dan van?

Adeel Mahmood (DENK). Ik heb toevallig wat mensen gesproken in Schilderswijk/Transvaal, want wij spreken mensen weleens over het parkeerbeleid; daar is niet iedereen blij mee. Hun verwachtingen met betrekking tot het referendum zijn totaal anders dan de boodschap die u hier vandaag vertolkt. Ook op het punt van vertrouwen in de politiek en verwachtingsmanagement merk ik dus dat de mensen die de petitie hebben getekend, een totaal ander beeld van het referendum hebben dan de boodschap die vandaag door Hart voor Den Haag wordt verkondigd.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Dan weet ik niet wie u spreekt, maar volgens mij is het allemaal niet zo moeilijk wat er gesteld wordt: bent u voor of tegen uitbreiding van betaald parkeren?

Adeel Mahmood (DENK). Ik ga straks uitleggen waar we voor zijn en wat daar de voors en tegens van zijn. Als u even geduld heeft, krijgt u dus een genuanceerd verhaal van mij.

Als je mensen vervolgens vraagt of ze voor of tegen betaald parkeren zijn - die gesprekken voer ik al jaren - krijg je al gauw het antwoord dat zij dat niet willen, terwijl zij juist in de avonden problemen zien. Desondanks denken zij dat er, als zij voor zo'n vraagstelling zullen kiezen, een andere uitkomst zal komen, terwijl ze dat zelf niet eens heel graag willen.

Dan komen we bij de probleemstelling die vanuit het college voorligt. De stelling van het college - uitgaan van de beperkte gebieden en dan vervolgens de hele stad om zijn mening vragen - vinden wij geen goed idee, zeker als er verkeerde verwachtingen worden gewekt en als hier meer dan € 2 mln. aan wordt besteed. Dat vinden wij niet proportioneel. Volgens het vigerend parkeerbeleid is op dit moment wel draagvlak vereist in deze gebieden. Als we dit anders willen - dat kan - kunnen we dat bespreken bij de behandeling van de Parkeerstrategie. Wij passen voor een stadsbreed referendum voor deze beperkte gebieden.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Stelt u nu dat draagvlak nu wordt toegepast in het vigerend beleid?

Adeel Mahmood (DENK). Ja, voor een aantal gebieden is dat de huidige situatie in het vigerend beleid. Als we bepalen dat dit in de Parkeerstrategie moet worden veranderd, wordt dat anders, maar momenteel is dit nog een onderdeel.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Ik heb u toch net verteld dat op 27 juni het draagvlak uit deze parkeerbrief is gehaald? Dat is helemaal niet meer leidend. Er wordt geen draagvlak meer gemeten.

Adeel Mahmood (DENK). Ik heb ook gekeken naar het geamendeerde voorstel in de parkeerbrief. Daar staat het nog steeds in.

De **voorzitter**. De laatste keer, meneer Meinesz.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Dan zullen we het straks even aan de wethouder vragen. Dat vraag ik hem nu. Dan kunt u meeluisteren: is dit nog onderdeel van de parkeerbrief of niet? Dat gaan we dan straks horen.

Adeel Mahmood (DENK). Dat vind ik helemaal prima. Los daarvan kunnen we, als het goed is, binnenkort spreken over de Parkeerstrategie. Als we daar bepaalde dingen in willen veranderen of amenderen, is dat wat ons betreft het moment om dat te doen.

Het amendement van Hart voor Den Haag wijkt eigenlijk deels ook af van het burgerinitiatief. Er wordt bijvoorbeeld gevraagd om het draagvlak in Laak en Rustenburg-Oostbroek voor de venstertijden overdag mee te nemen. Daar hebben we wat DENK betreft geen referendum voor nodig. We hebben bij de weerstand in de wijken al gezien dat er geen draagvlak is voor het naar overdag uitbreiden van de venstertijden.

De **voorzitter**. Meneer Meinesz, u bent al drie keer geweest. Heeft u iets nieuws?

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Ja.

De **voorzitter**. Echt, hè, meneer Meinesz?

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Ja, dit gaat over Laak en Rustenburg-Oostbroek. Waar denkt u dat deze inspreker en opsteller van het burgerinitiatief vandaan komt en waar hij woont?

Adeel Mahmood (DENK). Dat kan ik wel raden, maar ik weet het eerlijk gezegd niet. Misschien Laak; dat hoor ik aan mijn linkerkant. Maar we hebben er daar al voor gezorgd dat het niet naar overdag wordt uitgebreid. We hebben al gezien dat er weerstand is in deze wijken. DENK is ook geen voorstander van uitbreiding van de venstertijden in Laak en Rustenburg-Oostbroek. Dat is al geregeld. Waarom zouden we dan opnieuw vragen naar de mening van mensen, terwijl ik al weet wat die mening daar is?

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Het is niet geregeld; het is uitgesteld. Op ieder moment kunnen ze de knop gewoon weer omdraaien.

Adeel Mahmood (DENK). Dan hebben wij in deze raad de rol om daarvoor of daartegen te zijn. Wij kunnen dat hier bepalen. Ik denk dat er best wel een meerderheid voor te vinden is om dat niet te doen; tenminste, in de huidige collegeperiode zie ik dat niet gebeuren.

Lotte van Basten Batenburg (VVD). Wij kunnen hier in de raad ongeveer alles bepalen, want wij zijn het hoogste orgaan, zoals we dan altijd zeggen. Maar het idee van participatie-instrumenten is dat je bewoners toch vraagt wat zij er zelf van vinden. Dat is natuurlijk wat hier nu eigenlijk voorligt.

Adeel Mahmood (DENK). Dat ben ik zeker met de VVD eens, maar wat ons betreft kijken we ook of wat we nu inzetten, proportioneel is ten opzichte van wat we uiteindelijk willen. Wat mij betreft ligt het nu niet op tafel om bewoners in Laak en Rustenburg-Oostbroek te vragen wat zij vinden van uitbreiding van betaald parkeren, want die uitbreiding gaat daar niet door. Als we in heel Den Haag een vraagstelling neerzetten, ook in wijken waar nu al betaald parkeren voor de hele dag is ingevoerd ... Ik las laatst bijvoorbeeld dat de heer De Mos heel veel rondjes heeft moeten rijden in zijn nieuwe buurt, omdat hij geen parkeerplaats kon vinden; er zijn vijf boetes kwijtgescholden, maar dat is een ander verhaal en is niet relevant. Als je de mensen daar gaat vragen of zij betaald parkeren willen uitbreiden, terwijl ze geen parkeerplek kunnen vinden, vind ik dat niet relevant voor Laak overdag, want dan is daar wel genoeg plek.

De **voorzitter**. Meneer Meinesz, heeft u wat nieuws?

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Ja. Ik ben serieus. Dit gaat natuurlijk over heel veel vlakken. Meneer Mahmood stelt dat als meneer De Mos daar woont, hij geen zeggenschap heeft over Laak, maar als meneer De Mos straks met zijn auto richting Laak gaat rijden, moet hij daar straks alsnog weer gaan betalen om zijn auto te parkeren. Daar gaat het om.

Adeel Mahmood (DENK). Gelukkig kan dat onder andere dankzij DENK nu overdag wél. Als je dat in de avond wil, doe je de bewoners daar ook geen plezier mee, want in de avonden is er geen parkeerplek te vinden. Dat moet u zich ook realiseren.

Ik ga verder met het tweede punt in het amendement, namelijk om grote woningbouwontwikkelingen mee te nemen en het referendum dus ook uit te breiden naar deze gebieden. Ik kan me daar wat bij voorstellen, maar tegelijkertijd raakt dit een aantal afspraken. Er zijn bijvoorbeeld afspraken gemaakt over parkeren bij grote ontwikkelingen, mede door Hart voor Den Haag. Het lijkt mij heel belangrijk om hier goed te kijken naar de venstertijden, bijvoorbeeld zo veel mogelijk in de avonden, maar overdag vrij als er geen parkeerdruk is. Het college laat weten dat zonder gereguleerd parkeren de afgesproken woningbouwopgave niet gerealiseerd kan worden. Daarnaast zijn op deze uitgangspunten omgevingsvergunningen verleend en rijkssubsidies verkregen op de onderliggende businesscases. DENK is voorstander van gunstige venstertijden, niet van onnodig de hele dag betaald parkeren. Als we een referendum houden, vrees ik ook dat er verkeerde verwachtingen worden geschept. Het gaat in het referendum niet om de venstertijden maar om de invoering. Verder heeft het, zoals gezegd, consequenties voor de woningbouwopgave en financiële consequenties. Natuurlijk is het belangrijk om dit mee te nemen, maar dit lijkt mij meer iets om uitgebreid bij stil te staan in het kader van de Parkeerstrategie, maar ook in 2026 voor de partijen die dan aan tafel zitten. Verkeerde verwachtingen scheppen heeft consequenties voor het vertrouwen en niet uitbreiden heeft andere consequenties, zoals voor de woningbouwopgave en de begroting. Dit moet allemaal in samenhang worden bekeken en door de gekozen volksvertegenwoordigers worden beoordeeld. Met een simpel ja of nee tegen uitbreiding helpen we onze burgers niet, niet met deze probleemstelling en vraagstelling. We moeten wijken waar betaald parkeren al een feit is, niet laten oordelen over andere wijken, die zij minder goed kennen.

Kijk dus meer naar oplossingen. Wij zijn voor het beter benutten van parkeergarages. Kijk naar parkeerzones. Maak waar nodig extra parkeerplaatsen. Wat DENK betreft kunnen hier afspraken over worden gemaakt in 2026. We zien nu geen voordelen in het houden van een referendum.

Lotte van Basten Batenburg (VVD). Voorzitter. Vorig jaar hebben we als raad besloten dat deze startnotitie er moest komen. De VVD stemde voor, maar niet omdat we voorstander zijn van adviserende referenda, want dat zijn we niet. Wij stemden voor het maken van deze startnotitie omdat we in Den Haag nu eenmaal de mogelijkheid kennen van een burgerinitiatief. Als er dan een initiatief is met voldoende handtekeningen dat volgens het advies referendabel is, zou het niet juist zijn om daar geen opvolging aan te geven als raad. Maar we wisten dat er nog een ingewikkelde afweging voor ons zou liggen over de vraagstelling van het referendum. De Haagse VVD kijkt voor die afweging niet vanuit de eigen inhoudelijke afwegingen en standpunten, want dan zou ik hier een hele mooie vraag kunnen neerleggen over wat wij allemaal vinden van betaald parkeren. Heel veel partijen lijken dat hier vandaag toch een beetje te doen. In plaats daarvan beoordelen wij voorstellen vanuit het burgerinitiatief en het referendum als bestaand Haags participatie-instrument, want dat is het burgerinitiatief uiteindelijk: een participatie-instrument. In dit eerste succesvolle Haagse burgerinitiatief ooit is een concreet verzoek gedaan om een vraag voor te leggen: voor of tegen de uitbreiding van betaald parkeren. Als we daar nu als raad een wijziging in aanbrengen en als wij een referendum zouden houden over een vraag die de initiatiefnemer echt niet ziet zitten - dat hoorden we hem net zeggen in zijn inspraak - dan doe je wat de VVD betreft geen recht aan dit instrument. Graag een reactie van de wethouder Participatie, wethouder Icar: deelt hij dit? Als we een referendum houden over een vraag die de initiatiefnemer echt niet ziet zitten, geven we ook nog eens € 2,2 mln. uit aan een referendum waar niemand op zit te wachten. Is dat dan geen weggegooid geld, vraag ik mijn collega's.

Tot slot graag nog een reactie van de wethouder op de vraag of het mogelijk is om het referendum te houden over de vraagstelling die overeenkomt met het verzoek van het burgerinitiatief. Is dat mogelijk of zijn daar nog echte inhoudelijke bezwaren tegen?

Afsluitend sluit ik me graag aan bij de opmerking van de SP over het uit het tweede voorliggende agendapunt halen van de financiële zaken.

Marieke van Doorn (D66). Voorzitter. Toen wij in november het burgerinitiatief bespraken, hadden we op de publieke tribune een inspreker uit Ypenburg, die bezwaar kwam maken tegen de uitbreiding van betaald parkeren in zijn wijk, in Ypenburg dus, terwijl er helemaal geen plannen voor het invoeren van betaald parkeren in die wijk zijn. Ik heb daar destijds een punt van orde over gemaakt en ik breng deze inspreker nu in herinnering, want onze fractie heeft net als meerdere partijen in de raad zorgen omdat een stadsbreed referendum over een beleidswijziging, niet zijnde de invoering van een gemeentelijke belasting, bij de invoering van betaald parkeren in 4 van de 44 wijken in de stad gemakkelijk tot eenzelfde verwarring kan leiden. Mevrouw Gerritsen zei het al mooi: uitbreiding in de ene wijk betekent wat anders dan in de andere wijk. De verwachtingen zullen vertroebelen. Het organiseren van een stadsbreed referendum waarbij verkeerde verwachtingen en onduidelijkheid over de scope van de voorliggende vraag op de loer liggen, doet daarom volgens onze fractie weinig goeds voor de betrokkenheid en het vertrouwen van bewoners in de politiek. Dan organiseren we geen feest van de democratie, maar een dooie mus. Daar wordt niemand beter van. Wij stemmen daarom vanavond tegen de voorliggende startnotitie.

Lotte van Basten Batenburg (VVD). Dat moet toch bijna betekenen dat D66 geen enkel referendum kan steunen? Want als dit zou gaan over het vergroenen van de stad, betekent dat in de Schilderswijk iets anders dan in het Statenkwartier. En als het gaat over - weet ik veel? - halfverharding van parkeerplaatsen, is dat in de ene wijk al een feit en in de andere nog niet. Moet het volgens D66 gaan over iets wat overal in de stad precies hetzelfde is?

Marieke van Doorn (D66). Met het voorbeeld van de inspreker die we hier in november op de tribune hadden, probeerde ik te illustreren waar wat ons betreft het gevaar van verwarring ligt. Als mensen uit de hele stad gaan stemmen over een beleidswijziging in vier wijken, kunnen zij in verwarring raken en denken dat het over hun wijk gaat.

Lotte van Basten Batenburg (VVD). Dat klinkt bijna wantrouwend naar mensen en misschien ook een klein beetje als een belediging van de intelligentie van onze inwoners.

Marieke van Doorn (D66). Ik geef het voorbeeld van de meneer die hier al in verwarring was geraakt om te laten zien hoe makkelijk het is om in verwarring te raken. Dat is geen belediging. Voor ons is dit een waarschuwing dat wij moeten uitkijken met welke verwachtingen wij zo'n zwaar participatie-instrument inzetten.

De **voorzitter**. Mevrouw Van Basten Batenburg, de laatste keer.

Lotte van Basten Batenburg (VVD). Dit stelt mij wat teleur, want ik ken D66 natuurlijk als een partij die een groot voorvechter is van referenda. Als nu al de angst bestaat dat mensen zo'n simpele vraag, voor of tegen de uitbreiding van betaald parkeren, niet aankunnen - die vraag is best goed uit te leggen met een kaartje erbij: wat is nu waar van toepassing en wat zou een eventuele uitbreiding betekenen in verschillende wijken? - dan kan D66 toch bijna geen enkele vraag bedenken die volgens D66 wél referendabel zou zijn?

Marieke van Doorn (D66). Zoals uit het commissiedebat en ook vandaag weer blijkt, is de vraag 'voor of tegen betaald parkeren' dus niet zo simpel. Gaat het over de gemeentelijke belasting betaald parkeren? Daar kan het volgens onze Referendumverordening niet over gaan. Het moet dus over een beleidsmatige vraag gaan. Dan is de vraag wat 'uitbreiding' is en welke verwachtingen we daarmee wekken. Wij vinden dat onduidelijk. Daarom vinden wij dat dit afdoet aan het vertrouwen van burgers in de politiek.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Ik ben het helemaal eens met mevrouw Van Basten Batenburg. U denkt dus in principe dat heel Den Haag niet het verschil kent tussen uitbreiding van betaald parkeren en het afschaffen van betaald parkeren.

Marieke van Doorn (D66). Dat heeft de heer Meinesz mij niet horen zeggen. Dat maakt hij er nu dus zelf van.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). U stelt dat dit mensen in verwarring brengt. Volgens mij brengt deze startnotitie mensen in verwarring door parkeerdrukmeting en draagvlakmeting te gebruiken. Als je goed luistert naar de initiatiefnemer, weet je dat hij heel duidelijk om een hele simpele vraag vraagt: bent u voor of tegen uitbreiding van betaald parkeren? Dat zou dus de vraag moeten zijn. Die is volgens mij heel duidelijk, in heel de stad. Daar kunt u toch niet tegen zijn? Ik vraag me af waar u bang voor bent.

Marieke van Doorn (D66). Wij zijn bang voor de verwarring die kan optreden en zoals we die bijvoorbeeld hebben gezien bij de spreker die we hier op de tribune hadden: mensen krijgen de verkeerde informatie in een campagne en denken dan dat ze voor of tegen iets kunnen stemmen wat helemaal niet voorligt.

De **voorzitter**. Meneer Meinesz, de laatste keer.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). De enige die verwarring zaait, bent u. Wij hebben een amendement liggen om het duidelijk te maken voor de inwoners van Den Haag. Ik hoop op uw steun, want u wilt toch ook gewoon dat die 15.000 mensen die hiervoor getekend hebben, gewoon een keertje duidelijkheid krijgen? Het is een raadgevend referendum. U kunt er straks dus nog alle kanten mee op. Waarom zou u dit niet steunen? Dat vraag ik me af. Waar bent u nou echt bang voor?

Marieke van Doorn (D66). We steunen het amendement vanavond niet - dat vergat ik nog te zeggen - omdat dat de probleemstelling weer draait naar waar het volgens de Referentieverordening juist niet over kan gaan. Ik heb er in een eerder interruptiedebat met de heer Meinesz vorig jaar al op gewezen dat hij met zijn steun hiervoor mensen mogelijk blij maakt met een dooie mus.

Lesley Arp (SP). Ik dacht dat ik deze keer eens in hetzelfde hokje als D66 zou zitten, maar ik ben verrast door de inbreng van mevrouw Van Doorn. Ik had het ook over het campagnebudget. De SP heeft aangegeven dat je tijdens het spel de spelregels eigenlijk niet kan veranderen. Er ligt gewoon een Referendumverordening. Volgens mij is de vraag die voorligt of dit referendabel is of niet. Ik zie de startnotitie als een document waarmee het college heeft getracht dit vraagstuk referendabel te maken. Daar kan iedereen wat van vinden, maar ik denk dat het college daar redelijk in geslaagd is. Dus hoe kijkt D66 nu naar de Referendumverordening?

Marieke van Doorn (D66). Ik ben het met de SP eens dat de probleemstelling zoals het college die heeft geschetst in de startnotitie, an sich referendabel is; dat heb ik ook in de commissie zo gezegd. Daarna is er de vraag of wij een referendum willen organiseren. Daarbij kwamen wat ons betreft vooral die onduidelijkheden naar voren, waardoor je dat misschien niet moet doen, omdat je het vertrouwen van bewoners in de politiek eerder schaadt dan versterkt.

Lesley Arp (SP). Ik begrijp de lijn van D66 oprecht niet, want we moeten dan nog een vraagstelling bepalen. Het college kan ook aan de slag gaan met communicatie. Ik heb het college ook gevraagd of het dan duidelijker kan uitleggen wat zo'n Parkeerstrategie precies inhoudt. De analyse van mevrouw Van Doorn getuigt volgens mij dus ook van weinig vertrouwen in hoe het college dit vraagstuk goed kan vertalen. Of ziet zij dat anders?

Marieke van Doorn (D66). Wij zien in ieder geval wel de noodzaak om, nadat we het hierover hebben gehad, nog eens met elkaar te kijken naar onze Referendumverordening; die noodzaak is ook

door de referendumcommissie opgebracht. Die verordening is uit 2002 en die is net als op landelijk niveau misschien aan een update toe.

De **voorzitter**. De laatste keer, mevrouw Arp.

Lesley Arp (SP). Maar dan snap ik oprecht niet hoe D66 nu tegen de Referendumverordening aankijkt. Die bestaat. Ik was altijd in de veronderstelling dat D66 net zoals de SP het referendum als machtsmiddel in de handen van mensen heel erg nuttig vond. Dan kan je toch niet die verordening hebben, vervolgens oordelen of iets referendabel is en dan elke keer als raad beslissen dat we het misschien toch te ingewikkeld vinden? Hoe serieus neemt D66 die verordening dan nog?

Marieke van Doorn (D66). Ik denk dat dit twee verschillende dingen zijn. Zoals ik net zei, denk ik dat die verordening aan een update toe is. We hebben geconstateerd dat de probleemstelling referendabel is, maar wij verwachten dat de verwachtingen die we wekken met een referendum dat op deze probleemstelling is gebaseerd, meer schade toebrengen aan het vertrouwen van bewoners in de politiek dan dat het helpt. Dat laatste is juist waar een referendum voor is bedoeld.

Martin van den Goorbergh (Groep van den Goorbergh). Als ik het goed begrijp, zou D66 er wél voor zijn als het college en wij als raad dit goed aan de bevolking zouden kunnen uitleggen, zodat zij snappen waar het over gaat. Het zit dus meer op de communicatie om verwarring te voorkomen. Als dat gebeurt, zou u hier dus wél voor kunnen zijn.

Marieke van Doorn (D66). Dat heb ik dus niet gezegd. Ik kan niet beamen wat de heer Van den Goorbergh mij nu in de mond probeert te leggen.

Martin van den Goorbergh (Groep van den Goorbergh). Dan zal ik de vraag anders stellen. Stel nou dat wij in staat zijn om dit goed uit te leggen aan de bevolking, zodat er geen verwarring is, zou u dan voor kunnen zijn?

Marieke van Doorn (D66). Omdat er zoveel verschil is per wijk in de bestaande parkeerregimes - sommige hebben er al heel lang eentje de hele dag en avond, sommige hebben andere tijden en in andere delen heb je nog niets - denken wij dat het lastig uit te leggen is. In deze startnotitie gaat het over vier wijken. Als de hele stad daarover moet gaan stemmen, zullen mensen denken dat het over hun wijk gaat, niet zijnde die vier wijken.

De **voorzitter**. De laatste keer, meneer Van den Goorbergh.

Martin van den Goorbergh (Groep van den Goorbergh). Dan moet ik toch de conclusie van de VVD delen, namelijk dat u eigenlijk denkt dat de bevolking niet slim genoeg is.

Marieke van Doorn (D66). Die conclusie laat ik even bij de heer Van den Goorbergh; dat zou ik nooit zeggen.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Voorzitter. In het commissiedebat hebben we het al gezegd: de ChristenUnie/SGP is geen voorstander van referenda. Dit onderwerp laat zien waarom: het platslaan naar het simpele 'voor of tegen uitbreiding betaald parkeren' doet geen recht aan de complexiteit en de gevolgen. Maar het complexer maken van de probleemstelling, zoals in de startnotitie wordt voorgesteld en dat zal leiden tot een ingewikkelde vraag, geeft verwarring en wekt verkeerde verwachtingen. Het terugbrengen van de draagvlakmetingen in gemeentelijk beleid kunnen we bij de update van de Parkeerstrategie regelen. Dat zou wat mijn fractie betreft ook moeten. Daarvoor is dit referendum echt niet nodig; dat kunnen we hier in de raad regelen. En als we dat zouden regelen, krijgen bewoners echt weer een stem in het wel of niet uitbreiden van betaald parkeren. Dat doet een raadgevend referendum niet. Daarom zal de ChristenUnie/SGP tegen dit voorstel stemmen.

Wethouder **Van Asten** (D66). Voorzitter. Hier is uitgebreid over gesproken. Ik heb vierenhalf uur geklokt in de commissievergadering over de startnotitie die wij als college u hebben toegezonden inzake het referendum. Veel van de vandaag gewisselde argumenten kwamen natuurlijk ook al aan de orde in de commissievergadering. Enkele punten zijn nog specifiek aan het college gevraagd, bijvoorbeeld wanneer is besloten dat draagvlak geen onderdeel meer is voor parkeren. Dat komt voort uit de coalitieonderhandelingen van 2022 en 2023 die hier door partijen zijn gevoerd. In het coalitieakkoord is dat voornemen opgenomen. Vervolgens is in 2023 de parkeerbrief, waaraan werd gerefereerd, naar uw raad gezonden. Daarover heeft vervolgens geen debat plaatsgevonden. Ik snap wellicht wel waarom, want daarin is natuurlijk ook aangegeven dat pas bij de actualisatie van de Parkeerstrategie het draagvlak en de parkeerdruk er daadwerkelijk juridisch uit zouden worden gehaald. Pas vanaf het moment waarop u dat behandelt en zou aannemen, zijn draagvlak en parkeerdruk geen criteria meer voor het invoeren van betaald parkeren.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Wordt draagvlak vandaag de dag meegenomen als betaald parkeren uitgebreid wordt? Is dat dan een onderdeel daarvan of hoeft u dat niet mee te nemen?

Wethouder **Van Asten** (D66). Zolang de actualisatie van de Parkeerstrategie niet is aangenomen, moeten wij dat nog steeds meenemen.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Is dat bij de vorige uitbreiding gebeurd, bijvoorbeeld in Laak en volgens mij ook in Rustenburg-Oostbroek en Moerwijk?

Wethouder **Van Asten** (D66). Ik moet het goed zeggen: volgens mij is de Vogelwijk de laatste wijk geweest waar uitbreiding van betaald parkeren heeft plaatsgevonden op basis van een draagvlakonderzoek.

De **voorzitter**. De laatste keer, meneer Meinesz.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Ja, dat klopt. Daar is het draagvlak meegenomen, maar dat was drie maanden voor 27 juni. Ik heb het ook in een beleidsstuk staan. Volgens mij staat daar ook gewoon in dat het eruit is gehaald.

Wethouder **Van Asten** (D66). De effectuering daarvan vindt pas plaats bij het actualiseren van de Parkeerstrategie. Die ligt voor; die heeft u nog niet behandeld, maar zodra u dat doet, kunt u daarover spreken.

Nu ga ik in op het woningbouwgedeelte. Er werd gezegd dat er in Almere volop wordt gebouwd. Volgens mij is al aangegeven dat Almere toch wel een andere gemeente is dan het Haagse. Almere bouwt veel lager. We hebben hier natuurlijk een vrij beperkte ruimte waar gebouwd wordt. In de meeste gevallen gaat het ook niet om grond van de gemeente. Dan vindt er inbreiding plaats en dat is dure bouw. Wij hebben een lage parkeernorm, maar dat doet niets af aan het feit dat de parkeergarages wel moeten worden gebouwd door de ontwikkelaars zelf. We willen ook niet de overlast voor bewoners in de buurt vergroten. Vandaar dat dan een parkeerregime wordt ingevoerd, waardoor de bestaande bewoners - dat is altijd een rare term; het gaat om de bewoners van de oudbouw - recht hebben op een parkeervergunning. Iedereen die in een nieuwbouwcomplex woont, moet dan parkeren in de daarvoor bestemde parkeergarages. Dat hebben we regelmatig met elkaar gewisseld. Ik weet nog dat het ook in het commissiedebat over deze vraag ging. Toen heb ik u gezegd dat er de week daarop - kortom, deze week; gisteren zelfs - een oploop zou zijn van de Haagse Tafel Wonen met een heleboel belangengroepen. Daar zaten heel veel beleggers en ontwikkelaars bij. Ik heb u toen ook aangeraden om, als u niet van mij wilt aannemen dat er een duidelijk verband is, die vraag dan daar aan de ontwikkelaars te stellen om u daarover in te laten lichten. Ik ga ervan uit dat u dat gedaan heeft. Uit uw bijdrage leek dat echter nog niet te zijn gebeurd.

Ik moet toch even ingaan op het debat dat de heer Meinesz met de SP voerde over Zuidwest. Daarin bezigde u de zin: 'Laten we het nou gaan doen; dan kijken we later wel hoe we dat gaan oplossen.' U mag van het college verwachten dat wij niet onder dit soort voorwaarden politiek bedrijven. Wij doen voorstellen om dit soort problematiek vóór te zijn. Vandaar dat we met dit soort

regimes komen om woningbouw en mobiliteit goed in evenwicht te houden. Dus nee, we zien niet hoe we dat later gaan oplossen. We zorgen vooraf dat we daarvoor met maatregelen komen.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Als u het in evenwicht had willen houden, vindt u dan ook niet dat u die parkeernorm gewoon in stand had moeten houden zoals die was?

Wethouder **Van Asten** (D66). Nu ga ik even putten uit mijn vorige periode als wethouder Mobiliteit. Ik maak bewust even een zijstap, omdat we het hier natuurlijk hebben over de startnotitie over het al dan niet houden van een referendum, maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan en ik wil hier best op ingaan. Ik sta nog steeds geheel achter de beslissing die de raad en het college toentertijd hebben genomen om de parkeernorm te verlagen, omdat we moeten bouwen in een dichte stad. U bent zeer bekend met de mobiliteitstransitie. Maar als wij een toren zouden bouwen voor pak 'm beet 300 appartementen en een parkeernorm zouden hebben van één auto per appartement, zou je volgens mij ongeveer een twaalfslaagse parkeergarage gaan maken. U weet ook dat het natuurlijk totaal niet betaalbaar is om dat in een toren op te lossen. Vandaar dat die lage parkeernorm absoluut noodzakelijk is als je iets wil doen aan de woningnood in deze stad, iets waarvan ik dacht dat ook Hart voor Den Haag zich daar altijd hard voor heeft gemaakt. Maar het één heeft wel met het ander te maken.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Je zou ook kunnen zeggen dat het absorptievermogen is bereikt. Maar goed, we hebben dit ook bij de Hofbadtoren gezien. Daar werden wat minder parkeerplekken gemaakt. Die mensen krijgen nu dus geen vergunning op straat, terwijl er zat plek is. Wat u zegt, klopt dus niet. U kunt ook niet echt onderbouwen waar het niet gelukt is.

Wethouder **Van Asten** (D66). Nu doet u een trucje: op het laatst komt er nog een vraag bij, terwijl ik uw vraag over de Hofbadtoren wilde beantwoorden. Conform het beleid, dat u ook heeft vastgesteld, hebben we daar gezegd: bij een nieuwbouwproject wordt de parkeerdruk niet afgewenteld op de rest van de wijk, maar moet die op eigen terrein worden opgelost met een parkeernorm die daarbij hoort. Ik ga er verder niet op in dat in de communicatie zaken mis zijn gegaan - die casus heeft u ook uitgebreid besproken met collega Kapteijns - maar het gaat erom dat het beleid hier is dat een nieuwbouwproject op eigen terrein een parkeeroplossing moet bieden volgens de normen die we ook samen hebben vastgesteld.

Ik kijk even welke specifieke vragen er nog zijn gesteld. Ik kom bij een vraag van de SP: als deze startnotitie wordt aangenomen, kunt u dan een duidelijk verhaal maken over de Parkeerstrategie? Ja, die poging willen we best doen, maar het is natuurlijk subjectief om te bepalen of het wel of niet helder is voor iedereen. Ik zeg u in ieder geval toe dat we termen zoals 'hubs' zo veel mogelijk proberen te voorkomen.

De VVD heeft ook nog een vraag gesteld: is het mogelijk om zo dicht mogelijk bij de vraag van het dictum te blijven, 'voor of tegen betaald parkeren'? We hebben natuurlijk een uitgebreide startnotitie geschreven over waarom dat op vele fronten niet verstandig en op sommige punten gewoon ook niet juridisch houdbaar is, omdat we met plan-MER's, omgevingsvergunningen en structuurvisies al hebben vastgelegd dat we ergens een parkeerregime zouden gaan invoeren. Vandaar dat die simpele vraag niet haalbaar is; die kan niet op deze wijze gesteld worden.

Lotte van Basten Batenburg (VVD). Ik vraag me af of de wethouder niet door elkaar haalt of je de vraag kunt stellen en of je het precies op die manier kan implementeren. Ik kan me voorstellen dat we bij de implementatie, zoals we bij heel veel zaken doen, een overgangstermijn of een overgangsregime afspreken, waarbij eerder gemaakte afspraken bijvoorbeeld worden gerespecteerd. Hoe kijkt de wethouder daarnaar?

Wethouder **Van Asten** (D66). Als ik het goed begrijp, krijgen we dan de situatie dat we in de hele stad vragen 'bent u voor of tegen uitbreiding van betaald parkeren?'. Dan zou men zomaar nee kunnen zeggen. Als de kiesdrempel wordt gehaald et cetera, et cetera, komt dat hier en dan voeren we dat in, maar als dat dan bijvoorbeeld in Morgenstond gebeurt, moeten we eigenlijk gelijk zeggen: u heeft deze vraag van ons gekregen, maar eigenlijk kunnen we er niks mee, omdat we al hebben afgesproken dat we een regime moeten invoeren omwille van de woningbouw, die u links en rechts al

ziet gebeuren, want anders staat iedereen die straks in die toren komt wonen, met zijn auto op straat en daarmee kunt u niet meer betaald parkeren. Dan moet je het alsnog invoeren. Dan kan ik me voorstellen dat een inwoner denkt: nou heb ik de moeite genomen om me te verdiepen in een zeer toegankelijke notitie die op basis van de suggestie van de SP is vastgesteld, ik ben naar de stembus gegaan, ik heb gestemd, daar is iets uit gekomen en nu krijg ik alsnog vergunningsparkeren. Dat lijkt me voor het vertrouwen niet goed. Als er een vraag gesteld wordt, moet dat volgens mij dus echt een eerlijke vraag zijn waar we ook echt een gevolg aan kunnen geven. Volgens mij is dat ook de consensus in de raad. In de startnotitie hebben we als college geprobeerd zo duidelijk mogelijk uit te leggen waar we tegenaan lopen om van het dictum tot de probleemstelling te komen. Als u de startnotitie aanneemt, moet de referendumcommissie natuurlijk nog gaan over de daadwerkelijke vraagstelling. Zij zal daar een zware taak aan hebben: hoe ga je dit nou begrijpelijk doen? Maar goed, het college heeft met deze startnotitie in elk geval getracht zo goed mogelijk recht te doen aan de belangen in de stad en aan de wens van de 15.000 ondertekenaars van de referendumvraag.

Lotte van Basten Batenburg (VVD). Ik hoor wat de wethouder zegt over woningbouwontwikkelingen, maar er zijn natuurlijk ook een aantal andere onderdelen. Daar gaat de wethouder niet op in. Dat betreft namelijk alle gebieden waar die ontwikkelingen niet aan de orde zijn, bijvoorbeeld bij de uitbreiding in Loosduinen of bij de uitbreiding van een parkeerregime, dus van venstertijden. Dat is natuurlijk echt een andere vraag. Zou de wethouder daar ook nog op in kunnen gaan?

Wethouder **Van Asten** (D66). In de startnotitie hebben wij natuurlijk aangegeven welke wijken wij goed geschikt achten voor een vraag zoals deze. Dat zijn inderdaad Loosduinen, Mariahoeve, Marlot en Zichtenburg-Kerketuinen-Dekkershoek - dat laatste is natuurlijk een beetje een vreemde eend in de bijt, maar het zou daar wel kunnen - omdat die plannen daar niet zijn. In de startnotitie zijn wij ook uitgebreid ingegaan op waarom wij vinden dat ... Het lijkt wel alsof er een soort wekker afloopt, waardoor ik elk moment verwacht dat er een bel gaat. Misschien is dat het einde van mijn spreektijd, maar ik ga graag door.

De **voorzitter**. Mevrouw Van Basten Batenburg.

Wethouder **Van Asten** (D66). Nee, sorry, ik ben nog bezig met de beantwoording.

Lotte van Basten Batenburg (VVD). Misschien wil de wethouder een glaasje water.

Wethouder **Van Asten** (D66). Nee hoor, het komt goed. Bedankt voor de zorgen. Het gaat om de uitbreiding van de venstertijden. We hebben aangegeven waarom wij vinden dat die hier niet onder zouden moeten vallen. We hebben het ook gedaan omdat de aanpassing van venstertijden nu al een heel ander traject heeft dan het invoeren van betaald parkeren. Nu wordt betaald parkeren ingevoerd als er een parkeerdruk is van meer dan 90% of via een draagvlakonderzoek. Bij de uitbreiding van venstertijden gaan we meer in de participatie zitten om juist met de buurt te kijken wat de beste tijden zijn.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). U noemt toch weer die draagvlakmeting. In de startnotitie staat dat het college op 27 juni heeft besloten bepalingen over het draagvlak uit de regeling te halen. In het Gemeenteblad staat over de wijziging van de parkeerregulering en parkeerbelastingen Den Haag dat de regeling wordt gewijzigd in verband met het laten vervallen van de voorgeschreven wijze van invoering van betaald parkeren. Ik vraag me af wat daar precies mee wordt bedoeld. Misschien kunt u dat duiden.

Wethouder **Van Asten** (D66). Dat loopt vooruit op de actualisatie van de Parkeerstrategie. Pas op het moment dat die is aangenomen, wordt er niet meer met draagvlak gewerkt.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Dat zei u net ook, maar bijvoorbeeld in Moerwijk, Binckhorst, Deelplan 20, de Architectenbuurt, Kijkduin, de omgeving Meppelweg, Morgenstond, Zuidwest,

Zichten, Gaarden, Dreven en het Erasmusveld is geen draagvlakonderzoek gedaan. Hoe legt u dat dan uit?

Wethouder **Van Asten** (D66). Ik heb niet allemaal paraat waarom dat daar werd ingevoerd. Van het Erasmusveld weet ik dat bijvoorbeeld wel. Die wijk is nieuw aangelegd. Juist om ervoor te zorgen dat de wijk die daarnaast ligt, niet gelijk overspoeld werd door iedereen die niet op eigen terrein kon gaan staan omdat er in die ecologische wijk ook met een beperkte parkeernorm werd gewerkt, is daar een parkeerregime ingevoerd.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Dus zonder draagvlak, want een Gemeentebled is er ook niet voor niets, denk ik.

Wethouder **Van Asten** (D66). Dat is daar gebeurd op het moment dat daar nog niemand woonde.

De **voorzitter**. De laatste keer, meneer Meinesz.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Volgens mij woonden daar al mensen in Moerwijk.

Wethouder **Van Asten** (D66). Dan zou ik daar even precies in moeten duiken. Ik heb die cijfers nu niet compleet, maar er zijn natuurlijk altijd regels geweest over wanneer wel of wanneer niet ... Ik heb nota bene in mijn tijd als wethouder Mobiliteit nog een draagvlakonderzoek in Moerwijk gehad. Ik heb daar rondgelopen met de bewoners rond dat sportveld, die steen en been klaagden omdat ze daar nergens hun eigen auto neer konden zetten en die mij daar daadwerkelijk gevraagd hebben of er alsjeblieft betaald parkeren kon worden ingevoerd, want het was al druk in de wijk en er kwam daar in het weekend een hoop verkeer te staan van uitgaansgelegenheden daaromheen, zoals de Opera. Zij wilden daar dus zeer graag betaald parkeren. Dat is na een draagvlakonderzoek in dat stuk vervolgens ook ingevoerd.

De **voorzitter**. Meneer Meinesz, u bent al drie keer geweest. Wat zeg ik? 26 keer, maar deze keer drie keer.

Wethouder **Van Asten** (D66). Dan heb ik de vragen beantwoord die nog gesteld werden na de vierenhalf uur die we in het commissiedebat al uitgebreid met elkaar hebben gesproken. U heeft de startnotitie van het college gelezen en ik wens u veel wijsheid bij de afweging.

Wethouder **Icar** (DENK). Voorzitter. De VVD vroeg of dit gezien kan worden als een participatie-instrument. Ja, daar heeft u gelijk in. En zijn we van mening dat we met de voorgestelde oplossingsrichting recht doen aan het burgerinitiatief? Ook daarop is het antwoord ja.

Lotte van Basten Batenburg (VVD). Waarom?

Wethouder **Icar** (DENK). We hebben vanuit het college in de startnotitie aangegeven wat de mogelijkheden zijn. Uiteindelijk wordt dit voorgelegd aan de referendumcommissie, die uiteindelijk de vraagstelling formuleert, maar vanuit het college zeggen wij dus dat wij voldoen aan de gestelde vraag. Wethouder Van Asten ging net in op het feit dat je niet heel zwart-wit ja of nee kan antwoorden en dat je echt kanttekeningen hebt ten aanzien van het inhoudelijke vraagstuk. Dat is iets wat nu dus bij de raad voorligt. Ik merk ook dat in het gesprek binnen de raad heel duidelijk wordt wat die kanttekeningen zijn. Het is dus niet iets waar we heel simpel ja of nee op kunnen antwoorden in de zin van: ben je voor of tegen het invoeren van betaald parkeren? Die kanttekeningen moeten gewoon meegenomen worden.

Lotte van Basten Batenburg (VVD). Het valt mij op dat nu zelfs de wethouder Participatie eigenlijk richting de inhoud gaat, terwijl er een burgerinitiatief ligt met een verzoek. Doet het antwoord van het college op dat verzoek nou echt recht aan het verzoek? Ik hoor de wethouder daar ja op zeggen, maar vervolgens uitleggen dat het eigenlijk nee is omdat het college het beter weet.

Wethouder **Icar** (DENK). Daar ben ik het niet mee eens, omdat we als college gewoon echt in een bredere context moeten bekijken wat de vraag is die voor ons ligt. Als wethouder Participatie zeg ik dat participatie de mate van invloed is die je kan hebben. Hier wordt echt heel veel gezocht naar draagvlak. Ik vind dat het college ervoor verantwoordelijk is om objectief te kijken naar wat voor ons ligt en om op basis daarvan de raad de informatie te geven waar u uiteindelijk zelf een besluit over gaat nemen. Ik kan beamen dat we het wel degelijk serieus nemen, maar we moeten het wel in de breedste zin serieus nemen.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Wat vindt u er in verband met participatie van dat betaald parkeren bijvoorbeeld per 1 oktober 2024 in Moerwijk-West is ingevoerd zonder dat het draagvlakonderzoek is uitgevoerd?

Wethouder **Icar** (DENK). Ik wil u verwijzen naar de uitgebreide beantwoording door collega Van Asten. Ik denk niet dat het leven zo werkt dat ik een antwoord voor u klaar heb als u het woordje 'participatie' erin fietst, maar hierop is zojuist uitgebreid ingegaan door collega Van Asten. Daar wil ik naar verwijzen.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Ik fiets 'm er niet in; ik rij 'm er meestal in. Los daarvan: wat vindt u dan van die 15.000 mensen die hetzelfde willen weten als meneer Arjan van den Berg, die toch een duidelijke vraagstelling heeft, namelijk voor of tegen uitbreiding van betaald parkeren? Moeten we daar nou naar luisteren of zegt u: nee, wij weten het beter?

Wethouder **Icar** (DENK). Ik denk dat ik met een gerust hart kan stellen dat we als college enorm veel inspanning verrichten op het punt van participatie. Het is heel belangrijk om te zien dat onze stad betrokken is bij allerlei vraagstukken. Als u mij vraagt wat ik ervan vind dat we betrokken Hagenaars hebben die hun zegje doen en mee willen participeren, dan zeg ik dus dat ik dat alleen maar toejuich.

De **voorzitter**. De laatste keer, meneer Meinesz.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Een inwoner heeft nu dit referendum aangevraagd en er zijn 15.000 handtekeningen. En dan wordt er gezegd: dat gaan we maar even op een andere manier doen dan op de manier die die meneer heeft voorgesteld. Daar gaat het om; dat zei mevrouw Van Basten Batenburg ook. Waarom wordt er niet echt gekeken naar de merites van het verhaal, precies naar wat meneer Arjan van den Berg wil? Participatie staat bij u heel hoog in het vaandel, heb ik gehoord. Dan moet u dat toch ook belangrijk vinden?

Wethouder **Icar** (DENK). U weet ongetwijfeld hoe de talloze debatten over de Participatieverordening gingen. Wat participatie inhoudt, weet u volgens mij inmiddels beter dan ik. Het gaat om de mate van invloed. Participatie betekent zeker niet dat als inwoners van Den Haag iets willen, dat zwart-wit overgenomen wordt en ook zo gebeurt. Dat is niet de definitie van 'participatie'. Voor de rest juich ik het toe als Hagenaars zich mengen in dit debat en hun zegje doen.

De **voorzitter**. Ik kijk de kring rond. Is er behoefte aan een tweede termijn?

Arjen Dubbelaar (Hart voor Den Haag). Voorzitter. Ik wil graag het verzoek doen om te schorsen. Mijn fractie wil even overleggen. Kan dat tot 16.00 uur?

De **voorzitter**. Heeft u echt twintig minuten nodig? Kan het niet in tien minuten of een kwartiertje?

Arjen Dubbelaar (Hart voor Den Haag). Wij moeten juridisch wat dingen uitzoeken en willen waarschijnlijk een motie of amendement maken. Die twintig minuten heb ik dus echt nodig.

De **voorzitter**. Oké, we schorsen tot 16.00 uur.

De vergadering wordt van 15.40 uur tot 16.05 uur geschorst.

Voorzitter: de heer Sluijs.

De **voorzitter**. We gaan beginnen aan de tweede termijn.

Jelle Meinesz (Hart voor Den Haag). Voorzitter. We hebben vol verbazing geluisterd naar de inbrengen van collega-partijen die roekeloos een burgerinitiatief van 15.000 handtekeningen naast zich neerleggen. Dat burgerinitiatief roept op tot een referendum met een duidelijke vraag: is de stad voor of tegen uitbreiding van betaald parkeren? Als ons amendement om het burgerinitiatief van 15.000 mensen een-op-een over te nemen, niet wordt aangenomen, zullen wij tegen de startnotitie van het college stemmen. In de startnotitie wordt alles gedaan om het burgerinitiatief tegen te houden en de democratie de nek om te draaien.

De **voorzitter**. Er is aan de kant van de raad verder geen behoefte aan een tweede termijn.

Wethouder **Van Asten** (D66). Voorzitter. U merkte een aarzeling om iets te zeggen, omdat er geen vraag is gesteld. Maar als ik hier hoor zeggen dat in deze startnotitie alles is gedaan om het burgerinitiatief tegen te houden, vind ik het extreem jammer dat dat de conclusie is. U heeft gezien wat hier allemaal voor moeite is gedaan om het beleid dat door deze raad is vastgesteld, naast dit burgerinitiatief te leggen om ervoor te zorgen dat het op die wijze kan. Als dat deze kwalificatie krijgt, vind ik dat eigenlijk holle retoriek. Daar nemen wij als college echt afstand van.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**. We stemmen aan het einde van de vergadering.

Aan de orde is:

I. Voorstel van het college inzake Uitbreiding zero-emissiezone (RIS320645).

De beraadslaging wordt geopend.

Carlos Martínez van Anel (Hart voor Den Haag). Voorzitter. Of vissen pijn voelen, daar kun je de discussie nog over aangaan, maar of ondernemers pijn voelen bij het voorliggende voorstel om de zero-emissiezone uit te breiden naar de hele kuststrook? Wat denk je zelf? Of het haalbaar en betaalbaar is om een elektrische bus aan te schaffen en deze vervolgens als volwaardig alternatief in te kunnen zetten? Wat denk je zelf? Slechts twaalf keer per jaar een dagontheffing kunnen aanvragen omdat je anders met je bus de stad niet in komt, met alle bijkomende kosten en administratieve rompslomp van dien? Wat denk je zelf? Of netcongestie een rol speelt in de haalbaarheid? Wat denk je zelf? Of zaken zoals draagvlak, leegstand en vestigings- en ondernemersklimaat een rol spelen? Wat denk je zelf? De zero-emissiezone uitbreiden naar de kuststrook zonder dat ondernemers voldoende tijd hebben om hierin mee te kunnen komen? Wat denk je zelf?

Yousef Assad (D66). Goede vragen. Mijn vraag aan Hart voor Den Haag is hoe de collega zelf eigenlijk denkt over de netcongestie. Kan hij het probleem concretiseren? Waar ziet Hart voor Den Haag de problemen op het punt van netcongestie?

Carlos Martínez van Anel (Hart voor Den Haag). Dat was mijn volgende zin: ik dacht het niet. De netcongestie is een enorm probleem. De haven heeft van Stedin te horen gekregen dat hij tot 2036 geen grote verbruikaansluiting meer kan krijgen. Het is dus een enorm probleem.

Yousef Assad (D66). Wij hebben van het college een brief gekregen waarin staat dat er dit jaar nog zes snellaadstations komen, dat die zijn gereserveerd, dat laadpalen geen invloed hebben op en geen

gebruikmaken van het grootverbruik en dat die gewoon prima doorgang kunnen vinden. Dus waar zit het probleem nu precies?

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Dat dit college een andere kijk heeft op zaken dan de gebruikers in de praktijk, weten we al langer. Ik ga daar straks in mijn tekst ook nog op terugkomen.

De **voorzitter**. Meneer Assad heeft nog een derde interruptie.

Yousef Assad (D66). Dit is heel teleurstellend, want het gaat niet om een andere kijk, maar om feiten, analyses, wat kan en wat niet kan. De brief van het college is duidelijk over waar problemen liggen en waar niet. Qua netcongestie heeft de zero-emissiezone geen grote invloed. Het is prima als Hart voor Den Haag kritiek heeft, maar houd het dan wel bij de feiten.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Dit zijn de feiten: snellaadstations zorgen voor netcongestie.

Op 30 januari sprak ik tijdens het commissiedebat over bestuurlijke krankzinnigheid, over het feit dat het idee om ondernemers te dwingen om over te stappen op elektrische busjes rechtstreeks van de tekentafel van rijke, welvarende elites komt die vanuit het referentiekader van hun eigen salarissen denken dat dit zomaar kan, over een totaal en schrijnend gebrek aan inlevingsvermogen en over het feit dat sommige partijen volledig losgezongen zijn van de realiteit waarin mensen van dag tot dag proberen te overleven. Ik sprak erover dat het een hobby lijkt te zijn geworden om de schuld van alle problemen, inclusief het klimaat, aan de broek van de ondernemers op te hangen en dat wij geen respect meer hebben waar het gaat om moreel verheven plannetjes die mensen uitsluiten die de financiële middelen niet hebben. Dat waren rake woorden, waar dan ook de nodige weerstand tegen kwam, maar dat waren niet mijn eigen woorden, maar die van de DENK-fractie in de Tweede Kamer tijdens haar debat over zero-emissiezones. Die woorden sloegen de spijker op de kop en leggen de vinger op de zere plek. Ik heb ze hier met verve opnieuw uitgesproken.

Adeel Mahmood (DENK). U houdt er wel van om verkiezingsprogramma's te lezen. U heeft dit in de commissie herhaald en u heeft ook in uw persbericht gezegd dat er iets in het verkiezingsprogramma zou staan. Ik ben blij dat u die leest, maar zou u mij kunnen aangeven waar dit precies staat?

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). U weet dat waarschijnlijk beter dan ik. Uw verkiezingsprogramma zegt dat er pas maatregelen op het gebied van duurzaamheid en milieu genomen worden als iedereen kan meedoen. Dat is hier verre van het geval.

Adeel Mahmood (DENK). Ik heb het verkiezingsprogramma voor het echte Den Haag gelezen. Daar komt het niet in voor. Ik heb ook het landelijke verkiezingsprogramma gelezen. Daarin staat twee keer het woordje 'zero'. Daarbij gaat het om zero tolerance tegen institutioneel racisme binnen de overheid en om een zerotolerancebeleid ten aanzien van stagediscriminatie. Heeft u die passages ook gezien?

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Zeker.

De **voorzitter**. Meneer Mahmood, de derde maal.

Adeel Mahmood (DENK). Nogmaals, DENK landelijk zegt heel veel nuttige dingen, bijvoorbeeld over de Palestinahouding en over heel veel andere nuttige dingen. Maar we hebben hier een debat in Den Haag en ik wil het u toch nogmaals vragen. U verwijst naar het verkiezingsprogramma. Heeft u dat dan mis gehad? Heeft u het verkeerd gelezen? En wilt u uzelf corrigeren? Want hierover staat niks in ons verkiezingsprogramma, sowieso niet in Den Haag.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Een citaat uit uw verkiezingsprogramma is: 'Een stad waar we uitdagingen omzetten in kansen voor iedereen'. Dat is hier verre van het geval.

Hart voor Den Haag is tegen het invoeren van disproportionele maatregelen, tegen het maken van afspraken met grote bedrijven terwijl je weet dat kleine ondernemers daar de dupe van worden, tegen het kapotmaken van het mkb-bedrijfsleven, tegen het omtoveren van onze stad in een spookstad waarin bewoners kunnen fluiten naar diensten van onze vakmensen zoals loodgieters, timmermannen en elektriciens, tegen het kiezen van geitenpaadjes waardoor je je niet hoeft te houden aan redelijke aankondigingstermijnen en tegen surrealistisch beleid waarin haalbaarheid slechts gebaseerd wordt op theorie, wensdenken en ontoereikende ontheffingen, waarbij de praktijk volledig buiten beschouwing wordt gelaten.

We hebben de insprekers gehoord: ook vandaag nog voelen zij zich in de steek gelaten. De schijnoplossing waarmee het CDA komt, dat tot gisteren nog grote woorden sprak, maakt één ding duidelijk: zijn eigen belang om maar in het college te kunnen blijven, weegt vele malen zwaarder dan het bieden van een echte oplossing.

Yousef Assad (D66). Over oplossingen gesproken: welke oplossingen heeft Hart voor Den Haag om te zorgen voor schone lucht in deze stad?

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Dat doen we niet door het invoeren van een nutteloze zero-emissiezone.

Yousef Assad (D66). Ik ken de Hart voor Den Haag-fractie als een fractie die het niet zo prettig vindt als vragen niet beantwoord worden. Nu gebeurt hetzelfde. Ik stel de vraag dus opnieuw: welke oplossingen heeft Hart voor Den Haag om te zorgen voor schone lucht in Den Haag, aangezien een op de vijf mensen in onze stad longziekten krijgt door smerige lucht? Afschieten van oplossingen is prima, maar kom met alternatieven. Ik hoor ze graag.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Ik verwijs dan toch voor de zoveelste keer naar het verkiezingsprogramma van DENK, landelijk in dit geval. Daar staat een hele mooie quote in: 'De grootste vervuilers vragen het schoonste water om hun handen te wassen.'

De **voorzitter**. Meneer Assad, de derde maal.

Yousef Assad (D66). Dit is zwaar teleurstellend. De grootste oppositiepartij, met elf zetels, die altijd een grote broek aantrekt, krijgt nu de vraag om te komen met echte oplossingen om te zorgen voor schone lucht. Het antwoord van Hart voor Den Haag is dan: kijk maar in het verkiezingsprogramma van DENK. Wat is dit voor een reactie? Dit gaat om een serieus probleem. Een op de vijf Hagenaars heeft een longziekte. Dat komt door smerige lucht. Wat zijn de oplossingen die Hart voor Den Haag aandraagt?

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Wij zijn voor proportionele maatregelen. De zero-emissiezone is geen proportionele maatregel.

Fatima Faïd (HSP). Kunt u dan een paar van die proportionele maatregelen noemen?

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Zoals in de commissie aangegeven: laten we de grote bedrijven helpen en ondersteunen om te gaan verduurzamen, maar laten we onze stad niet omtoveren in een spookstad waarin niemand meer mee kan komen.

Fatima Faïd (HSP). Waarschijnlijk zat ik dan in een andere commissie, want ik heb u dat niet per se horen zeggen. Maar prima, ook ik vind dat we vooral ook naar de grote vervuilers moeten kijken. Maar kijken is één ding; wat gaat u dan precies doen?

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Wat wij doen, is opkomen voor onze ondernemers, voor de bewoners in de stad, zodat ondernemers kunnen blijven werken en de stad in kunnen blijven gaan en zodat de bewoners van onze stad gebruik kunnen blijven maken van die hardwerkende ondernemers.

De **voorzitter**. Mevrouw Faïd, voor de derde maal.

Fatima Faïd (HSP). Dat is heel fijn, maar dat is gewoon geen antwoord op de vraag. Dat doet u eigenlijk de hele tijd. Wat is nou de oplossing? Hoe gaat u nou die grote vervuilers aanpakken? Gewoon effe concreet; noem effe twee dingen, niet méér. Met twee dingen ben ik al helemaal blij.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Dat is aan de landelijke politiek. 80% van onze uitstoot komt van buiten onze stadsgrenzen. Wat er overblijft, is een fractie.

Leonie Gerritsen (PvdD). Het is altijd grappig als een lokale partij eraan refereert dat landelijk alles moet oplossen. Hoe kijkt Hart voor Den Haag naar deze quote in de brief die we hebben ontvangen van het Longfonds, Natuur en Milieu Zuid-Holland, de Stichting Duinbehoud, de Bomenstichting Den Haag en Natuurmonumenten: 'ZE-zones dragen aantoonbaar bij aan minder astma bij kinderen'?

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Ik heb het al gezegd: het is een fractie wat hier bespaard gaat worden. Wij kijken ook vooral naar de quotes die we lezen in de brieven van de belangenorganisaties van de ondernemers in onze stad. Daar staan toch echt hele andere quotes in dan in de brieven die u nu waarschijnlijk nog gaat aanhalen.

Leonie Gerritsen (PvdD). Dat klopt, want dit zijn allemaal vooraanstaande organisaties met veel verstand van zaken. Er worden heel veel wetenschappelijke onderzoeken aangehaald, onder andere van de GGD Haaglanden en andere betrouwbare organisaties. Zij zeggen dat ZE-zones aantoonbaar bijdragen aan minder astma bij kinderen. Hart voor Den Haag zegt dus eigenlijk: jammer dan; dat vinden wij niet.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). We hebben het al meerdere malen gezegd: het merendeel van de uitstoot, 80%, komt van buiten onze stadsgrenzen. Het invoeren van een zero-emissiezone gaat er niet voor zorgen dat de hele stad opeens schone lucht heeft. Het is dus een disproportionele maatregel.

De **voorzitter**. Mevrouw Gerritsen, voor de laatste maal.

Leonie Gerritsen (PvdD). Oké, dan hoor ik het goed: Hart voor Den Haag zegt dat al deze organisaties onzin praten.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Nee, maar maatregelen moeten wel proportioneel zijn.

Ik sluit af met twee citaten van twee voormalige lijsttrekkers van twee coalitiepartijen. Zij zeggen nagenoeg hetzelfde: 'We zorgen ervoor dat onze mooie stad een plek blijft waar alle Hagenaren en Hagenezen zich thuis voelen, een stad waar we uitdagingen omzetten in kansen voor iedereen.' En: 'Samen gaan we aan de slag om Den Haag voor iedere Hagenaar en Hagenees een thuis te laten zijn. Samen zijn we tot grootse dingen in staat.' Het zijn loze woorden gebleken. Het CDA en DENK tekenen netjes bij het kruisje en de stad mag het verder uitzoeken. Met het bezweren van de politieke crisis geven deze partijen meteen ook het startsein voor de electorale crisis. Wij wensen hun veel succes.

Adeel Mahmood (DENK). Ik heb een hele interessante vraag. U houdt van ons verkiezingsprogramma. Kunnen we straks ook een Palestijnse vlag in uw fractiekamer zien?

De **voorzitter**. Ik vind dit een klein beetje buiten de orde. Volgens mij hebben we het over de zero-emissiezone. Maar ik wil de vraag best doorgeleiden.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Ik wil daar niet op reageren, voorzitter.

Adeel Mahmood (DENK). Dan wil ik Hart voor Den Haag vragen om te stoppen met selectief shoppen in landelijke verkiezingsprogramma's. Als u daar echt voorstander van bent, hoop ik dat u ook naar al die andere mooie punten kijkt. Misschien inspireren zij u ook, maar we hebben het hier over Den Haag. Houd het ook bij Den Haag, het echte Den Haag.

De **voorzitter**. Laten we dat dan ook doen.

Hinke de Groot (CDA). Voorzitter. Het CDA is voor schonere lucht voor iedereen in de stad. We hebben ook gezegd dat we ondernemers mee willen krijgen en dat het haalbaar moet zijn. In het coalitieakkoord is daarom afgesproken om op basis van de uitkomsten van het haalbaarheidsonderzoek een zero-emissiezone langs de kust in te voeren. Het CDA Den Haag kan alleen akkoord gaan met de invoering van een zero-emissiezone als ondernemers stap voor stap mee kunnen komen in de beweging naar schoner vervoer en een schone lucht in de stad. Laat ik daarom maar gelijk met de deur in huis vallen: zijn alle zorgen de afgelopen weken weggenomen? Niet allemaal, maar waar sommige partijen te fanatiek zijn gegaan voor hun wens voor vergroening en andere partijen helemaal niks willen, zitten we er vanuit het CDA steeds constructief in: wat is mogelijk, wat is onmogelijk en hoe zorgen we ervoor dat we iedereen meekrijgen om de stad een stukje schoner te maken?

Rutger de Ridder (VVD). Kan mevrouw De Groot aangeven bij welke club de VVD hoort?

Hinke de Groot (CDA). Dat lijkt me vooral aan de VVD, maar ik ken de VVD als een partij die ook voor schonere lucht en voor samenwerking staat. Ik denk dus dat we elkaar daarin kunnen vinden.

Rutger de Ridder (VVD). Daarom vraag ik het ook, omdat ik het zo jammer vind dat het CDA en ook andere coalitiepartijen zo weinig gedaan lijken te hebben om te zorgen dat er een breed alternatief zou kunnen komen. Ze hebben zich allemaal opgesloten in kamertjes. Mevrouw De Groot heeft zichzelf opgesloten in kamertjes met de Partij voor de Dieren, met D66 en met anderen om maar vast te houden aan dat eigen gelijk. Waarom is er niet breder gekeken of we een breder alternatief zouden kunnen maken?

Hinke de Groot (CDA). Met het voorstel dat er nu ligt, kunnen we niet instemmen. Met de extra garanties willen we zorgen dat ondernemers niet in de knel komen. Ik weet dat de heer De Ridder een handreiking heeft gedaan. Ik geloof dat hij ook nog een amendement gaat indienen over 2035 en de heer De Ridder weet ook dat een groot deel van de coalitie, andere coalitiepartners, die handreiking niet hebben aangenomen.

De **voorzitter**. De heer De Ridder, voor de derde maal.

Rutger de Ridder (VVD). We gaan het straks hebben over dat amendementje van u, maar het feit blijft dat er eigenlijk helemaal niets gedaan is om andere partijen aan boord te krijgen. Er is eigenlijk niets gedaan om daadwerkelijk te zorgen voor iets meer. U heeft vooral aan navelstaarderij gedaan. Er was geen enkele bredere gedachte. Dat valt mij vies tegen van het CDA.

Hinke de Groot (CDA). Ik hoorde geen vraag.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Ik hoorde het CDA zeggen: 'oplossingen waarmee iedereen meekomt'. Mevrouw De Groot heeft de inspraak gehoord van de BSH en van de strandondernemers. Wat is de boodschap van het CDA aan deze mensen?

Hinke de Groot (CDA). Ik voel ook de zorgen van de haven. Ik ben daar veel geweest en ik sluit daar mijn oren niet voor. Dat is ook de reden waarom wij heel hard ons best hebben gedaan, ook in de afgelopen dagen en in de afgelopen debatten, om alle feiten op tafel te krijgen. Vandaag kom ik met een eisenpakket om te zorgen dat we die zorgen serieus nemen en dat ondernemers niet in de knel komen.

Carlos Martínez van Andel (Hart voor Den Haag). Maar u heeft in de inspraak gehoord dat de Scheveningse haven daar nog niet tevreden mee is. Wat voor waarde heeft uw amendement dan?

Hinke de Groot (CDA). Ik ga straks mijn amendement indienen. Daarin staat onder andere dat we het heel belangrijk vinden dat we samenwerken met de bedrijven. We weten allemaal dat er vanaf 2026 niet een volledige uitstootvrije verplichting is. Het gaat eerst echt nog om de meest vervuilende bestelbusjes. Over een aantal jaren zal het uitstootvrij zijn. Daar ligt de uitdaging en daar kom ik straks met voorstellen voor in mijn amendement.

De **voorzitter**. De heer Martínez van Andel, voor de laatste maal.

Carlos Martínez van Andel (Hart voor Den Haag). We lopen inderdaad op de zaken vooruit, maar hoe wijkt uw amendement af van wat al landelijk beleid is?

Hinke de Groot (CDA). Op dit moment is er geen landelijk beleid op een aantal punten van mijn amendement. Daarom wil ik dat we lokaal extra onze verantwoordelijkheid nemen.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Afgelopen juni diende het CDA een motie in bij het Actieplan Luchtkwaliteit. Het dictum was dat er geen verboden mochten komen, maar dat we in publiek-private samenwerking afspraken moesten gaan maken met bedrijven en ondernemers en dat we vooral bottom-up moesten gaan werken. Hoe kan het CDA nu, een halfjaartje later, ineens instemmen met een volledig top-downbesluit?

Hinke de Groot (CDA). Het klopt dat we die motie hebben ingediend. Daar staat het CDA ook voor: samenwerken met bedrijven, hun zorgen serieus nemen, maar ook kijken wat mogelijk is en wat onmogelijk is. Als dingen onmogelijk zijn, komen we met oplossingen om ook met bedrijven samen te gaan werken en ervoor te zorgen dat ondernemers straks die stap kunnen maken. Dat zult u straks ook zien in mijn amendement.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Een halfjaar geleden zei het CDA nog: nee, we moeten gaan praten, gaan kijken wat er mogelijk is en dat stimuleren. Maar nu zegt het CDA: nee, we leggen een verbod op en we gaan daarna kijken welke problemen er zijn en hoe die aangepakt kunnen worden, maar het verbod blijft staan. Dat is toch volstrekt met elkaar in tegenspraak?

Hinke de Groot (CDA). Dat zie ik niet. We gaan vanaf 2026 namelijk eerst met de meest vervuilende dieselbusjes aan de slag. Er komt ook een randvoorwaarde dat we in 2029 helemaal uitstootvrij zullen zijn. Daar ligt de grootste uitdaging. We hebben nog vier jaar om dat goed met elkaar samen te gaan doen. Dat geeft ook tijd om samen met bedrijven aan de slag te gaan.

De **voorzitter**. Mevrouw Klokkenburg, voor de laatste maal.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Ik constateer dat het CDA op dit punt volledig is omgekeerd en als een dictator allerlei dictaten wil opleggen, niet meer in goede samenwerking met de stad.

Hinke de Groot (CDA). Ik hoorde geen vraag.

De **voorzitter**. Voordat we naar de interruptie van de heer De Ridder gaan, denk ik dat het goed is om aan mevrouw De Groot te vragen waar in haar betoog het amendement zit, want we zijn nu best al lang en uitgebreid over een amendement aan het spreken dat nog niet is ingediend. Ik denk dat we er allemaal wel kennis van hebben genomen, maar er zijn ook mensen die het debat volgen. Ik denk dus dat het voor de helderheid en de zuiverheid van het debat goed is dat mevrouw De Groot haar amendement straks indient. Komt dat nu? Dan gaan we mevrouw De Groot daar de gelegenheid voor geven. Dan kunnen we daar daarna nog volop over debatteren, maar dan weet iedereen ook waar het over gaat.

Hinke de Groot (CDA). Het CDA wil daarom extra garanties. Daarom dienen we straks een amendement in met drie eisen. Vanaf 2026 wordt niet direct een volledige zero-emissieverplichting ingevoerd. Eerst komt er een overgangsregeling waarbij eerst de meest vervuilende dieselbestelbussen moeten overstappen op schoner vervoer. Er komt een uitstel van minimaal een jaar, van 2028 naar 2029, voor de verplichting dat alle bestelbussen uitstootvrij moeten zijn. En we monitoren of de laadcapaciteit voor 2029 op orde is. Indien de randvoorwaarde van genoeg laadcapaciteit nog niet op orde is, gaan we vanaf 2029 niet handhaven. Tot slot de belangrijkste eis voor het CDA: we gaan het echt met de bedrijven in de stad doen. De gemeente neemt het initiatief voor een convenant, net als bij het centrum. Dat gaat de gemeente ook voor de kustzone doen, zodat we structureel samenwerken.

Dan kom ik nu bij het amendement:

'Besluit om dictumpunten VII t/m IX toe te voegen:

VII. De verplichting om over te gaan naar elektrische bedrijfswagens gaat op zijn vroegst in vanaf 2029 in plaats van 2028.

VIII. De gemeente monitort de ontwikkeling van de laadinfrastructuur in aanloop naar 2029. Indien de randvoorwaarde voor voldoende laadcapaciteit voor 2029 niet op orde is, wordt niet overgegaan op de handhaving voor de categorie elektrische bestelauto's vanaf 2029 totdat de laadcapaciteit op orde is.

IX. De gemeente werkt aan een convenant met ondernemers, waaronder de organisaties VNO-NCW, MKB Den Haag en Bedrijven Scheveningen Haven. Hierin worden afspraken gemaakt over de ondersteuning en de uitvoering van de randvoorwaarden voor de overstap naar groener vervoer, waaronder:

- a. Het stimuleren van het gebruik van schone voertuigen, inclusief laadinfrastructuur;
- b. Het verzwaren van het stroomnet en meer snellaadstations nabij bedrijven(terreinen);
- c. Het stimuleren van efficiëntere en andere vormen van slimme logistiek;
- d. Het stimuleren van koploperpilots voor ondernemers die al eerder in groepsverband willen overstappen naar elektrisch;
- e. Stimulering en financiële ondersteuning;
- f. Verkeersmaatregelen, inclusief verkeersborden en een corridor.

Hiervoor wordt een structurele samenwerking opgezet via een overlegplatform.'

Rutger de Ridder (VVD). Ik moet er een beetje om lachen; ik noemde het net al 'een amendementje'. Wat doet dit nou daadwerkelijk extra? Want er verandert helemaal niets met uw amendement. Met uw amendement gaan we een convenant afsluiten. Ja, dat was er nog niet met deze drie groepen, maar dat gebeurt nadat we een besluit hebben genomen. U zegt eigenlijk: u mag nog wel meepraten over de vraag of we het bordje links of rechts doen, maar u zal en moet in die zero-emissiezone zitten. Daar zitten ondernemers niet op te wachten. Wat is er dus concreet extra? Wat heeft u eruit gesleept in die onderhandeling?

Hinke de Groot (CDA). Ik hoef volgens mij de drie zojuist door mij genoemde punten niet te herhalen voor de heer De Ridder. Dat weet hij; daar heb ik hem vanochtend nog over gesproken. Maar het gaat het CDA erom dat de laadcapaciteit vanaf 2026 nog geen probleem is. Het gaat echt over de dieselbestelbussen. Dan kun je met emissieklasse 6 gewoon nog in de zone rijden. Het gaat met name om het moment waarop de bedrijfswagens volledig uitstootvrij moeten worden, vanaf 2029. Daarbij vindt het CDA het heel belangrijk dat er genoeg snellaadstations komen. Daar hebben we dinsdag een brief over ontvangen. Mocht het onverhoopt toch vertragen, dan gaan we al die ondernemers niet naar het ontheffingenbureau sturen. Nee, dan zorgen we dat ze gewoon nog kunnen blijven rijden en dat we niet handhaven. Daarnaast vinden we het heel belangrijk dat we, totdat we echt aan de bak moeten met uitstootvrij, gewoon nog de tijd nemen om te zorgen dat we die randvoorwaarden op orde brengen en dat we dat echt samen met het bedrijfsleven doen. Ik weet dat de heer De Ridder daar niet mee instemt. Hij wil graag naar 2032, maar dit is wel het voorstel dat het CDA hier neerlegt.

Rutger de Ridder (VVD). Ik concludeer dat u gewoon doet wat de Partij voor de Dieren u opdraagt; ik moet zeggen: wat mevrouw De Groot opgedragen wordt door de Partij voor de Dieren. Want dit is eigenlijk precies wat de wethouder al aangaf in het debat: we kunnen dit doen en we kunnen dat doen; ja, natuurlijk gaan we kijken naar de laadinfrastructuur en natuurlijk gaan we kijken of alle

ondernemers het mee kunnen maken. Dat heeft hij allemaal gezegd. U had dus gewoon kunnen zeggen: ik hoef eigenlijk niks binnen te halen, want Barker doet precies wat het CDA wil. Wat is dan het verschil?

Hinke de Groot (CDA). We hebben heel veel kritische vragen gesteld in de commissie. Daar is deels aangegeven dat heel veel dingen mogelijk zijn, maar dat stond niet vast in dit raadsvoorstel. Dan lijkt het me heel verstandig dat we, als we extra waarborgen willen, die met een amendement hier vastleggen.

De **voorzitter**. De heer De Groot, voor de derde maal.

Rutger de Ridder (VVD). Meneer De Ridder; geeft niet, hoor.

De **voorzitter**. Sorry.

Rutger de Ridder (VVD). Het zou heel interessant worden als dat zo zou zijn en ik denk dat mijn vrouw dat ook minder prettig zou vinden.

De **voorzitter**. Ja, ik denk dat ze dan bijna een zero-emissiezone zou willen.

Rutger de Ridder (VVD). En mijn vrouw is al zo weinig thuis. Waar het hier om gaat, is dat het CDA klem is gezet door een coalitie die niet wil bewegen en die liever kiest voor de Partij voor de Dieren en het groenideaal van die club dan voor het realisme van de ondernemers. Het CDA had ruggengraat moeten tonen. Ik ben benieuwd hoe mevrouw De Groot daarover denkt. Waarom is voor het CDA het pluche belangrijker dan de idealen? Waarom is daar nooit voor gekozen?

Hinke de Groot (CDA). Wij hebben steeds kritische vragen gesteld over de haalbaarheid. We hebben altijd gezegd dat we niet tegen een zero-emissiezone zijn, maar dat we niet doof zijn voor de zorgen. Daarom hebben we goed gekeken wat mogelijk is en wat onmogelijk is. We zorgen voor oplossingen, bijvoorbeeld voor die netcapaciteit.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Even voortbordurend op wat de heer De Ridder zojuist zei: de wethouder heeft uw amendement ongeveer toegezegd in de commissie. Toch zei u aan het eind van de commissievergadering dat u niet overtuigd was door die randvoorwaarden. Hoezo zijn ze nu opeens wél op orde?

Hinke de Groot (CDA). In de commissie ging het ook heel veel over de stroomcapaciteit en de snellaadstations. Daar hebben we afgelopen dinsdag extra informatie over gekregen. Verder verankeren we nog extra dat we die structurele samenwerking sowieso ook nog gaan doen. De wethouder had niet toegezegd om die te doen zoals we die bij het centrum doen.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Die structurele samenwerking krijgen de ondernemers dan wel een beetje door hun strot geduwd. Ik ben overigens benieuwd wie het CDA precies bedoelt met 'Bedrijven Scheveningen Haven'.

Hinke de Groot (CDA). Volgens mij weet mevrouw Klokkenburg dat heel goed. Dat zijn onder andere de Bedrijven Scheveningen Haven die hier hebben ingesproken en die wij ook hebben gesproken.

De **voorzitter**. Mevrouw Klokkenburg, voor de derde maal.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Ik dacht dat mevrouw De Groot hintte op de BSH, de Belangenvereniging Schevenings Havengebied. Dat is toch een andere partij dan Bedrijven Scheveningen Haven. Ik denk dat deze verschrijving prachtig laat zien hoe het CDA de verbinding met de haven heeft verloren.

Hinke de Groot (CDA). Ik heb het gewoon breed opgeschreven voor de bedrijven die in de Scheveningse haven zitten. Dat kunnen ook meerdere bedrijven zijn; het kan misschien ook horeca zijn. Ik heb het dus in de breedte opgeschreven en natuurlijk valt de BSH daar ook onder. Ik vind het echt heel gek dat er wordt gedaan alsof ik dat niet zou weten.

Nick Kaptheijns (PVV). Is het CDA niet van mening dat het plan in beginsel al niet deugt als je eigenlijk iedereen en zijn moeder een ontheffing kunt geven?

Hinke de Groot (CDA). Het CDA vindt het belangrijk dat ondernemers mee kunnen. Wij hebben daarom ook juist over die ontheffingen vragen gesteld. Wij dienen het amendement ook zeker met het oog op een mogelijk tekort op het stroomnet in. Mocht er zo'n tekort zijn, dan moeten niet alle ondernemers naar het ontheffingenloket, maar kunnen zij gewoon de zone nog inrijden. Ik ben het ermee eens dat we administratie zo veel mogelijk moeten voorkomen. Vandaar het voorstel om te zorgen dat, als de netcapaciteit niet op orde is, daar oplossingen voor zijn.

Nick Kaptheijns (PVV). Vreest het CDA dan niet een scenario dat soortgelijk is aan wat we nu al lezen over Amsterdam, waar het centrum gewoon compleet onbereikbaar zal zijn voor loodgieters en allerlei andere klusjesmannen?

Hinke de Groot (CDA). Wij vinden het heel belangrijk dat juist die mkb'ers en zzp'ers mee kunnen komen. Ik houd het college er ook aan dat het ervoor zorgt dat dat gebeurt. Mocht dat niet het geval zijn, dan moet er natuurlijk maatwerk komen.

De **voorzitter**. De heer Kaptheijns, voor de derde maal.

Nick Kaptheijns (PVV). Waarom heeft het CDA er dan niet in navolging van de VVD voor gekozen om zich te richten op 2035, juist vanwege die energiec capaciteit? Dat is toch heel belangrijk? We kunnen nu toch eigenlijk ook niets anders concluderen dan dat u zich wel een beetje in het pak heeft laten naaien door de Partij voor de Dieren?

Hinke de Groot (CDA). We hebben afgelopen dinsdag een extra brief gekregen waarin het college aangeeft het stroomnet op orde te maken. Als dat niet lukt, is het heel simpel: dan moeten we na 2026 een pas op de plaats maken.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Ik heb het CDA nu een paar keer horen zeggen: 'We gaan het echt samen met bedrijven doen. Het is belangrijk dat ondernemers meekomen.' Het CDA heeft grote woorden gehad en is vanmorgen vroeg op het allerlaatste moment gedraaid. Ik ga ervan uit dat mevrouw De Groot haar voorstel aan de ondernemers heeft voorgelegd. Wat was hun reactie daarop? Beleven zij het ook zo dat zij echt mee kunnen komen met dit voorstel van het CDA?

Hinke de Groot (CDA). Ja, ik heb vanochtend met de bedrijven gesproken. Ik weet dat zij nog steeds zorgen hebben en ik vind dat we die serieus moeten nemen. Maar ik vind het wel belangrijk dat we, als we richting helemaal uitstootvrij gaan, kijken hoe we die zorgen zo veel mogelijk kunnen oplossen. Ik wil ook dat er een pas op de plaats wordt gemaakt als dat niet het geval is. Ik weet dus dat er zorgen zijn en daar ben ik niet doof voor.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Volgens mij is 'zorg' een understatement. Ik heb de reacties van de bedrijven ook gehoord. Hoe kan het dan dat het CDA toch vasthoudt aan het voorstel dan zij nu gaat indienen?

Hinke de Groot (CDA). Ik dien dit voorstel in omdat ik denk dat dat het voorstel beter maakt.

Rutger de Ridder (VVD). Het zou zo verfrissend zijn als mevrouw De Groot gewoon zou zeggen: ik kreeg niet meer door deze coalitie geduwd en ik was niet bereid om mijn zetel in het college op te

geven. Kan mevrouw De Groot dat niet gewoon zeggen? Want u had toch meer gewild? U had toch meer uitstel gewild?

Hinke de Groot (CDA). Het is geen geheim dat dit niet de droomcoalitie van het CDA is. U kunt zich ook voorstellen dat het niet simpel is om met zes partijen om tafel te zitten. Wij konden met het voorstel dat er nu ligt niet instemmen en daarom zijn we gekomen met een voorstel met extra garanties, zodat ondernemers niet in de knel komen.

De **voorzitter**. Gaat u verder.

Hinke de Groot (CDA). Het mag duidelijk zijn dat het CDA Den Haag alleen akkoord gaat met de invoering van de zero-emissiezone als het amendement van onze fractie wordt aangenomen. Met deze voorstellen voegen wij een christendemocratische visie toe aan het voorstel, over de vraag hoe je met elkaar duurzaam beleid wilt vormgeven en samenwerkt aan grote, ambitieuze uitdagingen en transitie, ook voor volgende generaties, met een schone lucht en leefbare wijken. Ik zie een interruptie.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Ik bleef even haken bij die christendemocratische visie, omdat de toevoeging die gedaan is, exact zo in de Kamerbrief van de PVV-staatssecretaris staat. Dus wat is er nou toegevoegd aan christendemocratische wortels?

Hinke de Groot (CDA). Het CDA vindt het belangrijk dat we een gespreide verantwoordelijkheid hebben en dat we dus samen met bedrijven kijken hoe we de stap naar uiteindelijk uitstootvrij in 2029 en daarna goed kunnen nemen. Die samenwerking en die gespreide verantwoordelijkheid zitten er dus in.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). In die Kamerbrief van de PVV-staatssecretaris staat: uitstel met een jaar, geen boetegeving en een nieuw convenant tussen gemeenten en brancheverenigingen. Het staat er allemaal in. U hebt het nog een keer opgeschreven en u schrijft er 'CDA' onder en ineens is het van het CDA?

Hinke de Groot (CDA). Volgens mij doelt mevrouw Klokkenburg op een convenant van het Rijk. Dit gaat om een lokaal convenant. En als mevrouw Klokkenburg goed heeft gelezen, heeft ze gezien dat er ook echt een paar zaken in staan die landelijk niet zijn geregeld.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Ik zie mevrouw De Groot van het CDA hier doorgaans met veel enthousiasme en zekerheid haar inbrengen doen. Ik zie haar hier vandaag heel anders staan. Ik heb het idee dat zij eigenlijk helemaal niet achter dit voorstel staat. Mijn vraag is dus: bent u onder druk gezet door uw wethouder om dit plan toch in te dienen?

Hinke de Groot (CDA). Het kan zijn dat ik er inderdaad wat minder enthousiast bij zit. Dat heeft ermee te maken dat ik de afgelopen dagen gewoon heel veel pittige gesprekken heb gevoerd, omdat ik me er maximaal voor wil inzetten dat we tegemoetkomen aan de zorgen van ondernemers. Dat neem ik niet lichtzinnig, en dan kan het inderdaad zo zijn dat ik er iets minder enthousiast bij sta. Maar dat wil niet zeggen dat ik niet gedreven ben om te zorgen dat het haalbaar wordt voor de ondernemers.

Nick Kaptheijns (PVV). Ik vond dit wel een interessante interruptie van de collega van ChristenUnie/SGP. Ik zou toch aan mevrouw De Groot van het CDA willen vragen of zij het eigenaarschap van dit plan op zich zou willen nemen. Dan hoeft ik ook de staatssecretaris niet meer te verdedigen, die dit toch krankzinnige plan niet de nek om heeft gedraaid.

Hinke de Groot (CDA). Ik hoorde geen vraag, voorzitter.

De **voorzitter**. Gaat u verder. O, meneer Martinez van Andel, heeft u een nieuw punt?

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Nou, geen nieuw punt. Ik had eigenlijk nog geen antwoord gekregen op mijn vraag. Bent u onder druk gezet door de wethouder?

Hinke de Groot (CDA). Ik ben niet onder druk gezet. Ik sta hier gewoon als raadslid.

Rutger de Ridder (VVD). Kan mevrouw De Groot mij zeggen of zij denkt dat BSH, maar ook andere ondernemers aan de kust, het idee hebben dat het CDA aan hun kant staat? En waarom dan? Want ik heb het idee dat al die bedrijven dachten dat het CDA de rug recht zou houden, en dat zij nu denken: het CDA heeft geen ruggengraat.

Hinke de Groot (CDA). Dat kan de heer De Ridder natuurlijk het beste aan die bedrijven zelf vragen. Ik weet dat zij nog steeds zorgen hebben. Het CDA neemt die zorgen ook serieus, en daarom komen wij ook met een eisenpakket, dat voor ons randvoorwaardelijk is om in te stemmen met de invoering.

Rutger de Ridder (VVD). Maar mevrouw De Groot had hier vandaag iets kunnen doen om die zorgen weg te nemen, om meer tijd te nemen, en om niet door te gaan uitsluitend op grond van: we hebben het afgesproken in het coalitieakkoord. Want het coalitieakkoord is ook heel snel achterhaald. Het CDA kiest er dus vandaag voor, en dat moet de hele stad dan maar heel goed weten, om niet datgene te doen waar ondernemers echt iets aan hebben. Waarom heeft mevrouw De Groot dat uiteindelijk gedaan? Want u kunt het wel hebben over een eisenpakket, maar een eisenpakket met eisen die uiteindelijk al landelijk zijn bepaald, is geen eisenpakket. Dat is een vodge. Dus waarom denkt u dan dat ondernemers denken: het CDA is er ook voor mij?

Hinke de Groot (CDA). Het CDA heeft altijd gezegd dat het niet tegen zero-emissiezones is, maar dat het wel haalbaar moet zijn. Wij vinden het belangrijk dat er iets aan de schone lucht gebeurt. Ik heb volgens mij heel veel gezegd over de zorgen, waarvan wij vinden dat ze serieus genomen moeten worden. Het is eigenlijk aan het college om te zorgen dat dit goed wordt uitgevoerd.

De **voorzitter**. Meneer De Ridder, voor de laatste maal.

Rutger de Ridder (VVD). Tot slot. Nee, het is aan de gemeenteraad om de juiste kaders mee te geven. En dat doen wij vandaag niet, omdat mevrouw De Groot de verkeerde keuze maakt. Dát is wat er vandaag gebeurt.

Hinke de Groot (CDA). Voorzitter. Ik vervolg mijn betoog. Wij vinden het belangrijk dat we aan de slag gaan met schonere lucht en leefbare wijken. Er rust een zeer grote verantwoordelijkheid op het college om te zorgen dat we samen met de stad deze gezamenlijke transitie naar schonere lucht laten slagen. Verdere compromissen accepteert mijn fractie niet. Wij wensen het college wijsheid en moed toe met deze opdracht.

De **voorzitter**. Door mevrouw De Groot wordt het volgende amendement (I.A CDA) voorgesteld:

Amendement I.A CDA ZE Kustzone

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van het Voorstel van het college inzake Uitbreiding zero-emissiezone (RIS320645)

Besluit om:

Dictumpunten VII t/m IX toe te voegen:

- VII. De verplichting om over te gaan naar elektrische bedrijfswagens gaat op zijn vroegst in vanaf 2029 in plaats van 2028.
- VIII. De gemeente monitort de ontwikkeling van de laadinfrastructuur in aanloop naar 2029. Indien de randvoorwaarde voor voldoende laadcapaciteit voor 2029 niet op orde is, wordt niet

overgegaan op de handhaving voor de categorie elektrische bestelauto's vanaf 2029 totdat de laadcapaciteit op orde is.

- IX. De gemeente werkt aan een convenant met ondernemers, waaronder de organisaties VNO-NCW, MKB Den Haag en Bedrijven Scheveningen Haven. Hierin worden afspraken gemaakt over de ondersteuning en de uitvoering van de randvoorwaarden voor de overstap naar groener vervoer, waaronder:
- a. Stimulering gebruik van schone voertuigen, inclusief laad-infrastructuur;
  - b. Verzwaren van het stroomnet en meer snellaadstations nabij bedrijven(terreinen);
  - c. Stimulering van efficiëntere en andere vormen van slimme logistiek;
  - d. Stimuleren koploper pilots voor ondernemers die al eerder in groepsverband willen overstappen naar elektrisch;
  - e. Stimulering en financiële ondersteuning;
  - f. Verkeersmaatregelen (verkeersborden en corridor).
- Hiervoor wordt een structurele samenwerking opgezet via een overlegplatform.

Het amendement maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Voorzitter. Vanaf het begin van het debat over de zero-emissiezone kuststrook heeft de ChristenUnie/SGP gezegd: de zero-emissiezone mag geen zero-werkzone worden. Met het tempo, het rücksichtsloze intekenen van de haven en de tekentafeldatum van 2026 lag dit college flink op koers om van de halve stad een zero-werkzone te maken. ChristenUnie/SGP heeft ook vanaf het begin gezegd dat we als stad ons best moeten doen voor schone lucht en het behoud van onze natuurgebieden. Daarom waren we voor maatregelen op het gebied van luchtkwaliteit en hebben we onder meer voorstellen gedaan voor rust op het strand en in de duinen. Want maatregelen moeten wel realistisch en werkbaar zijn. Het is goed om te zien dat de wethouder sinds het eerste debat wel heeft gewerkt om de benodigde onderzoeken en mkb-toetsen uit te voeren en de plannen bij te schaven. Ze overtuigen de ChristenUnie/SGP echter niet, want hoewel er een creatieve uitzondering voor de haven wordt gemaakt door een combinatie van milieuzone en corridor, hebben ondernemers uit de haven duidelijk aangegeven dat het niet werkbaar is. Er zijn nog grote zorgen over de netcongestie, waarbij Stedin heeft aangegeven dat verschillende bedrijven die snel laadpalen nodig hebben, geen aansluitingen krijgen tot tenminste 2033. Ook voor kleine ondernemers in andere delen van de kust komt de voorgenomen invoeringsdatum te snel. Neem die kleine mkb'er met zes busjes, die niet binnen drie jaar de investeringen en de laadcapaciteit voor elkaar krijgt om zo veel nieuwe elektrische bussen aan te schaffen terwijl de huidige nog niet afgeschreven zijn. En hoewel de wethouder een legioen aan ontheffingen heeft dat voor allerlei redenen beschikbaar is, is dat wat de ChristenUnie/SGP betreft ook een teken aan de wand. Als we ons zo in kronkels moeten wringen en zo veel pleisters moeten plakken, en als de halve stad op een ontheffing moet rijden, moeten we realistisch zijn.

Daarom hebben we in het debat gepleit voor een haalbare invoeringstermijn voor een Haagse uitbreiding van de zero-emissiezone. Ik zie een interruptie, voorzitter.

De **voorzitter**. Ik zie die ook. Mevrouw Gerritsen, gaat uw gang.

Leonie Gerritsen (PvdD). De ChristenUnie zegt dat de halve stad op uitzonderingen moet rijden. Waar baseert zij dat op?

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Wij horen nog van te veel mensen dat zij niet zo snel over kunnen gaan naar elektrisch.

Leonie Gerritsen (PvdD). Dat 'horen' is wel interessant, want er is een haalbaarheidsonderzoek gedaan door een onderzoeksbureau. Daarin werd geconstateerd dat het haalbaar is. Mevrouw Klokkenburg zegt nu: de halve stad. Dan vraag ik mij af of zij nu de hele stad gesproken heeft en geturfd heeft. Hoe komt mevrouw Klokkenburg dus bij de conclusie dat 50% van Den Haag een ontheffing nodig heeft?

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Ik heb niet de hele stad gesproken. Ik heb wel veel mensen gesproken. Ik heb ook met de autobedrijven gesproken die nu ontzettend veel bestelbusjes omzetten naar privébusjes, die dus de zone gewoon in mogen en sec een ontheffing hebben, waardoor we dus niks regelen. Dat is wat hier gaat gebeuren. We gaan heel veel inzetten en uiteindelijk zal het rendement heel laag zijn ten opzichte van wat we moeten optuigen.

De **voorzitter**. Mevrouw Gerritsen, voor de laatste maal.

Leonie Gerritsen (PvdD). Dat zijn wel heel veel aannames over dingen die in de toekomst wel of niet kunnen gaan gebeuren. Ik denk dat het heel belangrijk is om te blijven monitoren, ook op het type geitenpaadjes waaraan mevrouw Klokkenburg nu refereert. Ik geloof dat er straks ook een motie wordt ingediend om de monitoring van ontheffingen en dat soort zaken goed bij te houden, zodat daar inderdaad op gelet kan worden. Ik hoop dat de ChristenUnie die motie ook steunt, maar 'de helft van de stad' is echt nergens op gebaseerd.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Ik doe hier niet alleen maar aannames. Ik heb meerdere autobedrijven gesproken die al die auto's nu omzetten. Ze laten werkbusjes gewoon omzetten tot camper. Ze mogen dan dus gewoon nog steeds de stad in en we doen niets aan de kwaliteit van de lucht, omdat ze nog steeds de stad inrijden. Die geitenpaadjes zullen allemaal gebruikt gaan worden. Ondernemers zijn slim genoeg om de regels te kunnen omzeilen. Laten we dus vooral de samenwerking opzoeken en zoeken naar manieren om ze te helpen om juist wel naar die schonere lucht toe te gaan.

Ik rond af. Als we de datum iets verder weg zouden leggen, zouden we rust creëren, en duidelijkheid en tijd om die randvoorwaarden echt op orde te brengen en iedereen mee te krijgen in de omslag naar schoon vervoer. Daarom zal de ChristenUnie/SGP tegen het voorstel stemmen.

Maarten De Vuyst (GroenLinks). Ik hoor de ChristenUnie/SGP pleiten voor uitstellen. U noemt dat 'een beetje meer uitstel' maar u pleit voor uitstel tot 2033. Mijn vraag is of ChristenUnie/SGP vindt dat onze natuur dat uitstel kan hebben.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). De ChristenUnie/SGP vindt het heel belangrijk dat de natuur beschermd wordt. Er zijn allerlei maatregelen om daarmee aan de slag te gaan die niet zó'n grote impact hebben op ondernemers. In dit geval wegen wij die belangen tegen elkaar af en zeggen we dat de invoering later moet plaatsvinden. Tot die tijd moeten we goed in gesprek gaan over hoe we het kunnen versnellen, maar we moeten niet beginnen met een verbod en dan pas om tafel gaan.

Maarten De Vuyst (GroenLinks). Ik ben wel benieuwd welke maatregelen de ChristenUnie/SGP dan in Den Haag ziet omdat te doen. Ik hoor dat u wilt stimuleren. Dat gebeurt natuurlijk al een tijdje, met Logistiek 070 en andere platformen. Dat levert geen gigantische versnelling op, dus ik ben toch wel benieuwd wat de ChristenUnie/SGP aan concrete plannen heeft.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Wij vonden de voorstellen zoals die zijn gedaan in het actieplan luchtkwaliteit voor een deel hoopgevend, bijvoorbeeld waar het gaat om de uitbreiding van milieuzones, om te kijken wat we daarmee zouden kunnen doen. Wij willen ook kijken naar de duinen, naar rust aan de kust en naar strandtenten en noem maar op. Dat zijn maatregelen die wij eerst zouden willen onderzoeken, zonder gelijk een zero-emissiezone in te voeren.

De **voorzitter**. Meneer De Vuyst, voor de derde maal.

Maarten De Vuyst (GroenLinks). Dat is interessant, maar op zich is er nu dus al een milieuzone voor de haven, voor de vrachtwagens daar. Dus tot 2030 is eigenlijk het verschil tussen een zero-emissiezone en een milieuzone niet zo groot voor vrachtwagens. In die zin is er dus echt nog wel tijd voor die categorie. En onze natuur ontvangt veel te veel, zoals u weet. Onze lucht is niet gezond; dat heeft de heer Assad zonet ook aangegeven. En we hebben ook die stikstofmolletjes nodig in de

stikstofbank, om te kunnen bouwen. Dat alles overziend, ziet u toch ook wel de noodzaak om iets te doen vóór 2033?

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Mijn fractie had het prettig gevonden als er vanuit het actieplan luchtkwaliteit meer alternatieven op tafel hadden gelegen dan alleen die zero-emissiezone.

Leonie Gerritsen (PvdD). Ik ga aan de ChristenUnie/SGP dan toch dezelfde vraag stellen als ik zojuist aan Hart voor Den Haag heb gesteld. Ik weet namelijk dat de ChristenUnie/SGP zich ook altijd inzet voor de gezondheid van kinderen. We kregen een brief van het Longfonds waarin staat: ZE-zones dragen aantoonbaar bij aan minder astma bij kinderen. Is de ChristenUnie/SGP daar dan ook niet gevoelig voor?

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Natuurlijk zijn wij daar wel gevoelig voor. Wij zijn ook niet tegen schone lucht. Mevrouw Gerritsen weet dat ik ook kinderen heb. Die gun ik alle schone lucht van de wereld. Maar we moeten ook realistisch zijn. Als we een hele sector, ondernemers, te snel willen laten gaan en zij hun bedrijven daarop niet kunnen aanpassen en ze wellicht ook wegtrekken uit deze stad, dan is er in deze stad ook geen toekomst voor mijn kinderen, omdat er geen werk meer is.

Yousef Assad (D66). Voorzitter. Den Haag is een stad die vooruit wil. We willen naar een stad waar mensen gezond kunnen wonen, werken en ondernemen, een stad waar kinderen opgroeien in schone lucht en waar ondernemers toekomstbestendig kunnen investeren en een stad die haar natuur koestert en niet uitput. De zero-emissiezone is een stap vooruit, niet voor even maar voor de komende 30 jaar. Dit gaat over een fundamentele verandering in hoe we omgaan met mobiliteit, economie en gezondheid. Dit is een grote transitie. En zoals voor elke grote transitie geldt, gaat het niet in één keer perfect. Het vraagt om een overheid die meedenkt, bijstuurt en ondernemers en bewoners ondersteunt bij deze verandering. Daarom is D66 in gesprek gegaan met ondernemers, onder andere via onze ondernemerstour. Veel ondernemers willen vooruit, maar hebben ook zorgen. In deze raad hebben we goede debatten gevoerd, waarin deze zorgen uitvoerig zijn besproken. Deze zorgen hebben een plek gekregen in het amendement van het CDA. Daarom steunt D66 dit amendement.

Den Haag kan nu kiezen voor een stad met schone lucht, waarin ondernemers de ruimte krijgen om duurzaam te groeien, voor een toekomst waarin gezondheid en economie elkaar versterken en voor beleid dat niet stilstaat bij de uitdagingen van vandaag, maar vooruitkijkt naar de komende tientallen jaren, niet door af te wachten maar door samen in beweging te komen.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Ik vraag me af hoe D66 kan zeggen dat het amendement van het CDA de zorgen van de ondernemers wegneemt, terwijl we zonet verschillende belangenorganisaties hoorden zeggen dat die zorgen helemaal niet weggenomen zijn.

Yousef Assad (D66). We hebben veel meer ondernemers in deze stad, en wij kunnen als politiek niet alles doen wat we horen of wat wordt gewenst. Soms moeten we keuzes maken. Er wordt hier een beetje lacherig gedaan over en kritiek geleverd op het CDA, maar die partij heeft wel de moed gehad om mee te denken en te zoeken naar oplossingen. Daarvoor is dit amendement er. Ik heb de andere partijen namelijk niet gehoord over wat we kunnen doen binnen dit raadsvoorstel zonder aan de invoeringsdatum te knagen. Want daar gaat het nu alleen maar om: uitstel of geen uitstel. Maar andere plannen om iets te veranderen, worden niet ingediend. Dat zie ik het CDA wél doen en dat is moedig. Daar kan Hart voor Den Haag ook van leren.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Als het echt oplossingen zouden zijn wel, maar nogmaals, wij horen van belangenorganisaties, dus niet van slechts een paar ondernemers, dat zij dit niet als oplossingen ervaren. Dus nogmaals, dus hoe kunnen ze dan als zodanig hier worden ingebracht?

Yousef Assad (D66). We staan aan de vooravond van de verandering, van een grote transitie. Dat vergt tijd en dat vergt hele goede momenten om gesprekken te voeren met ondernemers en met de stad. We beginnen nu. Het stopt nu niet; het begint juist nu. Dat is wat het CDA heeft gedaan en

daarom steunen wij ook dit amendement. Dat is iets anders dan wat Hart voor Den Haag doet. We hoorden zonet de inbreng van Hart voor Den Haag, waarin werd verwezen naar het verkiezingsprogramma van DENK en waarin er twee oud-lijsttrekkers bij gehaald werden. Maar ik hoorde nul voorstellen op dit raadsvoorstel. U kunt ook oppositie voeren door inhoudelijke voorstellen te doen in plaats van alleen maar dingen af te schieten en niet met oplossingen te komen. Dat is wat Hart voor Den Haag doet en het CDA niet. Dat is het verschil.

De **voorzitter**. De heer Martinez van Andel, voor de derde maal.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Waar komt de enorme ruis vandaan tussen de denkwereld van D66 en de mensen voor wie D66 hier beslissingen neemt? Die zitten namelijk op een totaal andere golflengte. Realiseert D66 zich dat?

Yousef Assad (D66). Er wordt hier een realiteit geschetst alsof alle ondernemers faliekant tegen deze maatregel zijn. Dat is niet zo. Wij hebben ondernemers gesproken en ondernemers hebben zelf het initiatief genomen om hun geluid te laten horen. Die geluiden zijn heel genuanceerd en verschillend. Het is aan ons om al die geluiden een plek te geven en te bedienen. Dat betekent afwegingen maken en alle kanten bij elkaar proberen te brengen, en eindelijk ook een keer een keuze te maken. Dat is de opgave waarvoor we staan en dat is wat D66 doet.

Rutger de Ridder (VVD). Dat zijn hele grote woorden van D66 over afwegingen. Is D66 zich ervan bewust dat er vanavond hooguit 23 zetels voor dit voorstel zullen stemmen? Maakt dat iets uit voor D66?

Yousef Assad (D66). D66 streeft er altijd naar om voorstellen zo breed mogelijk door deze raad heen te krijgen. Dat is de ultieme wens. Maar de realiteit is ook dat dat niet altijd kan. Dan kun je twee dingen doen. Dan kun je zeggen: nou, we hebben geen 33 zetels, dus hup, weg met dat raadsvoorstel. Maar je kunt ook zeggen: we gaan door met het voorstel en we gaan kijken hoe we de uitdagingen wél aankunnen. Dat is wat wij vandaag willen doen.

Rutger de Ridder (VVD). Wat heeft D66 eraan gedaan om een brede meerderheid te krijgen voor dit stuk? Heeft u bijvoorbeeld andere partijen gebeld?

Yousef Assad (D66). Zeker. We hebben achter de schermen gebeld en we hebben debatten gevoerd. Daar hebben ook andere partijen aan bijgedragen. Er zijn ook voorstellen gedaan, waarover D66 helaas niet kon zeggen: dat doen we. Ik noem het voorstel van de VVD om het te verplaatsen naar 2035, dus tien jaar later. Dat kan gewoon niet. Dat vinden wij geen compromis; dat is gewoon een compleet nieuw raadsvoorstel. En dat is moeilijk. Dat kan niet.

De **voorzitter**. De heer De Ridder, voor de derde maal.

Rutger de Ridder (VVD). Nu gaat de heer Assad er direct van uit dat de VVD helemaal niet bereid was om te praten, nergens over. Dat is grappig, maar dat is eigenlijk niet mijn vraag. Ik vind het interessant om te weten waarom 1 januari 2026 nou zo heilig is. Dat is iets anders dan wat er in het coalitieakkoord staat, want dat interesseert me natuurlijk geen zier.

Yousef Assad (D66). Niks is heilig. Een jaartal of een invoeringsdatum is niet heilig. Het is belangrijk dat je als politiek een keer een keuze maakt. Kijk naar de zero-emissiezone in het centrum. Een paar maanden voor de invoering kregen we allemaal brieven en hoorden we geluiden als 'dit kan niet, dit kunnen we niet en dit moeten we niet doen' terwijl we er acht jaar over hadden gesproken. Het gaat dus niet over een invoeringsdatum. Het gaat erom dat je als politiek een keer een keuze moet maken. Eindeloos uitstellen brengt ons nergens en dat kan gewoon niet. Voer het debat over de inhoud: hoe kunnen we er met z'n allen voor zorgen dat het raadsvoorstel beter wordt? Dat doet het amendement van het CDA. Maar wat hebben we eraan als we eindeloos amendementen indienen over uitstel? Helemaal niets.

Leonie Gerritsen (PvdD). Voorzitter. De luchtkwaliteit in Den Haag is zeer slecht. De uitstoot van voertuigen veroorzaakt luchtvervuiling en dit heeft een aanzienlijke negatieve impact op de volksgezondheid en op de natuur. Stikstofuitstoot en andere luchtverontreiniging vormen een bedreiging voor de biodiversiteit. Schadelijke stoffen tasten kwetsbare ecosystemen aan en leiden tot een afname van plant- en diersoorten, bijvoorbeeld in onze duingebieden, het Westduinpark en Wapendal. Ook blijkt uit het onderzoek van de GGD Haaglanden dat inwoners gemiddeld vijf sigaretten per dag meeroken door het inademen van luchtvervuiling. Geen enkel woonadres in de regio voldoet aan de gezondheidsrichtlijnen van de Wereldgezondheidsorganisatie.

Massimo Etalle (FVD). Hoeveel sigaretten per dag gaat de zero-emissiezone schelen?

Leonie Gerritsen (PvdD). Dat is een hele leuke vraag. Daar zijn nog geen onderzoeken naar gedaan. Hopelijk volgen die over een paar jaar, om te kunnen zien wat de precieze afname is geweest.

Massimo Etalle (FVD). Maar als er zo'n ingrijpende keuze wordt gemaakt, die ondernemers zo enorm frustreert en waardoor bedrijven failliet kunnen gaan en strandtenten niet meer opgebouwd kunnen worden, dan is het toch nodig om vooraf uit te rekenen hoeveel sigaretten het bijvoorbeeld gaat opleveren? 4,6 is het landelijk gemiddelde en hier zou het 5 sigaretten per dag zijn. Het wordt een minimaal verschil, want er komen 10.000 ontheffingen. Hoeveel sigaretten gaat deze economische ramp per dag schelen?

Leonie Gerritsen (PvdD). Er worden weer aannames gedaan over het aantal ontheffingen. Ik denk dat dat meevalt. Het klopt dat het invoeren van een zero-emissiezone niet in één klap de luchtkwaliteit van 'heel vervuild' zal brengen naar 'compleet schoon zonder enige luchtvervuiling'. Maar het is wel heel duidelijk dat een van de weinige dingen die we als gemeenten kunnen doen, het invoeren is van een zero-emissiezone. Er zijn ook dingen zoals een verbod op houtstook. Ik blijf de raad ook aanmoedigen om zich daarvoor in te zetten. Maar uiteindelijk zal het een pakket aan maatregelen moeten zijn om samen de schone lucht te creëren.

De **voorzitter**. Meneer Etalle, voor de derde maal.

Massimo Etalle (FVD). Ik vraag niet of het nu meteen compleet schoon wordt; dat verwacht ik ook niet. Maar ik verwacht wel dat op de een of andere manier gekwantificeerd kan worden wat dit oplevert. Hoeveel sigaretten per dag gaat het opleveren die dan niet zogenaamd gerookt zouden zijn als we deze economische ramp doorduwen? Het is namelijk allemaal 'we hopen dit' en 'we hopen dat', maar dat klinkt gewoon als een soort offer dat wordt gebracht. De economie wordt geofferd. Waarvoor? Voor een idee, zonder enige concrete cijfers.

Leonie Gerritsen (PvdD). Zeker niet zonder enige concrete cijfers. In het haalbaarheidsonderzoek dat hierbij is geleverd, kunt u de cijfers terugzien over de uitstoot in deze gebieden.

Nick Kaptheijns (PVV). Wat gaat de Partij voor de Dieren doen als het niet meevalt met de ontheffingen?

Leonie Gerritsen (PvdD). Als het niet meevalt met de ontheffingen? Als wat niet meevalt met de ontheffingen?

De **voorzitter**. Meneer Kaptheijns, u mag uw vraag eventjes verduidelijken.

Nick Kaptheijns (PVV). Nou, volgens mij was de vraag vrij duidelijk. Mevrouw Gerritsen valt bijna iedereen aan die veronderstelt dat er ontzettend veel ontheffingen nodig zijn, terwijl de Partij voor de Dieren hier zelf al bij voorbaat het beeld schetst dat dat sowieso wel mee gaat vallen. Maar wat nou als het niet meevalt?

Leonie Gerritsen (PvdD). De Partij voor de Dieren vindt het heel erg belangrijk dat er maatwerk wordt geleverd. Daar zijn die ontheffingen voor. Wij zijn er ook voor dat dit goed wordt gemonitord. We zullen straks dan ook de motie van de SP steunen die daartoe extra oproept.

Nick Kaptheijns (PVV). Zou de Partij voor de Dieren in theorie bereid zijn om afstand te nemen van dit plan als blijkt dat het leidt tot gigantisch veel ontheffingen, tot faillissementen en tot een stad die helemaal op slot gaat?

Leonie Gerritsen (PvdD). Dit soort rampscenario's wordt nergens onderbouwd. Er is heel goed onderzocht wat de haalbaarheid is en daar komen compleet andere dingen uit. Daar ga ik me dus op baseren.

De **voorzitter**. Meneer Kaptheijns, voor de laatste maal.

Nick Kaptheijns (PVV). Rampscenario's zijn de scenario's die nu dus tot wasdom komen in Amsterdam.

Leonie Gerritsen (PvdD). Kijk, we hebben niet voor niets een haalbaarheidsonderzoek laten doen. Bureaus hebben hier allerlei modellen op losgelaten die speciaal zijn ontwikkeld om dit soort ontwikkelingen te testen. Daar hebben we ons op te baseren, want dat zijn de enige cijfers die we hebben. Daaruit blijkt echt dat dit in deze gebieden haalbaar is.

Ik was nog steeds bezig over luchtverontreiniging, die longziekten veroorzaakt zoals longkanker, COPD en astma, en hart- en vaatziekten. Zo blijkt uit het onderzoek van de GGD dat in deze regio bij één op de vier kinderen die astma krijgt, luchtvervuiling de oorzaak is. Dit en vele andere argumenten voor het invoeren van de ZE-zone lazen we ook terug in de brief die de raad ontving van het Longfonds, de Stichting Duinbehoud, Natuurmonumenten, Bomenstichting Den Haag en Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland. Die laatste zei op haar website ook dat internationale studies aantonen dat steden met strenge lage-emissiezones niet alleen een daling in gezondheidsproblemen ervaren, maar ook een betere bescherming van natuurgebieden. Daarom is de Partij voor de Dieren blij dat er nu een voorstel ligt om er snel mee aan de slag te gaan. Ook zal mijn fractie een aantal constructieve voorstellen van andere partijen steunen die bepaalde zorgen adresseren, zoals het amendement van de SP om geld vrij te maken voor de sloopregeling van vervuilende busjes. Als dit voorstel het haalt, zetten we vandaag een enorme stap naar een groenere, schonere stad, met zorg voor de gezondheid van haar inwoners en de natuur.

Rutger de Ridder (VVD). Voorzitter. De Haagse VVD is voorstander van schone lucht en van verduurzamen, zodat het leven in Den Haag nog beter wordt. De Haagse VVD is ook voorstander van een sterk ondernemersklimaat, waarin bedrijven kunnen floreren, omdat daardoor het leven in Den Haag nog beter wordt. Zoals eerder gezegd, is de Haagse VVD voorstander van een zero-emissiezone als die op de juiste manier wordt ingevoerd, als ondernemers het mee kunnen maken en als het fatsoenlijk gebeurt. Maar de draai van het CDA laat Scheveningen en de kust in de kou staan. Het CDA heeft zich met een kluitje het riet in laten sturen. Het amendement, het amendementje, doet niks: geen extra tijd, geen extra maatregelen en geen ontzorging.

Yousef Assad (D66). Ik ken de VVD als een positieve partij. Waarom zoveel negativiteit, en dan ook nog eens over een partij die probeert om iets goed te doen voor de stad, vanuit een positie waarin een partij ook echt iets kan doen? Vanwaar die negativiteit? Zo ken ik de VVD, en in het bijzonder de heer De Ridder, niet.

Rutger de Ridder (VVD). Nee, als het goede voorstellen zijn, kent u mij inderdaad niet zo. Soms geef ik complimenten, aan de heer Van Asten bijvoorbeeld, als de plannen goed zijn. Zo kent u mij. Maar als de plannen echt verschrikkelijk zijn, zoals dit plan, ja, dan krijgt u van mij gewoon dit te horen. En het is niet alleen het CDA dat dit mede mogelijk maakt. Zij geven het extra zetje waarmee het door de strot wordt geduwd, maar het is D66 dat de grote architect is van het hele spul.

Yousef Assad (D66). Het is mooi wat hij zegt over goede voorstellen en slechte voorstellen, maar de heer De Ridder krijgt zijn zin gewoon niet, en dat is het probleem. De VVD kan ook gewoon naar een voorstel kijken en zien wat een partij heeft gedaan om te zorgen dat er ook echt iets gebeurt met de zorgen die bij bedrijven bestaan. Ik hoor hier alleen maar een beetje politiek natrappen, een partij belachelijk maken en veel negativiteit, maar weinig inhoudelijks. Dat stelt mij teleur van de VVD.

Rutger de Ridder (VVD). Weet u wat mij teleurstelt? Het stelt mij teleur dat de Scheveningse haven keer op keer achtergesteld wordt. Keer op keer wordt er bekibbeld op de ruimte die de Scheveningse haven heeft. Dan weer moet er extra woningbouw komen omdat wij dat nodig vinden; daar was mijn partij ook voor. Dan is het weer een havenconvenant dat wordt geschonden, zoals vandaag. Dan is het weer de toekomstvisie Scheveningen haven die weer niet gerealiseerd wordt en waar we al jaren mee bezig zijn. Die haven is er klaar mee en dan is de VVD er ook een keer klaar mee. Wij zijn voor positieve politiek, maar wel als we samen ergens kunnen komen, meneer Assad.

De **voorzitter**. Gaat u verder.

Rutger de Ridder (VVD). U hoort het: ik ben niet zo blij. Het amendement van het CDA zorgt dat Scheveningen een ZE-zone krijgt. Het amendement zorgt dat er eigenlijk niets extra's gebeurt, en ik baal van die ruggengraatloze houding van het CDA, niet voor mijzelf, maar voor de ondernemers en de bewoners van Scheveningen en van de kust. Zij krijgen nu iets door de strot geduwd. Hoe onfatsoenlijk is dit. Hoe oneerlijk is dit. Je bent ondernemer en je hebt meer tijd nodig, en partijen die het beste voor zeggen te hebben met ondernemers zeggen: nee, sorry, uw mening is niet interessant en nee, sorry, uw onderneming is niet belangrijk voor ons. Het CDA houdt krampachtig vast aan de macht. Laat ik het zo zeggen: ik snap Ismet Bingöl inmiddels wel.

De twee zetels die het verschil hadden kunnen maken, doen nu het ondenkbare: ze gaan door de pomp. Het blaffen van wethouders Van Asten en Barker was genoeg om krampachtig vast te houden. Politiek gaat niet over macht.

Yousef Assad (D66). Ik vraag me af of alles goed gaat met de heer De Ridder, want er komen nu allerlei termen en dingen voorbij waarvan ik denk: gaat alles nog goed?

De **voorzitter**. Het is fijn als we dat af en toe eens aan elkaar vragen.

Rutger de Ridder (VVD). Sinds 29 juni 2023 nooit beter.

De **voorzitter**. Ja, nu ben ik toch wel benieuwd wat er toen gebeurd is, maar gaat u verder.

Rutger de Ridder (VVD). Voorzitter, dat was de mooie datum waarop wij een ruggengraat lieten zien. De VVD zei toen: dit is echt voldoende; nu gaan we niet verder. Dat had het CDA vandaag ook moeten doen.

De **voorzitter**. Ik had zomaar het vermoeden dat het uw trouwdag was, maar het was toch wat anders! Gaat u verder.

Rutger de Ridder (VVD). Nee, zeker niet, voorzitter. 12 juni 2024 was de mooiste dag van mijn leven, maar dit was de mooiste politieke dag van mijn leven tot nu toe.

De **voorzitter**. Kijk, dan hebben we dat ook helder. Gaat u verder.

Rutger de Ridder (VVD). Voorzitter. Het gaat niet over macht; het gaat over mensen. Het gaat over het gebruiken van de macht die wij hier vandaag hebben om iets voor elkaar te krijgen en echt iets wezenlijks te doen, en niet iets wat slechts een halfjaar houdbaar is. Soms heb je in het leven niets te kiezen, maar kun je alleen het juiste doen. Tenzij je het CDA bent, want dan kies je gewoon voor je eigen belang.

De VVD heeft een alternatief aangeboden in de commissie, en dat doe ik nu weer, via het volgende amendement over meer tijd, meer zekerheid meer rust. Wij besluiten om dictum I te wijzigen zodat 2026 2035 wordt, dictum III te schrappen en twee dicta toe te voegen, waardoor het nieuwe dictum IV, of III als we doornummeren, wordt: invoering van de zero-emissiezone afhankelijk te maken van de beschikbaarheid van voldoende laadinfrastructuur, door in 2028, 2032 en 2034 een weegmoment in te bouwen om onder andere de beschikbaarheid van geschikte laadinfrastructuur af te wegen. Dictum VII wordt dan: te willen komen tot afspraken met de rijksoverheid over een overgangperiode voor de invoering van de zero-emissiezone kust, vergelijkbaar met de overgangperiode voor de invoering van de zero-emissiezone centrum, passend bij de invoeringsdatum.

Deze dagen laten de meest smerige vormen van politiek zien.

De **voorzitter**. U had uw amendement net afgerond toen ik een interruptie zag van mevrouw Klokkenburg. Die doen we eerst even.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Ik was nog even benieuwd naar het volgende. De VVD is heel helder geweest in de commissie, ook over dit amendement, dat zou komen. Is de coalitie in de tussentijd naar deze uitgestoken hand toe gekomen?

Rutger de Ridder (VVD). Ja. Afgelopen weekend ben ik gebeld door een coalitiepartij om te kijken of we een brede meerderheid zouden kunnen vinden. Daarop heb ik gezegd: dat wil ik, maar dat wil ik niet doen achter de rug van het CDA om. Ik heb gezegd: jullie moeten eerst samen praten, en dan komen wij aan tafel en zijn we bereid om erover te praten. Vervolgens was het 48 uur muistil.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Interessant. En kunt u ons ook meenemen in wat er na die 48 uur gebeurde?

Rutger de Ridder (VVD). Dat was vanochtend, toen wij het persbericht zagen van het CDA. 'CDA door de pomp', zeg maar, maar dan in leukere bewoordingen.

De **voorzitter**. Gaat u verder. O, ik zie nog een interruptie van meneer De Vuyst.

Maarten De Vuyst (GroenLinks). Ja, over het amendement. In de commissie had u het nog over 2035 en nu heeft u het toch ook over 2028. Wat is er eigenlijk anders in 2028 dan in het oorspronkelijke voorstel?

Rutger de Ridder (VVD). We bouwen een extra weegmoment in. In 2035 is dus nog steeds de volledige invoering, maar 2028, 2032, en 2034 zijn weegmomenten, om werkelijk te kunnen kijken of die laadinfrastructuur al op orde is. We hebben nu een soort van vage toezegging in het amendement van het CDA. Ons amendement zegt: je moet dan wegen; je moet wegen of het goed genoeg is.

De **voorzitter**. Meneer De Vuyst, toch nog een tweede keer.

Maarten De Vuyst (GroenLinks). Dat snap ik dus oprecht niet zo goed. De hele zero-emissiezone wordt dus in 2035 ingevoerd, maar we gaan het in 2028 wegen. Wat gebeurt er dan als er op dat moment voldoende laadcapaciteit is, zoals de wethouder verwacht? Wordt het nog steeds per 1 januari 2035 ingevoerd? Dat is nog later dan de ChristenUnie suggereert. Ik snap dus eigenlijk niet zo goed hoe uw amendement werkt. Wilt u daar wat tijd aan besteden?

Rutger de Ridder (VVD). Nou, in mijn amendement staat dat wij een volledige zero-emissiezone invoeren in 2035. Dan is het dus helemaal elektrisch. Maar in de momenten ervoor wil je weten of dat ook haalbaar is. Mijn fractie denkt dat dat haalbaar is, maar dat is op net zo veel gebaseerd als de uitspraak van de wethouder dat het andere jaartal haalbaar is. We moeten dus goed weten of dat echt zo zal zijn. Twee dingen zijn daarin voor mijn fractie belangrijk. Het eerste is tijd, ook om te zorgen

dat die busjes steeds goedkoper worden. Het tweede is de laadinfrastructuur. De jaartallen 2032 en 2028 zijn bedoeld om de laadinfrastructuur te bekijken.

De **voorzitter**. Meneer De Vuyst, voor de derde maal.

Maarten De Vuyst (GroenLinks). Oké, er komen dus weegmomenten in 2028 en 2032, maar dat verandert niks, want u voert het in per 1 januari 2035. Daar hadden we het in de commissie ook over. Dan is de conclusie toch dat u het niet zozeer uitstelt als wel afstelt? Dat is namelijk pas over tien jaar vanaf nu. Is dat de juiste conclusie?

Rutger de Ridder (VVD). Nee, dat is niet de juiste conclusie. Ik hoop dat wij het, als wij met elkaar besluiten dat er te weinig laadinfrastructuur is, niet invoeren. Ik maak dus hard dat we dat moeten afwegen, ongeacht de situatie. In het amendement staat ook: onder andere. Er kunnen zich ook hele andere situaties voordoen. We hebben corona gehad; dat was een pandemie die we nog nooit hadden gezien. En volgens de NAVO moeten we ons voorbereiden op oorlog. Ik weet niet wat er kan gebeuren. Er kan zo veel gebeuren, en daar moet je ook rekening mee blijven houden. Je moet je niet bang laten maken, maar rekening houden met dingen is normaal.

De **voorzitter**. U vervolgt uw betoog, meneer De Ridder.

Rutger de Ridder (VVD). Een paar woorden nog, voorzitter. Deze dagen laten de meest smerige vormen van politiek zien, vindt de VVD. Druk uitoefenen, dreigementen, elkaar pijn doen en het onder water houden van coalitiepartners: het is een affront. De Haagse VVD staat klaar voor iedereen die mee wil doen. En de Haagse VVD belooft één ding: vanaf vandaag strijden we om dit plan zo snel als mogelijk terug te draaien, en we maken dit inzet van de verkiezingen van volgend jaar.

De **voorzitter**. Door de heer De Ridder wordt het volgende amendement (I.C VVD) voorgesteld:

Amendement I.C VVD Realistische invoering ZE zone kust

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van het Voorstel van het college inzake Uitbreiding zero-emissiezone (RIS 320645),

Besluit om:

- dictum I te wijzigen:
  - I. ter beperking van de emissie van broeikasgassen, stikstofverbindingen en het negatieve effect van luchtvervuiling op de volksgezondheid, in te stemmen met het voornemen van het college om een verkeersbesluit te nemen voor een zero-emissiezone voor bedrijfs- en vrachtauto's nabij de kust per 1 januari ~~2026~~ **2035**;
- Dictum III te schrappen
  - ~~III. in te stemmen met het voornemen van het college dat de Scheveningse haven niet wordt opgenomen in de zero-emissiezone maar in plaats daarvan een milieuzone krijgt voor diesel vrachtverkeer, diesel personenvervoer en diesel bedrijfsauto's en het havengebied middels een corridor bereikbaar blijft;~~
- Twee dicta toe te voegen:
  - VI. Invoering van de zero-emissiezone afhankelijk te maken van de beschikbaarheid van voldoende laadinfrastructuur, door in 2028, 2032 en 2034 een weegmoment in te bouwen om onder andere de beschikbaarheid van geschikte laadinfrastructuur af te wegen;
  - VII. Te willen komen tot afspraken met de Rijksoverheid over een overgangsperiode voor de invoering van de zero-emissiezone Kust, vergelijkbaar met het overgangsperiode voor de invoering van de zero-emissiezone Centrum, passend bij de invoeringsdatum.

Het amendement maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Janneke Holman (PvdA). Voorzitter. De PvdA steunt de gefaseerde invoering van de zero-emissiezone voor bedrijfsauto's langs de kust per 2026. Het is namelijk hard nodig dat we in onze stad werken aan een gezonde lucht en minder stikstofuitstoot voor bewoners, voor de natuur en om te kunnen blijven bouwen. Wel hebben we in eerdere debatten, ook over de zero-emissiezone centrum, gevraagd om ervoor te zorgen dat ook kleine ondernemers kunnen meekomen. We moeten ervoor zorgen dat het verlenen van de ontheffingen, zeker bij ontheffingen vanwege bedrijfseconomische redenen en de hardheidsclausule, soepel verloopt. Daarom zijn wij mede-indiener van de motie van de SP over de evaluatie van de ontheffingen, en van het amendement om de sloopregeling voort te zetten. Daarnaast steunen wij het amendement van het CDA om te werken aan een convenant met het bedrijfsleven en niet direct te handhaven op bestelbusjes als de laadcapaciteit in 2029 niet op orde is.

De **voorzitter**. Hartelijk dank. Dan de heer De Vuyst, die spreekt namens GroenLinks.

Maarten De Vuyst (GroenLinks). Voorzitter. Dat klopt, ik spreek namens GroenLinks. Uitbreiding van de zero emissiezone per 1 januari 2026 is erg goed nieuws voor de stad. Deze afspraken zorgen er niet alleen voor dat wij, onze kinderen, en de volgende generaties gezondere lucht inademen, maar zorgen ook voor een gezondere natuur. Zowel de Hagenaars en de Hagenezen als ons unieke kustlandschap verdienen het dat we op het stadhuis voor ze vechten. Daarnaast kunnen we door de verminderde uitstoot meer woningen bouwen, dus ook de slachtoffers van de woningcrisis laten we niet in de steek. De maatschappelijke baten, zo laat het haalbaarheidsonderzoek zien, zijn vier keer zo hoog als de kosten van de uitbreiding van de zero-emissiezone.

GroenLinks zal voor het voorstel stemmen, en ook voor het amendement van het CDA. Ik had hier nog iets staan over het amendement van de SP, maar die partij is nog niet aan het woord geweest dus ik zal dat nog even voor me houden.

Nick Kaptheijns (PVV). Ik hoor heel vaak voorbijkomen dat we het voor de kinderen moeten doen. Is het ook niet vreselijk dat de kinderen die nu voor ons in de mijnen in Congo kobalt aan het winnen zijn, nog harder moeten gaan werken om aan de vraag naar elektrische auto's te kunnen voldoen?

Maarten De Vuyst (GroenLinks). Dat is een hele goede vraag. Ik wil heel even van de gelegenheid gebruik maken om de heer Kaptheijns ook te wijzen op de Fairphone. Het is een Nederlands product; dat moet u aanspreken. Zij doen hun best om juist de conflictmineralen uit de mobiele telefonie te halen. Misschien mag ik u daaraan dus even herinneren. Daarnaast heeft u gelijk; ook in de energietransitie worden conflictmineralen gebruikt, wat alleen maar het belang ervan onderstreept dat wij zuinig zijn op onze grondstoffen en afval niet meer als afval beschouwen maar als grondstoffen. We gaan het later vandaag hebben over de circulaire economie. Inderdaad moeten we al die stoffen die in accu's zitten, niet zomaar weg laten gooien op de grote hoop, maar weer opnieuw benutten. Het is goed om te horen dat de heer Kaptheijns ook voor recycling is.

Nick Kaptheijns (PVV). Wat een inspirerende speech van de heer De Vuyst. Sjongejonge, ik ben bijna om! Bijna. Maar goed, dat hele initiatief is natuurlijk een druppel op de gloeiende plaat. Hoe gaan we dit echt oplossen? Want ja, kobalt blijft nog steeds uit Congo komen, hoor.

Maarten De Vuyst (GroenLinks). Het ligt ook een beetje aan de strubbelingen of dat uit Congo zal blijven komen, maar hij heeft daar gelijk in. Die keten zal absoluut verder moeten verduurzamen. Ik kijk nu wel even naar het Haagse. Ik vind het eerlijk gezegd heel fijn dat de PVV zo over de grenzen heen kijkt en begaan is met kinderarbeid en misstanden in de ketens. Dat strekt mij tot hoop. Ik vond sowieso uw kritiek op de staatssecretaris vandaag ook erg inspirerend. Dus ja, ik denk eigenlijk dat ik de PVV hoor zeggen dat zij ook voor deze zero-emissiezone zijn, want ik heb ze nog nooit zo dicht bij me ervaren.

De **voorzitter**. We schieten bijna vol. Meneer Kaptheijns, voor de derde maal.

Nick Kaptheijns (PVV). Inderdaad, ik voel me ontzettend gevleid. We zijn duidelijk de kampioen van het dualisme. Dank!

Maarten De Vuyst (GroenLinks). Dat heb ik zojuist ook buiten de microfoon geroepen. Ik weet niet of het dualisme of trialisme is, maar dat de fractievoorzitter van de PVV hier gewoon zo duidelijk afstand neemt van de staatssecretaris van zijn partij ... Ik heb zelf nog nooit een staatssecretaris van mijn partij gehad, dus ik heb dit nog nooit kunnen tonen! Laat ik dit stukje inspiratie van de heer Kaptheijns dus gewoon meenemen. Goh, dat ik nog door de heer Kaptheijns geïnspireerd zou gaan worden! Voorzitter, ik zie u ook een beetje verbaasd kijken. Ik was trouwens klaar met mijn betoog, mocht u zich dat afvragen.

De **voorzitter**. Dan heeft u er toch nog het een en ander aan toe weten te voegen, en dat was misschien nog wel inspirerender dan wat er op papier stond. Hartelijk dank dus. Mevrouw Arp staat al klaar namens de SP.

Lesley Arp (SP). Voorzitter. Rond het plan voor de zero-emissiezone aan de kuststrook komen verschillende belangen samen. Terecht is het de afgelopen maanden veel gegaan over de gevolgen voor ondernemers, maar er spelen natuurlijk ook andere belangen, zoals het recht op schone lucht voor onze inwoners, het in stand houden van onze natuur en het veiligstellen van de broodnodige bouwplannen. De SP heeft dan ook nooit twijfels gehad bij het maatschappelijke nut van zero-emissiezones. Bij de invoering van de zero-emissiezone centrum stonden een aantal aandachtspunten voor de SP centraal gericht op de kleine ondernemer, die het moeilijkst mee kan in de transitie naar schoon vervoer. Die punten waren: duidelijke en persoonlijke communicatie over de uitzonderingsmogelijkheden, evaluatie en voortzetting van de sloopsubsidie, en meer grip voor de raad op lokale ontheffingen. Juist die ontheffingen zijn namelijk een cruciaal vangnet voor kleine ondernemers die niet mee kunnen. In die zin sluiten de voorstellen die we vandaag doen, aan bij de eerdere inzet.

Ik begin bij de ontheffingen. Het is nu nog te vroeg om te oordelen of het huidige aanbod aan lokale ontheffingen 100% passend is, ook over pak 'm beet twee jaar nog. We zullen al doende moeten leren. Daarom is het belangrijk dat de raad het college hier met regelmaat in kan bijsturen. Daarom dien ik de volgende motie in, samen met collega Mahmood van DENK een collega Holman van de Partij van de Arbeid. De motie verzoekt het college zodra dit mogelijk is een analyse van de eerste 30 afwijzingen van de bedrijfseconomische ontheffingen en hardheidsclausule te delen met de raad en te zorgen dat de raad tot 2028 een halfjaarlijks evaluatiemoment krijgt, dat daarna overgaat in een jaarlijks evaluatiemoment, waarin zij op basis van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens over de aangevraagde, toegekende en afgewezen ontheffingen suggesties kan doen voor het verfijnen en/of uitbreiden van het ontheffingenpakket.

Dan de sloopregeling. Juist met deze uitbreiding van de zero-emissiezone in het verschiet was het voor de SP een onaangename verrassing dat de subsidiepot voor deze vrij populaire regeling was opgedroogd, terwijl dit de enige vorm van financiële ondersteuning is die wij als gemeente mogen bieden aan ondernemers. De SP heeft in de commissie duidelijk aangegeven dat de terugkeer van de sloopsubsidie randvoorwaardelijk is voor de steun voor het voorstel. Daarom dien ik samen met de heer Mahmood van DENK, de heer Assad van D66 en collega Holman van de Partij van de Arbeid het volgende amendement in. Het amendement besluit toe te voegen aan dictum VI: het college op te dragen de (geëvalueerde) Subsidieregeling demontage bestelauto's ondernemers Den Haag 2024 hernieuwd open te stellen, en besluit voor deze heropening financiële middelen apart te zetten uit a) de Enecomiddelen, b) de Specifieke Uitkering Schone Lucht Akkoord (SPUK SLA) en c) het Cofinancieringsfonds. Hierbij wordt voor de ophoging van het subsidieplafond vanwege de afhankelijkheid van rijksfinanciering een marge aangehouden van minimaal € 1 mln. tot maximaal € 1,5 mln.

Ten slotte nog een paar vragen over de milieuzone in de haven. Die heeft niet alleen betrekking op bedrijven, maar ook op bewoners. In principe is een milieuzone in een woongebied natuurlijk niets nieuws, maar het betekent wel dat we de bewoners in de aanloop naar het definitieve verkeersbesluit goed moeten informeren, zeker aangezien er ook wat buurtgerichte ondernemingen in die omgeving zitten. Is het college bereid om, als het raadsvoorstel het haalt, direct de communicatie

hierover op te schroeven? En kan het college de raad nader informeren over de gezette stappen wanneer het definitieve verkeersbesluit wordt genomen?

De **voorzitter**. Door mevrouw Arp, daartoe gesteund door de heer Mahmood, de heer Assad en mevrouw Holman, wordt het volgende amendement (I.B SP) voorgesteld:

Amendement I.B SP Verleng sloopsubsidie

De raad van de gemeente Den Haag in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van het Voorstel van het college inzake Uitbreiding zero-emissiezone (RIS320645).

Besluit toe te voegen, dictum VI:

- Het college op te dragen de (geëvalueerde) *'Subsidieregeling demontage bestelauto's ondernemers Den Haag 2024'* hernieuwd open te stellen;
- En besluit voor deze heropening financiële middelen apart te zetten uit a) de Enecomiddelen, b) de Specifieke Uitkering Schone Lucht Akkoord (SPUK SLA) en c) het Cofinancieringsfonds.

Hierbij wordt voor de ophoging van het subsidieplafond – vanwege de afhankelijkheid van Rijksfinanciering – een marge aangehouden van minimaal 1.000.000,- tot maximaal 1.500.000,- euro.

Het amendement maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

De **voorzitter**. Door mevrouw Arp, daartoe gesteund door de heer Mahmood en mevrouw Holman, wordt de volgende motie (I.1 SP) ingediend:

Motie I.1 SP Halfjaarlijkse evaluatie ontheffingenpakket

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op donderdag 13 februari 2025, ter bespreking van Voorstel van het college inzake Uitbreiding zero-emissiezone (RIS320645).

Constaterende, dat:

- aanvragen en afdoeningen van ontheffingsaanvragen voor de zero-emissiezone worden gemonitord en de aantallen periodiek worden gedeeld met de raad;
- de wethouder Buitenruimte, Dierenwelzijn en Milieu in de commissie Leefomgeving van 5 februari 2025 heeft toegezegd deze rapportages ook te zullen voorzien van een kwalitatieve analyse, onder andere op basis van signalen van belangenorganisaties en ondernemers die in de knel zitten en zich melden bij de gemeente.

Overwegende, dat:

- voor de overgangsregelingen voor zero-emissiezones tot 2030 een landelijk tijdspad geldt, waardoor het maatwerk voor ondernemers die in de knel zitten vanaf de invoering vooral zal bestaan uit ontheffingen en eventuele aanvullende maatregelen (denk aan sloopsubsidies);
- het op basis van de cijfers die de raad nu tot haar beschikking heeft nog niet mogelijk is om te beoordelen of het huidige pakket aan ontheffingen ook in de toekomst toereikend is, aangezien de zero emissiezone centrum nog maar kort van kracht is en nog een beperkte groep voertuigen de zone niet mag betreden (emissieklasse 4).

Verzoekt het college:

- zodra dit mogelijk is een analyse van de eerste 30 afwijzingen van de bedrijfseconomische ontheffingen en hardheidsclausule te delen met de raad;
- te zorgen dat de raad tot 2028 een halfjaarlijks evaluatiemoment krijgt, dat daarna overgaat naar een jaarlijkse evaluatie, waarin zij op basis van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens

over de aangevraagde, toegekende en afgewezen ontheffingen suggesties kan doen voor het verfijnen en/of uitbreiden van het ontheffingenpakket.

En gaat over tot de orde van de dag.

De motie maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Fatima Faïd (HSP). Voorzitter. In de commissie zeiden wij al dat wij niet per se heel warm worden van dit plan. Ondertussen beginnen we, na alle verdere uitkleding, eigenlijk redelijk te bevriezen. Onze fractie is er namelijk nog steeds niet blij mee dat de haven wordt uitgezonderd van de zero-emissiezone. We zitten in een klimaatcrisis en dan kun je geen halfslachtig beleid maken. Daarom komen we met een motie om de haven toch bij de zone te betrekken, waardoor de haven weer in zicht komt tussen de rookwolken van de vervuilde uitstoot. De motie is genaamd 'Haven in zicht', en verzoekt het college afspraken te maken met de individuele ondernemers over de verduurzaming van hun bedrijfsvoering in de komende jaren, en de raad hier jaarlijks over te informeren.

De **voorzitter**. Door mevrouw Faïd wordt de volgende motie (I.3 HSP) ingediend:

Motie I.3 HSP Haven in zicht

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van het Voorstel van het college inzake Uitbreiding zero-emissiezone (RIS320645);

Constateernde, dat:

- er voor de haven van Scheveningen gekozen is voor een milieuzone in plaats van een zero emissie zone;
- daardoor havenbedrijven minder gestimuleerd worden over te stappen op duurzaam vervoer of verduurzaming van de bedrijfsvoering.

Overwegende, dat:

- havenbedrijven ook een rol hebben bij het terugdringen van de uitstoot van schadelijke stoffen;
- elk bedrijf daar zelf plannen voor kan maken die aansluiten bij de invoeringstermijn van de zero emissie zone;
- de gemeente de bedrijven in de haven actief kan benaderen en ondersteunen bij het maken van deze plannen.

Verzoekt het college:

- afspraken te maken met de individuele ondernemers over de verduurzaming van hun bedrijfsvoering in de komende jaren;
- de raad hier jaarlijks over te informeren.

En gaat over tot de orde van de dag.

De motie maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Nick Kaptheijns (PVV). Voorzitter. Ik kan het enigszins kort houden want eigenlijk is alles al gezegd. Vandaag bespreken we dus in de raad het collegevoorstel inzake de uitbreiding van de zero-emissiezone. Het zal niemand verbazen dat de PVV helemaal niets voelt voor het voorliggende voorstel. Zoals we al vaker tijdens debatten hebben aangegeven, maakt onze fractie zich grote zorgen over de gevolgen voor ondernemers, inwoners en het vestigingsklimaat. Die zorgen zijn ook bij de Scheveningers springlevend, gezien de vernietigende kritiek van de BSH: 'Hoewel de vereniging het belang van duurzaamheid erkent, zijn de plannen onrealistisch, onvoldoende onderbouwd en

schadelijk voor zowel ondernemers als bewoners'. Als je een dergelijke zone al zou willen, is deze ook nog op drijfzand gebouwd, aangezien veel mensen in aanmerking komen voor ontheffingen. Stedin heeft al aangegeven dat de benodigde infrastructuur om de energiec capaciteit op orde te brengen, niet voor 2035 gerealiseerd kan worden. Waarom worden de plannen er dus toch doorheen gedrukt? Wat gaan deze plannen eigenlijk betekenen voor het vestigingsklimaat? Ik zou graag een reactie van de wethouder willen op die vraag.

Adeel Mahmood (DENK). Voorzitter. We hebben in de commissie een uitgebreid debat gehad. Vanaf 1 januari 2025 is de zero-emissiezone al ingegaan in het centrum en nu raken we, met de voorgenomen zone naar de kuststrook, weer nieuwe ondernemers, die moeten investeren maar die ook mee kunnen. Aan de zero-emissiezone vanaf 2026 hebben we ook nadrukkelijk de voorwaarde verbonden dat er een haalbaarheidsonderzoek moet plaatsvinden. Het is duidelijk dat dit punt in het coalitieakkoord voor DENK een compromis is geweest. Het staat, meneer Martinez van Andel, niet in ons verkiezingsprogramma, hè. Het is duidelijk dat een zero-emissiezone niet op het wensenlijstje van DENK staat. Dat heb ik in de commissie ook uitgesproken. Maar ik heb ook uitgesproken dat we staan voor onze handtekening.

De voordelen voor de natuur, de luchtkwaliteit en gezonde lucht zijn zeker ook belangrijk voor DENK, maar ondernemers moeten beleid financieel kunnen dragen en het moet haalbaar zijn. Dank ook aan het college voor de haalbaarheidstoets, waardoor we hier meer zicht op hebben. Juist aan de haalbaarheid hebben wij de plannen getoetst, en niet aan de wenselijkheid.

Onze zorgen zitten met name bij de zzp'ers. We zien vooral dat de problemen er volgend jaar nog niet zijn. Ondernemers met een Euro 6-bestelbus kunnen mogelijk zelfs tot 2029 blijven rijden. Dank aan het CDA daarvoor. We hebben nu een aantal jaren de tijd om de voorziene problemen en uitdagingen op te pakken. Een onzekerheid is of er tegen die tijd voldoende betaalbare elektrische busjes beschikbaar zijn. Een andere onzekerheid is of je uiteindelijk kunt laden. Zoals gezegd, zijn we blij met het amendement van het CDA, waarmee wordt vastgelegd dat er niet wordt gehandhaafd als de laadcapaciteit niet op orde is, en dat er wordt gewerkt aan een convenant om de komende uitdagingen op te pakken.

In de commissie hadden wij de nodige vragen over de hardheidsclausule en de ontheffingen. Die zijn beantwoord door de wethouder. We doen ook mee met de motie van de SP waardoor we zicht blijven houden op ontheffingen die niet worden verleend, zodat we daarin tijdig kunnen bijsturen in ons lokale ontheffingenbeleid. Daarnaast maken we met het amendement van de SP over de sloopsubsidie de stap naar zero emissie ook makkelijker.

De problemen zullen naar verwachting pas na 2029 mogelijk ontstaan, en we hebben nu bijna vier jaar de tijd om die voorziene problemen op te pakken. Met name over de hardheidsclausule hadden wij de nodige vragen, en in de commissie heeft de wethouder duidelijk aangegeven dat wij het lokale ontheffingenbeleid kunnen aanpassen. We kunnen dus bijsturen waar nodig.

We hebben ook gekeken naar de tweedehandsmarkt.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Ik hoor DENK nu het voorliggende amendement van het CDA min of meer bewieroken. Heeft DENK dat ook getoetst bij de mensen op wie dit straks betrekking heeft? En heeft DENK de indruk dat dit enthousiast ontvangen wordt?

Adeel Mahmood (DENK). Als wij ondernemers meer de tijd geven om over te gaan op zero emissie en ondernemers ook meer tijd krijgen zodat de laadinfrastructuur op orde kan zijn, in combinatie en met de woorden in het amendement dat er niet wordt gehandhaafd als die niet op orde is, denk ik zeker dat we ondernemers kunnen helpen.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Ik hoorde de heer Mahmood zeggen dat hij dat denkt. Kan ik daaruit concluderen dat hij dit niet heeft voorgelegd aan de mensen op wie dit betrekking heeft en dat dit, zoals een lid van uw fractie in de Tweede Kamer het omschreef, door elites achter tekentafels is bedacht?

Adeel Mahmood (DENK). Twee punten hierover. Het eerste is dat ik heb gesproken met ondernemers. Een aantal van hen dacht dat ze vanaf 2026 al over moesten op zero emissie. Als je dan

uitlegt dat ze nog een aantal jaren de tijd hebben en dat er een tweedehandsmarkt is voor Euro 6-busjes maar ook voor elektrische busjes, begrijpen ze dat beter. Waar het, denk ik, mis is gegaan, is dat we op 1 januari 2025 al een zero-emissiezone hebben ingevoerd in het centrum. Daardoor worden bijvoorbeeld de Schilderswijk en het centrum geraakt. Ik vraag me dus af of Hart voor Den Haag nog geloofwaardig is. In 2018 heeft Hart voor Den Haag in het coalitieakkoord ingestemd met de zero-emissiezone centrum. Op pagina 34 staat: 'We werken mee aan de versnelling van de doelen die in het Convenant Stedelijke Distributie Den Haag zijn vastgelegd.' Drie keer raden wat er in dit convenant staat: zero emissie stedelijke binnenstad Den Haag 2025. Dankzij Hart voor Den Haag. Ik vraag me dus af, met alle kritiek waarmee u nu komt, hoe geloofwaardig u zelf bent met dit jobbeleid.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). We hebben het hier over de uitbreiding naar de kuststrook, die hier nu op heel korte termijn door deze raad gedrukt moet worden en waar ondernemers totaal niet op voorbereid zijn. Daar zijn wij niet mee akkoord gegaan.

Adeel Mahmood (DENK). Het mooie is dat die ondernemers nog tot 2029 de tijd hebben, maar 1 januari 2025 is volgens mij vorig jaar ingevoerd, dankzij Hart voor Den Haag. Ik zie geen vervolgvraag, dus ik ga verder.

In de commissie heeft de wethouder duidelijk aangegeven dat we het lokale ontheffingenbeleid kunnen aanpassen, dus we kunnen bijsturen waar nodig. Dat is belangrijk voor ons, maar dat geldt ook voor de tweedehandsmarkt. Die is met name voor zzp'ers interessant. Voor Euro 6 zijn er nog veel betaalbare opties, en er zijn ook nog voldoende elektrische bestelbussen beschikbaar. Dat zal in de periode tot 2029 alleen maar toenemen.

Kortom, onze zorgen zitten met name op de beschikbaarheid van de laadinfra. Komen er de komende jaren voldoende laadpalen in de straten om je bus op te laden? Als dat niet het geval is, hoort dit, wat DENK betreft, thuis in de hardheidsclausule, of gaan we daarop niet handhaven, zoals in het amendement van het CDA wordt voorgesteld.

Is een zero-emissiezone wenselijk? Nou, DENK heeft daar een andere mening over, maar we hebben dit wel afgesproken en dat is voor ons ook wat waard. In de komende jaren dienen wij alles op alles te zetten om uitdagingen zoals de laadinfra op orde te krijgen. Hierbij hebben we eerder uitgebreid stilgestaan in de commissievergadering. Tot zover.

Sorry, we hebben het gehad over de achterban en ik wilde daarover nog graag wat meedelen. Mijn moeder heeft sinds kort een zero-emissieauto, dus ook die gaat mee!

Massimo Etalle (FVD). Voorzitter. Voor mij ligt een van de slechtste plannen die ik hier ooit langs heb zien komen. Partij voor de Dierenwethouder Robert Barker wil het hele kustgebied van Den Haag tot een zero-emissiezone maken. Dat hij dit wil, zal niemand verbazen, maar dat hier een meerderheid voor is wel. Als gevolg hiervan zullen bedrijfsauto's op brandstof niet meer voorbij de Wassenaarseweg of de Loosduinseweg richting de zee kunnen. Zo worden ondernemers gedwongen om over te gaan op elektrische bussen. Om de pijn te verzachten biedt de gemeente wagenparkscans aan. Dan komt er een ambtenaar op bezoek die jou vertelt dat jouw busje de stad niet meer in mag. Het is alsof je bij mensen in hongersnood een reclamefolder van de banketbakker in de brievenbus stopt. Marie Antoinette zou er trots op zijn. In Amsterdam zien we al dat klusjesmannen zoals schilders en loodgieters opdrachten in het centrum weigeren, omdat zij zich geen elektrisch vervoer kunnen veroorloven. En terwijl aannemers en leveranciers Scheveningen niet meer in komen, komen ondernemers Scheveningen niet meer uit. De elektrische busjes hebben zelfs na uren opladen een beperkt bereik, waardoor diensten of producten niet ver buiten de stad geleverd kunnen worden. En dat geldt nog alleen als de bus überhaupt opgeladen kan worden. Stedin heeft aangekondigd dat er tot 2035 netcongestie is. Er is dus helemaal geen capaciteit om in de hele wijk elektrische busjes van stroom te voorzien.

De groene waanideeën van wethouder Barker katapulteren Scheveningen terug naar voor de industriële revolutie. Beeldbepalende ondernemers, zoals strandpaviljoens en Simonis, hebben nu al aangekondigd om te gaan vertrekken als doorgaat. Wanneer een ondernemer hier vertelt dat hij zich geen elektrische terreinwagen kan veroorloven, wordt er door coalitieraadsleden lacherig gereageerd dat hij niet genoeg heeft gespaard. Het is zó ongelofelijk gênant. De wethouder citeert drie redenen

voor de invoering van de zero-emissiezone, namelijk de luchtkwaliteit, de CO₂-uitstoot en de stikstofdepositie.

Ten eerste ga ik in op de luchtkwaliteit. Die zou slecht zijn. Volgens de GGD is bij één op de vier astmatische kinderen in Den Haag de luchtkwaliteit de oorzaak. Landelijk is dit één op de vijf. Omdat er tal van uitzonderingen gemaakt zullen worden, zal het verschil verwaarloosbaar zijn. Wat voor verschil verwacht de wethouder? Hoeveel kinderen per jaar zal dit astmaklachten besparen?

Ten tweede de CO₂-uitstoot. Den Haag heeft het belachelijke doel om in 2030 klimaatneutraal te zijn. Dat is een compleet wereldvreemd streven. Toen dit ingevoerd werd, zat de tribune ongetwijfeld vol met klimaatactivisten die dit toejuichten, maar waren de hardwerkende Hagenaars die hiervoor moeten opdraaien gewoon aan het werk. Vandaag is een fractie van hen hier, en tallozen van hen zitten met de handen in het haar op het werk omdat de toekomst van hun onderneming op het spel staat. Dit is hét moment om ons te bezinnen en deze CO₂-doelen te schrappen.

Ten derde de stikstofdepositie. De wethouder beweert dat de stikstofuitstoot slecht is voor de natuur. Uit onderzoek blijkt echter dat er geen correlatie is tussen stikstofdepositie en de staat van de natuur. Alle ideeën dat stikstof wél slecht zou zijn voor de natuur, komen slechts uit modellenstudies voort en niet uit veldonderzoek. Al deze argumenten worden alleen onderbouwd met modellen. Nu ben ik niet vies van modellen, maar wiskundige modellen zijn niet geschikt om een land mee te besturen. Daarom dien ik een motie in om het effect van deze zero-emissiezone op de natuur met veldmetingen te onderbouwen. De motie heeft het volgende dictum. Verzoekt het college voorafgaand aan de invoering van de zero-emissiezone veldmetingen uit te voeren in Meijndel & Berkheide, het Westduinpark & Wapendal en Solleveld & Kapittelduinen om de werkelijke staat van de natuur in kaart te brengen, deze veldmetingen twaalf maanden na invoering van de zero-emissiezone te herhalen en de uitbreiding van de zero-emissiezone volledig te schrappen wanneer na twaalf maanden geen natuurverbetering in de staat van de duinen is gemeten.

De kinderlijke droom van wethouder Barker is een nachtmerrie voor Den Haag. De halve stad wordt economisch geïsoleerd. Den Haag zou snakken naar schone lucht, maar wie in de stad gaat wonen, weet toch wat hem te wachten staat? Hoe kijkt de wethouder naar de eigen verantwoordelijkheid daarin van de burgers? Inwoners van Scheveningen kiezen bewust voor een bruisend havengebied. Als luchtkwaliteit hun grootste zorg was, zouden ze wel aan de Groningse kust gaan wonen. De doelen van dit plan zijn nauwelijks meetbaar, maar de middelen en de gevolgen zijn dramatisch. De wethouder gooit talloze levens van inwoners overhoop in de hoop dat dit zijn groene goden tevredenstelt. Het is een cynisch brandoffer. De wethouder begrijpt niet dat leven en gezondheid meer zijn dan een hartslag en ademhaling. Het is waar je werkt, waar je geworteld bent, de kroegen in de buurt, de ondernemers die functioneren en een werkende, bruisende en levende stad. Deze gevoelens zijn hem klaarblijkelijk vreemd, en in zijn onbegrip veegt hij de hele geschiedenis en de toekomst van Den Haag van de kaart. Ik kan alleen maar hopen dat er iemand in de coalitiepartijen verstandig zal stemmen en de stad deze ramp bespaart.

De **voorzitter**. Door de heer Etalle wordt de volgende motie (I.4 FVD) ingediend:

Motie I.4 FVD Geen resultaat? Geen restricties

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van uitbreiding zero-emissiezone.

Constaterende, dat:

- het college voornemens is om de zero-emissiezone uit te breiden tot aan de kust;
- deze uitbreiding van de zero-emissiezone tot aan de kustlijn dient om de stikstofdepositie in de duinen te beperken;
- het college ervan overtuigd is dat het beperken van de stikstofdepositie de natuur verbetert;
- uit onderzoek blijkt dat er aantoonbaar *geen* verband bestaat tussen het al dan niet overschrijden van de kritische depositiewaarde in een Natura 2000-gebied en de staat van instandhouding van dat gebied. (Geesje Rotgers (22 augustus 2022) – [*Geen verband tussen stikstof en 'staat van instandhouding natuur'*](#) (fig. 2))

Overwegende, dat:

- de zero-emissiezone een zeer ingrijpende en restrictieve maatregel is;

Van oordeel, dat:

- een zero-emissiezone niet zonder meetbaar resultaat ingevoerd mag worden;
- de staat van de natuur niet door modellen, maar door veldonderzoek bepaald moet worden;

Verzoekt het college:

- voorafgaand aan de invoering van de zero-emissiezone veldmetingen uit te voeren in Meijndel & Berkheijde, het Westduinpark & Wapendal en Solleveld & Kapittelduinen om de werkelijke staat van de natuur in kaart te brengen;
- deze veldmetingen 12 maanden na invoering van de zero-emissiezone te herhalen;
- de uitbreiding van de zero-emissiezone volledig te schrappen wanneer na 12 maanden geen natuurverbetering in de staat van de duinen is gemeten.

En gaat over tot de orde van de dag

De motie maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

De **voorzitter**. Hartelijk dank. Daarmee zijn wij door de sprekerslijst van de zijde van de raad heen. Ik zou heel graag even kort met u in overleg willen over wat wij nu gaan doen. We zouden kunnen overgaan naar de termijn van het college. Ik denk dat dat ook goed zou zijn richting de mensen die nu op de tribune zitten, die daarop zitten te wachten. Het is nu 17,45 uur en ik zou erop willen sturen om rond 18.30 uur te gaan eten. Dan schuiven we dat dus iets op. Ik denk dat we dan in ieder geval een heel eind op streek zijn met de beantwoording van de zijde van het college. Ik kijk even rond om te zien of u dat ook een goed idee vindt.

Rutger de Ridder (VVD). Wat mij betreft akkoord, hoor. Ik weet wel ongeveer wat de antwoorden gaan zijn, dus het zal niet heel lang duren. Ik heb vermoedelijk wel een tweede termijn.

De **voorzitter**. U heeft vermoedelijk een tweede termijn. Het is goed dat u dat aangeeft; dan weten we dat ook. Dat zal dan in ieder geval na de dinerpauze zijn.

Ik kijk nog even verder rond. Is er bezwaar tegen om nu over te gaan tot de beantwoording van het college? Dat doen we wel na een hele korte schorsing, want de wethouder houdt even een kleine sanitaire stop. Het is ook een lange zit voor iedereen. Ik verwacht dat hij zo terug is. Dan houden we dus rond 18.30 uur de dinerpauze. We schorsen nu heel kort; ik verwacht een minuut of twee.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**. Het nieuwe vergaderbelletje is beduidend minder duidelijk dan het oude belletje, dus daar gaan we als eerste naar kijken, want dit is weinig indrukwekkend. Maar de mensen die dit wel horen, zou ik willen verzoeken om terug te komen naar de zaal. Dan gaan wij zo meteen over tot de beantwoording van de zijde van het college. Mag ik een klein beetje stilte in de zaal?

Ik heb namelijk nog een andere huishoudelijke mededeling. We gaan straks het geheime deel van de vergadering direct na de dinerpauze doen, ook in verband met het leeg houden van de zaal. Direct na de pauze doen we dus het besloten gedeelte. Dan weet u dat ook. De tweede termijn, waaraan in ieder geval de heer De Ridder behoefte zegt te hebben, is dan daarna. Direct na de dinerpauze doen we dus eerst het geheime deel van de vergadering in verband met het leeg houden van de zaal. Anders moeten we dat twee keer doen. Het is dus gewoon praktischer.

Dat gezegd hebbende, kunnen we naar de beantwoording door de wethouder. Ik geef het woord aan wethouder Bakker.

Wethouder **Barker** (PvdD). Voorzitter. Dank aan de raad voor de inbreng, dank aan de insprekers en dank aan alle partijen die ik in de afgelopen tijd heb mogen spreken over dit onderwerp. Dat waren

allerlei marktpartijen maar ook andere organisaties. Ook dank aan de ambtenaren voor al het werk, want het aantal technische vragen was best aanzienlijk.

In de afgelopen tijd is hier veel om te doen geweest. Er zijn ook veel vragen over gesteld. Natuurlijk was er ook genoeg aandacht in de media. Maar volgens mij is in de afgelopen tijd ook duidelijker geworden waarom we dit doen, nog meer dan daarvoor. We zagen natuurlijk de oproep van het Longfonds en de natuurorganisaties, en we zien dat de Europese luchtkwaliteitsnormen nog zijn aangescherpt. We zien ook dat de landelijke rechter heeft aangegeven dat er meer nodig is wat betreft de stikstofuitstoot. Ook daarom moeten we de uitstoot dus aanpakken.

Tot slot stelt het PBL dat de klimaatdoelen voor 2030 uit zicht raken. Ook dat is een reden om door te pakken en niet in een ligstoel te gaan liggen, zo zeg ik tegen Forum. Het is namelijk gewoon specifiek berekend dat het gaat om 7,1 ton CO₂. Forum vroeg daarnaar. Ook weten we nu al dat de natuur zwaar overbelast is. Dat meten we ook. Dat halen we niet alleen uit modellen, maar we meten het ook. Daarom zou ik de motie van Forum die daarop ziet, willen ontraden. Dat doe ik ook om een andere inhoudelijke reden. Form geeft namelijk aan dat we een jaar moeten wachten en dan moeten meten, maar ik heb juist de hele tijd uitgelegd dat de eerste stap een hele kleine stap is. De echte stap volgt eigenlijk in 2028 of, mocht het amendement aangenomen worden, 2029. Dan zie je het grote effect pas, dus de motie van Forum is ook wat dat betreft onverstandig.

Rutger de Ridder (VVD). Dan even over die 2028 of 2029. Dat schuift toch al op met de algemene maatregel van bestuur?

Wethouder **Barker** (PvdD). Ja, dat zou kunnen. Volgens mij verwijst u naar de brief van de staatssecretaris, die heeft aangegeven dat hij dat zou willen doen.

Rutger de Ridder (VVD). Dat schiet dan toch eigenlijk niet op? U kunt zelf geen algemene maatregel van bestuur nemen - gelukkig maar - maar het gaat toch gewoon al gebeuren als het kabinet dat gaat doen, ondersteund door de Kamer, die dit in brede meerderheid wil? Dus wat schieten we dan op met het amendement van het CDA?

Wethouder **Barker** (PvdD). Nu bent u wel iets te voorbarig, want ik was net begonnen met de motie van Forum en u begint al over een ander amendement. Misschien is het dus handig om daar straks op terug te komen, want ik krijg nu volgens mij ook een interruptie over de motie van Forum.

De **voorzitter**. We komen er straks op terug. Dan meneer Etalle. Het gaat nu inderdaad over een motie die hij heeft ingediend.

Massimo Etalle (FVD). Welke concrete gevolgen zijn er dan in de natuur gemeten die dit bewijzen? En hoe kan de wethouder laten zien dat dat door stikstof komt? Daarnaast zegt de wethouder dat het gaat om 7 ton CO₂. Hoeveel van dit soort maatregelen zijn er dan nodig om het te halen? Of is dit een druppel op de gloeiende plaat? De VS hebben zich teruggetrokken uit het Parijsakkoord, in China worden er maandelijks kolencentrales gebouwd en hier gaan we onze hele strand economie overhoopgooien voor 7 ton CO₂. Dat is niks.

Wethouder **Barker** (PvdD). Ik vind het natuurlijk goed dat Forum ook landelijk en wereldwijd kijkt, waar ook veel meer moet gebeuren om klimaatverandering te beperken. Het klopt dat je daaraan als gemeente beperkt kunt bijdragen, maar wát je kunt bijdragen, zou je moeten doen, juist voor een leefbare aarde. Als alle gemeentes een stap zetten, zijn dat er voor het effect in elk geval heel veel. Er zullen geen grote gevolgen zijn voor het strand; daar kom ik straks op. Maar hiermee zetten we in ieder geval een belangrijke stap vanuit Den Haag voor het terugdringen van de stikstofuitstoot, voor de luchtkwaliteit en voor het klimaat.

Massimo Etalle (FVD). Als de wethouder er zo sterk van overtuigd is dat we hiermee de stikstofuitstoot terugdringen, is hij dan bereid om stikstofmetingen uit te voeren op de plekken waar dat van belang is en te verifiëren of de stikstofdepositie daadwerkelijk teruggedrongen is?

Wethouder **Barker** (PvdD). Zoals ik aangaf, meten we de stikstofdepositie. Je kan niet elke centimeter meten, maar je meet wel degelijk de stikstofdepositie en dat wordt dan modelmatig geaggregeerd. Maar het klopt dat je nu niet alvast kunt meten wat het effect is van de ZE-zone die volgend jaar wordt ingevoerd. Het klopt dat je dat nu niet kan meten, maar dat is iets wat op de lange termijn plaatsvindt, ook omdat de normen qua stikstof al zwaar overbelast zijn. Je ziet nu dus al de grote gevolgen van de overbelaste natuur, en dit is een van de stappen die je moet zetten. Maar wat Forum aangeeft, klopt ook, namelijk dat er veel meer landelijk zou moeten gebeuren. Dat is ook zeker de oproep van het college. Het kabinet moet zaken niet vooruitschuiven wat stikstof betreft, maar echt aanpakken. Als Forum het met mij eens is, zou ik dus graag willen zien dat Forum die oproep ook landelijk doet.

De **voorzitter**. Meneer Etalle, voor de derde maal.

Massimo Etalle (FVD). Ik waardeer het gevoel voor humor van de heer Barker, maar dat gaan we zeker niet doen. Dit is een ramp, en op nationaal niveau is dit klimaatbeleid ook een ramp. Daar kunnen we dus ook mee stoppen wat mij betreft. Maar als de stikstofdepositie nu gemeten wordt, wordt die over een jaar ook gemeten. Dan zou de wethouder toch moeten kunnen zien hoeveel de depositie afgenomen is door deze maatregelen? Dan kunnen we bekijken of het werkt of niet. En als het niet werkt, kunnen we het intrekken.

Wethouder **Barker** (PvdD). Ik heb de vraag natuurlijk al beantwoord. Ik heb aangegeven dat de eerste stap een relatief kleine stap is. Het echte effect komt in 2028/2029, heb ik gezegd, en toen kreeg ik ineens de interruptie van de heer De Ridder daarover. Ik kom daar later dus nog op terug, maar dat is eigenlijk het punt. Het grote effect op de natuur komt pas later en sowieso is de natuur nu al zwaar overbelast. Dat is ook de reden waarom het bijvoorbeeld rond bebouwing steeds moeilijker wordt. Volgens mij moeten we gewoon elke stap zetten. Alle kleine beetjes helpen voor een betere wereld.

Dan even naar het punt van de haalbaarheid, want ik snap ook heel goed de zorgen daarover. We hebben het in het debat uitgebreid gehad over de verschillende aspecten van haalbaarheid. Ik zal het niet allemaal herhalen, maar bijvoorbeeld over laadinfrastructuur, ontheffingen en overgangstermijnen is het nodige gezegd. Verschillende partijen gaven ook aan dat er de nodige ruimte is om tegemoet te komen aan ondernemers. Ook dat is juist samen met brancheorganisatie tot stand gekomen. Ik denk dat dat het mooie is van de zero-emissiezone, dus dat juist vanaf het begin op landelijk gebied is gekeken wat nou logische ontheffingen zijn. Ik hoorde ook sprekers aangeven waar hun zorg zit en ik ga daar graag over in gesprek. Rond het strand zou ik nog specifiek willen kijken of we contact kunnen leggen met de mobiliteitsmakelaar, want volgens mij is er op een aantal aspecten wel meer mogelijk. Het gaat om bestelbusjes dus mijn verwachting zou zijn dat een Landrover geen bestelbusje is, maar dat soort gesprekken kan een mobiliteitsmakelaar bijvoorbeeld heel goed voeren. En voor hijskranen en dat soort zaken geldt over het algemeen al een algemene vrijstelling. Daarover ga ik graag het gesprek aan. Ik heb dat gesprek overigens al gevoerd met de twee verenigingen van strandtenten en daar kreeg ik dit signaal nog niet, maar ik ga het gesprek graag aan of ik zorg voor de juiste contacten.

Belangrijk is, zoals ik zei, dat we volgend jaar de eerste stap kunnen zetten. Dat zou heel mooi zijn. Maar later komen de stappen die misschien nog wel spannender zijn, rond het volledig elektrisch gaan. Daarom is het amendement waar ik straks op inga ook interessant, denk ik. Volgens mij zijn verschillende aspecten belangrijk. We moeten blijven monitoren hoe het gaat, bijvoorbeeld met de laadcapaciteit en de ontheffingen. We moeten ook zien dat we ondernemers meekrijgen, bijvoorbeeld door gesprekken te voeren en hen te ondersteunen, bijvoorbeeld met de mobiliteitsmakelaar. Dit vindt het college natuurlijk heel belangrijk. Veel voorstellen van de raad zien daar ook op. Ik denk ook dat veel van die voorstellen verstandig zijn. Ik ga ze een voor een af.

Allereerst de motie van de SP, die vraagt om een gedegen monitoring. In het debat had ik eigenlijk al aangegeven dat ik graag goed wil monitoren. Ik begrijp de behoefte om daar grip op te houden. Ook landelijk is gezegd, volgens mij op basis van een VVD-motie, dat het belangrijk is om de invoering goed te blijven monitoren. Dit speelt dus ook landelijk. Ik zeg dus graag toe dat ik dit ga doen en ik laat de motie aan het oordeel van de raad. In de motie wordt ook specifiek verwezen naar de 30 afwijzingen, maar we kunnen daarover ook daarvoor al rapporteren, ook omdat ik denk dat het

best lang zal duren voordat we er 30 hebben afgewezen. Ik ga dus kijken wanneer precies in het jaar we die monitoring kunnen doen. De motie kan ik dus aan het oordeel van de raad laten.

De SP vroeg ook nog specifiek naar de bewoners en naar het havengebied. We hebben in de MKBA ook een telling gedaan en het gaat over 1% van het totale aantal personenauto's. Het is dus heel beperkt, maar ik zeg toe om, zoals de SP mij verzocht, de bewoners snel te informeren zodra de raad ermee akkoord is, en om de raad vervolgens te informeren bij het delen van het verkeersbesluit.

Dan het amendement van de SP, op letter B, over het verlengen van de sloopsubsidie. Dit amendement vraagt ons om die sloopsubsidie weer in werking te laten treden. Ik denk dat dat een mooi instrument is om ondernemers nog een extra beetje te helpen om zich voor te bereiden op de overstap naar schoner vervoer. Tegelijkertijd was het geld voor de regeling natuurlijk op. Ik heb ook navraag gedaan naar de SPUK, de landelijke regeling. Die kunnen we binnenhalen, en hopelijk komen we dan in totaal met die € 1,5 mln. aan extra middelen. Dat biedt volgens mij een mooie extra ondersteuning richting 1 januari. Ik kan dit amendement dus aan het oordeel van de raad laten.

Rutger de Ridder (VVD). Maar het klopt toch dat dat geld er niet allemaal is? Hopelijk kunnen we het binnenhalen, zegt de wethouder.

Wethouder **Barker** (PvdD). Het is een kwestie van wie het eerst komt, het eerst maalt, maar wij waren een van de eersten dus we hebben er het volste vertrouwen in. En in het amendement is volgens mij ook een bandbreedte aangegeven van € 1 mln. tot € 1,5 mln. Daarmee is het dus inderdaad gedekt.

Rutger de Ridder (VVD). Nee, het is niet gedekt, want er staat dat het meer moet zijn. En voor de SP is dit randvoorwaardelijk om in te stemmen. De wethouder laat dus een ongedekt amendement aan het oordeel van de raad, en de wethouder Financiën staat erbij en vindt het waarschijnlijk allemaal goed. Dat klopt toch niet?

Wethouder **Barker** (PvdD). Ik heb zonet gezegd dat het gaat om minimaal € 1 mln. tot € 1,5 mln. Dat staat volgens mij in het amendement, en dat is gedekt. Maar we hopen het op te plussen naar € 1,5 mln., want dan is het een nog mooier bedrag en hebben we een hele mooie subsidieregeling.

De **voorzitter**. De heer De Ridder, voor de derde maal.

Rutger de Ridder (VVD). De eerste € 500.000 komt uit de Enecomiddelen. Voor de tweede € 500.000 wordt een aanvraag gedaan bij het Rijk onder de SPUK SLA.

Wethouder **Barker** (PvdD). Er staat: 'Hierbij wordt voor de ophoging van het subsidieplafond - vanwege de afhankelijkheid van rijksfinanciering - een marge aangehouden van minimaal € 1 mln. tot maximaal € 1,5 mln.' Dat staat in het besluit en dat zorgt ervoor dat je ook als je die 5 ton cofinanciering van de SPUK SLA niet hebt, op € 1 mln. uitkomt.

De **voorzitter**. Nee, u bent drie keer geweest, meneer De Ridder. Een punt van orde? Dat mag altijd.

Rutger de Ridder (VVD). Mag ik u iets verzoeken, voorzitter? Ik ga u iets verzoeken, want dit is een punt van orde, wat de burgemeester ook zegt. Ik verzoek u, voorzitter, om de wethouder te wijzen op de toelichting van het amendement, waarin de dekking wordt geregeld. Wilt u dat doen? Dan kan de wethouder daarnaar kijken en erop antwoorden.

De **voorzitter**. Volgens mij is de wethouder ook bereid om die toelichting te bekijken en daar nog op te antwoorden, dus is dat bij dezen gedaan.

Wethouder **Barker** (PvdD). Ja, in de toelichting staat als laatste: 'Indien de SPUK SLA niet wordt gegund verzoekt de indiener het college naast de 5 ton uit de Enecomiddelen nog de aanvullende 5 ton binnen programma 3 Duurzaamheid, Milieu en Energietransitie te regelen. Daarmee komt de maximale ophoging van de sloopsubsidie op € 1,5 mln. en de minimale op € 1 mln.' Dat is precies wat ik zei, en daarmee laat ik het amendement aan het oordeel van de raad.

Dan kom ik bij het amendement van het CDA, met letter A. Dit amendement dwingt ons als college om op verschillende manieren maximaal de vinger aan de pols te houden bij de invoering, en ook te zorgen dat we kunnen bijsturen en hiermee nog meer samen met ondernemers aan de slag kunnen gaan. Dit sluit mooi aan bij andere voorstellen, die ik eerder al positief heb geapprecieerd. Met dit amendement kan het college goed uit de voeten om te zorgen dat de transitie vanaf de invoering richting 2029 en 2030 goed loopt. Het amendement bevat drie elementen, die ik even langsloop. Allereerst kan het college goed leven met het extra jaar tijd voor de Euro 6-bestelbusjes. Dan het monitoren op laadcapaciteit. Ik begrijp de wens van de raad om dit te blijven monitoren en om ondernemers eventueel in 2029 meer ruimte te geven als het niet op orde is. Gegeven de cijfers die ik deze week aan de raad heb gestuurd, heb ik daar natuurlijk wel het volste vertrouwen in. Tot slot het convenant. Een convenant is eerder gesloten, in het centrum, en binnenkort komt er hopelijk ook een landelijk convenant. Het is niet gek om ook een uitvoeringsconvenant op lokaal niveau te hebben. Het is wel belangrijk om te benadrukken dat een convenant over het algemeen samen met partijen wordt afgesloten. Zowel de overheid als de partijen aan tafel leveren dan dus een bijdrage. We gaan dus kijken welke partijen een bijdrage willen leveren en we gaan ook niemand uit de weg, maar het betekent dus dat je beide intenties moet hebben. We willen er dan aan werken om richting 2029, 2030 naar nul emissie te gaan. Als het amendement wordt aangenomen, ga ik me dus inspannen voor het tot stand komen van een dergelijk convenant. Alle partijen zijn welkom aan tafel, ook partijen zoals de BSH. Op basis van deze drie elementen laat ik het amendement aan het oordeel van de raad.

Rutger de Ridder (VVD). Dan ga ik het nu hebben over die algemene maatregel van bestuur. Er is een brief van staatssecretaris Jansen van 22 november 2024, die heet 'Plan voor invulling geven aan motie-Veltman en regeerprogramma ten aanzien van zero-emissiezones'. Daarin staat: 'Het starten van een regulier AMvB-wetgevingstraject om de overgangsregeling voor emissieklasse 6-dieselbestelauto's met een jaar te verlengen tot 1 januari 2029'. Waarom is het amendement van het CDA anders dan wat hier staat?

Wethouder **Barker** (PvdD). Ik denk dat het de raad nog meer zekerheid geeft dat we dat voor elkaar gaan krijgen, en dat dat ook de inzet van het college richting het Rijk gaat zijn, bijvoorbeeld in het nieuwe nationale convenant.

Rutger de Ridder (VVD). Oftewel het maakt niks uit. En het tweede dan, over het convenant? U gaat zich inspannen om een convenant te maken. Dat is dus geen resultaatsverplichting. U gaat zich inspannen, maar als het niet lukt is dat jammer. Klopt dat?

Wethouder **Barker** (PvdD). Nee, dat klopt niet. Ik ga wel echt mijn best doen. Nu klinkt het alsof ik niet mijn best ga doen. Er zijn heel veel partijen, en volgens mij zijn ook heel veel partijen bereid om aan tafel te komen. Wij hebben ook al hele constructieve gesprekken gehad met verschillende partijen, dus ik ga er zeker van uit dat ook partijen hier meerwaarde in zien.

De **voorzitter**. Meneer De Ridder, voor de derde maal.

Rutger de Ridder (VVD). De wethouder zegt dat hij hele constructieve gesprekken had, en ik neem aan ook met de BSH. Maar de BSH zegt dat dat helemaal niet het geval is. Dus ik vraag nogmaals naar die inspanning. Als de BSH nou zegt 'ik wil geen convenant want ik vertrouw die overheid niet meer', wat gebeurt er dan?

Wethouder **Barker** (PvdD). Voor de duidelijkheid, niet de hele wereld draait om de BSH. In het amendement staat namelijk 'meerdere partijen'. Ik denk dat de BSH misschien de meest ingewikkelde is, want die is best wel fel in de inspraak. Dat hoor ik ook, maar ik ben zeker bereid om met ze aan tafel te gaan. Ik ben al meerdere keren met ze aan tafel gegaan, maar de haven is juist specifiek uitgezonderd. Ik denk dus dat het niet alleen belangrijk is om specifiek dat gebied mee te nemen in de gesprekken richting het convenant, maar juist ook de andere gebieden, die wel met de zero-emissiezone te maken hebben. Ik ga dus ook graag in gesprek met de vereniging van

strandexploitanten. Strandtentexploitanten spraken ook in. Er zijn heel veel partijen waar ik graag mee in gesprek ga om te kijken of we tot een mooi convenant kunnen komen.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Ik wil toch nog even terug naar dat amendement van het CDA. De wethouder zegt dat dat de gemeenteraad meer zekerheid geeft, maar ik heb nog niet duidelijk wat er nu precies anders is aan dit amendement vergeleken met wat er landelijk al geregeld is. Kan de wethouder dat concreet benoemen?

Wethouder **Barker** (PvdD). Ik heb net gezegd dat de raad meer zekerheid heeft dat 2028 naar 2029 gaat. Daarnaast heeft de raad meer zekerheid rond de laadcapaciteit, dus dat we die echt heel goed gaan monitoren en eventueel maatregelen kunnen nemen. Het derde is dat we ons inzetten voor het convenant. Er is inderdaad een landelijk convenant, maar volgens mij heeft het ook meerwaarde om het lokaal te doen. Uiteindelijk gaat u als raad over de keuze of u dat belangrijk vindt, maar vanuit het college zou ik zeggen dat het een goed amendement is om aangenomen te krijgen.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Ik constateer dus dat er niets anders is aan het amendement dan dat er landelijk al geregeld is. Dan wil ik nog even terug naar het SP-amendement. Wij moeten als fractie een afweging maken of we dat wel of niet gaan steunen. Stel dat wij dat amendement steunen. Betekent dat dan dat wij een ongedekt amendement steunen?

Wethouder **Barker** (PvdD). Nee. En om nog te reageren op het eerste punt dat u maakte: dat klopt niet. Ik heb zonet juist uitgelegd wat de drie elementen zijn van het dictum van het amendement van het CDA, waarom dat afwijkt van wat er in het huidige raadsvoorstel staat en waarom het afwijkt van het landelijke convenant.

Yousef Assad (D66). De wethouder geeft terecht aan dat het amendement de raad zekerheid geeft, maar nog belangrijker is dat het de ondernemers zekerheid geeft over dat jaartal 2029. Het kabinet heeft tot nu toe niets geregeld - het maakt er een puinhoop van - maar wij kunnen toch vandaag besluiten dat wij het uitstellen tot 2029? Dan hebben ondernemers vandaag al de zekerheid dat ze er rekening mee kunnen houden bij hun investeringsbesluiten. Dat is het verschil. Wij houden hier de regie en we wachten niet op de landelijke regering, die er een puinhoop van maakt.

Wethouder **Barker** (PvdD). Ja, ik denk dat de heer Assad dat goed zegt. In het verleden hebben we ook aan de landelijke discussies gezien dat er tot het laatst onduidelijkheid was voor de ondernemers. Ik ben heel blij dat de staatssecretaris nu aangeeft: we gaan er samen mee aan de slag. Dat zeg ik ook tegen de PVV. Volgens mij is het namelijk belangrijk om ondernemers ook op die manier duidelijkheid te geven.

Dan de motie van de HSP. Laat ik daarover in het algemeen zeggen dat die motie ook mooi aansluit bij het amendement dat ik zonet heb geapprecieerd, dat ons opdraagt om in gesprek te gaan met partijen. Ik denk dat het belangrijk is dat we ook kijken naar de verduurzaming. Dit kan het college dus ook doen in het kader van bijvoorbeeld de havenvisie of het convenant. Tegelijkertijd kunnen we, zoals ik eerder al zei, partijen natuurlijk niet verplichten om mee te doen. Ondernemers moeten zelf ook bereid zijn om tot afspraken te komen, maar we gaan graag het gesprek in. Wat de HSP in de overweging zet, namelijk dat we bedrijven actief kunnen benaderen, kunnen we dus doen. Hiervoor hebben we ook best al wat mogelijkheden, bijvoorbeeld de mobiliteitsmakelaar van de gemeente, die ook helpt met het verduurzamen van het wagenpark. Dat gezegd hebbende, kan ik het oordeel over deze motie aan de raad laten.

Tot slot het amendement van de VVD, met de titel 'Realistische invoer'. De titel impliceert dat de huidige invoer niet realistisch is, maar volgens mij heb ik juist aangegeven dat die heel haalbaar is. We hebben het er ook uitgebreid in de commissie over gehad waarom deze maatregel haalbaar is, maar ook wenselijk en effectief. Ik vind het niet reëel om te wachten tot 2035, want dat betekent tien jaar wachten met het zetten van stappen voor schone lucht, het zetten van stappen om stikstofuitstoot te reduceren en het zetten van stappen op het gebied van klimaat. Dat kan echt sneller. Als de raad de verschillende moties en amendementen aanneemt die het college aan de raad laat, denk ik dat de

haalbaarheid en de transitie naar uiteindelijk een zero-emissiezone juist nog sterker verankerd worden, samen met ondernemers. Dat gezegd hebbende, zou ik het amendement van de VVD willen ontraden.

Rutger de Ridder (VVD). Kan de wethouder aangeven waar hij binnen het programma 03 Duurzaamheid, Milieu en Energietransitie gaat zoeken naar 5 ton voor het amendement van de SP?

Wethouder **Barker** (PvdD). Binnen het programma Milieu.

Rutger de Ridder (VVD). Dan wil ik graag specifiek weten waar, want oké, binnen het programma, maar we hebben een begroting vastgesteld met allerlei plannen. Meestal is er geen 5 ton over. U doet als college altijd heel moeilijk als wij iets met 5 ton willen.

Wethouder **Barker** (PvdD). Voor de duidelijkheid, we gaan ervan uit dat we de SPUK-middelen gaan binnenhalen, want dat gaat op basis van wie het eerst komt, het eerst maalt en we zijn op tijd. We gaan er dus van uit, ook op basis van het verleden, dat we die 5 ton hebben gekregen. U zoekt nu naar een soort achtervangscenario, maar ik heb net aangegeven dat we ervan uitgaan dat we die 5 ton gaan regelen. Sowieso zou ik nog het volgende willen zeggen tegen de heer De Ridder. In het totale pakket, waarin ook de coalitiemiddelen zitten, hebben we juist ruimte om te zorgen voor een goede invoering van de zero-emissiezone. Dat is dus ook zo geregeld in het coalitieakkoord.

De **voorzitter**. Meneer De Ridder, voor de derde maal.

Rutger de Ridder (VVD). Van de financieel woordvoerder van onze fractie krijg ik door dat dit volgens begrotingsregel 3 niet klopt. Het is dus een ongedekte motie, want je hebt geen geld; je gaat dat geld zoeken bij iets wat je eigenlijk al hebt bedacht en al hebt gepland. Dat kan je dus niet meer doen. Dus is de motie ongedekt en zou dit college moeten zeggen: tot 5 ton is de motie gedekt; de rest is ongedekt.

Wethouder **Barker** (PvdD). Dat is niet zo. Ik heb zonet als eerste die SPUK-middelen genoemd. Ten tweede, als het niet vanuit de SPUK-middelen komt, hebben we vanuit het coalitieakkoord middelen op het gebied van de zero-emissiezone. Volgens mij ging het structureel om € 1 mln. per jaar en is er ook een incidenteel bedrag. Er zijn dus wel degelijk middelen die specifiek bestemd zijn voor de zero-emissiezone.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Met die SPUK neemt de wethouder dus een financieel risico. Garandeert hij dat als die SPUK-middelen niet tot het maximale binnengehaald kunnen worden, bij het resterende bedrag alsnog aanvult? Is dat een keiharde garantie die de wethouder hier geeft?

Wethouder **Barker** (PvdD). Als dit amendement wordt aangenomen, zorgen we er als college voor dat er minimaal € 1 mln. beschikbaar is voor de subsidieregeling.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). En uit welk programma komt dat?

Wethouder **Barker** (PvdD). Dat heb ik zonet gezegd in reactie op de heer De Ridder. De middelen komen voor het grootste deel uit programma 3, maar we proberen ook om externe financiering binnen te krijgen, iets wat in het verleden ook elke keer is gelukt.

De **voorzitter**. U was aan het einde van uw betoog? Hartelijk dank. Dan kijk ik heel eventjes rond. Meneer De Ridder, heeft u de schorsing nodig voor uw tweede termijn? Ik kijk eventjes rond wie er nog meer behoefte hebben aan een tweede termijn. Die zouden we dan wellicht nog voor 18.30 uur kunnen doen. Als het er heel veel zijn wordt dat wat lastiger, denk ik, maar ik heb zomaar het idee dat dat wel meevalt. Meneer De Ridder geeft aan dat hij al helemaal in de gelegenheid is om zijn tweede termijn te doen. Officieel moet ik het lijstje natuurlijk even langsgaan. Meneer Martinez van Andel, heeft u behoefte aan een tweede termijn? Mevrouw De Groot? Nee. Mevrouw Klokkenburg? De heer

Assad gaf volgens mij aan van niet. Mevrouw Gerritsen? En dan ben ik weer bij de heer De Ridder en hebben we het helemaal gedaan zoals het hoort. Meneer De Ridder, het woord is aan u.

Rutger de Ridder (VVD). Voorzitter, heel kort, en even los van de gekte van het hier neerleggen van een ongedekt verhaal. Dat amendement is tot 5 ton gedekt. De rest is echt niet gedekt. Gaat u maar kijken naar de begrotingsregels.

Wij hebben een nieuw amendement, Eén corridor is geen corridor. Daarmee wordt dictum drie gewijzigd in: in te stemmen met het voornemen van het college dat de Scheveningse haven niet wordt opgenomen in de zero-emissiezone maar in plaats daarvan een milieuzone krijgt voor dieselvrachtverkeer, dieselpersonenvervoer en dieselbedrijfsauto's en het havengebied middels meerdere, samen met havenondernemers vastgestelde, corridors bereikbaar blijft. Er is nu namelijk maar één corridor. Ik hoopte nog dat we het uit konden stellen met z'n allen, maar dat is niet gelukt. We moeten het dus op deze manier maar regelen. Mevrouw Klokkenburg heeft dit amendement overigens medeondertekend. Zij wijst mij daar nu heel soepel op!

Lesley Arp (SP). Ik heb een verhelderende vraag. Ik heb natuurlijk de commissievergadering gevolgd, en daarin is ook ingesproken door de BSH over die extra corridor. Die stond volgens mij ook in een statement van hen. Toen heeft mevrouw Van Vliet gevraagd: zijn jullie dan geholpen met alleen die extra corridor? Volgens mij is daar toen in een vrij ontkennende vorm op geantwoord. Ik vraag me dus af hoe de heer De Ridder daartegen aankijkt.

Rutger de Ridder (VVD). Dat komt omdat de BSH wil dat het later wordt ingevoerd; laten we zeggen in 2035. Het is maar een idee. Dat is de gedachte waardoor we die corridors niet nodig zouden hebben. Daarom zeggen wij dat het meer corridors moeten zijn. Ik denk aan drie. Het is er nu een, en ik denk dat we het samen met die ondernemers moeten doen. Ik zie Gerrit hier zitten. Hij gaat morgen met ons aan de slag om met ons mee te denken over die corridor. Wordt het daar goed van? Nee. Wordt het daar ietsje minder slecht van? Ja.

De **voorzitter**. Door de heer De Ridder wordt het volgende amendement (I.D VVD) voorgesteld:

Amendement I.D VVD 1 corridor is geen corridor

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van het Voorstel van het college inzake Uitbreiding zero-emissiezone (RIS 320645),

Besluit om:

- Dictum III te wijzigen
  - III. in te stemmen met het voornemen van het college dat de Scheveningse haven niet wordt opgenomen in de zero-emissiezone maar in plaats daarvan een milieuzone krijgt voor diesel vrachtverkeer, diesel personenvervoer en diesel bedrijfsauto's en het havengebied middels **meerdere, samen met havenondernemers vastgestelde, corridors** bereikbaar blijft;

Het amendement maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

De **voorzitter**. Hartelijk dank, meneer De Ridder. Uw amendement is inderdaad bij ons binnengekomen nu. Mevrouw Holman, heeft u behoefte aan een tweede termijn? Meneer De Vuyst? Mevrouw Arp? Nee. Mevrouw Faïd? De heer Kaptheijns? De heer Mahmood? De heer Etalle? De wethouder heeft het amendement inmiddels ook gezien, dus we kunnen meteen naar de beantwoording. Het woord is aan wethouder Barker.

Wethouder **Barker** (PvdD). Voorzitter. Op dit onderwerp heb ik natuurlijk bij de technische vragen al uitgebreid geantwoord. In de commissie kwam het niet terug, inderdaad door de inspraak van de BSH, denk ik. In ieder geval kwam het onderwerp niet terug, maar we hebben hiernaar natuurlijk gekeken

bij de technische vragen. Dit is niet goed mogelijk vanwege het feit dat je de stikstofdepositie juist wilt verlagen. Als je twee corridors maakt, maak je een route die langs de meest beschermde natuurgebieden loopt en die überhaupt sluipverkeer heel erg stimuleert. Het idee van een corridor is namelijk dat die gebruikt wordt voor de haven maar niet voor het hele gebied. Als je er twee maakt, heb je veel extra verkeer, wat juist kan zorgen voor stikstoftoename. Om die reden ontraadt het college dit amendement.

De **voorzitter**. Dank u wel. Ik zie verder geen interrupties. We hebben nu ook de tweede termijn gehad.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**. Aan het einde van de vergadering stemmen we over de ingediende moties en amendementen en over het voorstel zelf. Het is nu bijna 18.30 uur, dus wij gaan schorsen voor het diner. Dat doen we voor een uur, dus ik zou u willen vragen om hier om 19.20 uur weer terug te zijn. Dan starten wij direct met het geheime deel van de vergadering. Eet smakelijk.

De vergadering wordt van 18.21 uur tot 19.24 uur geschorst.

Voorzitter: mevrouw De Groot.

Aan de orde is:

K. Openbare aankondiging tot het sluiten van de deuren ten behoeve van een besloten vergadering in verband met de geheime bespreking initiatiefvoorstel Hart voor Den Haag Opheffen geheimhouding.

De **voorzitter**. We hebben de eerste termijn gehad op 23 januari. We zijn ervan uitgegaan dat er behoefte is aan een tweede termijn in het geheime deel. Na het verzoek van de raad gaan we onder verwijzing naar artikel 23 van de Gemeentewet over tot een geheime vergadering. Ik verzoek het publiek de zaal te verlaten, tenzij het ondersteuning betreft. Tijdens de geheime vergadering blijft de zaal gesloten. Leden mogen de zaal alleen verlaten voor een sanitaire stop. Telefoneren is niet toegestaan. De aanwezigen tekenen de presentielijst. Ik schors de vergadering.

(De openbare vergadering gaat om 19.25 uur over in een besloten deel tot 22.00 uur)

De **voorzitter**. Ik heropen de openbare vergadering van de gemeenteraad van Den Haag van donderdag 13 februari 2025.

Aan de orde is:

L. Initiatiefvoorstel Hart voor Den Haag: Opheffen geheimhouding (RIS320635).

De **voorzitter**. We vervolgen in het openbaar de beraadslaging over het initiatiefvoorstel van Hart voor Den Haag met betrekking tot de opheffing geheimhouding. Mevrouw Faïd heeft een punt van orde. Gaat het over de agenda? Dat doen we na dit punt. Ik stel voor dat we eerst dit punt afmaken. Dan komt er een voorstel welke punten we nog wel bespreken. Het is nog maar 22.00 uur, maar ik denk dat we niet alles meer gaan halen.

De beraadslaging wordt geopend.

Lesley Arp (SP). Voorzitter. De timing blijft bijzonder: juist nadat wij als raad urenlang achter gesloten deuren hebben vergaderd is er elders in dit gebouw een tentoonstelling over de open

overheid. Het thema openbaarheid verdient dan ook een debat in de openbaarheid. Dat neemt niet weg dat ik als volksvertegenwoordiger nu gedwongen ben om ieder woord zorgvuldig te wegen vanwege de geheime kwestie. Dat toont precies aan dat de raad met geheimhouding, soms een noodzakelijk kwaad, in een ingewikkelde positie wordt geplaatst. Maar ik wil het nu vooral hebben over inwoners die in een ingewikkelde positie worden geplaatst, vanwege het feit dat het college, naar aanleiding van schriftelijke vragen van SP, ChristenUnie/SGP en Partij voor de Dieren, spreekt van een vermeende geheimhoudingsplicht voor inwoners. Schermen met een dergelijke plicht, die volgens kritiek van deskundigen omstreden is, heeft consequenties. Bij inwoners kan de angst ontstaan dat ze mogelijk strafrechtelijk vervolgd worden als ze zich hier niet aan houden. Dit zijn risico's die wij als raadsleden op basis van onze functie bewust hebben aanvaard, maar waar inwoners niet voor hebben gekozen. Daarom roep ik het college op om een pas op de plaats te maken en serieus te luisteren naar de kritiek van deskundigen.

En laten wij ons als raad eerst serieus bezinnen op ons beleid met betrekking tot geheimhouding voordat er opnieuw geheime informatie met bewoners wordt gedeeld. Daarom heb ik de volgende motie. De motie verzoekt het college niet langer ongevraagd eenzijdig geheime informatie met inwoners te delen, bij het ministerie van Binnenlandse Zaken om een schriftelijke reflectie te vragen op de reikwijdte van artikel 89, lid 2 van de Gemeentewet en of ook burgers ook onder deze verplichting tot geheimhouding vallen, en de raad eerst de gelegenheid te geven om deze reflectie te bespreken, evenals een mogelijke aanpassing van de leidraad geheimhouding, alvorens opnieuw geheime informatie met inwoners te delen. Deze motie is mede ingediend door zowel collega's De Ridder als Van Basten Batenburg van de VVD, de heer Van den Bos van de Partij voor de Dieren, mevrouw Butt van GroenLinks, de heer Ahraui van de Partij van de Arbeid en de heer Mahmood van DENK.

De **voorzitter**. Door mevrouw Arp, daartoe gesteund door mevrouw Van Basten Batenburg, de heer De Ridder, de heer Van den Bos, mevrouw Butt, de heer Ahraui en de heer Mahmood, wordt de volgende motie (L.1 SP) ingediend:

Motie L.1 SP Breng inwoners niet in onmogelijke positie

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op donderdag 13 februari 2025, ter bespreking van GEHEIM initiatiefvoorstel Hart voor Den Haag: Opheffen geheimhouding (RIS320635).

Constaterende, dat:

- het college in reactie op schriftelijke vragen van 14 januari 2025 ('Toepassing van de leidraad geheimhouding', RIS321136) stelt dat op grond van artikel 89 lid 2 van de Gemeentewet een verplichting tot geheimhouding in acht wordt genomen 'door allen die van de informatie kennis dragen' en dat deze verplichting volgens het college dus ook voor burgers geldt;
- het college ook in reactie op een rondvraag in de commissie bestuur van 5 februari 2025 vasthield aan deze lijn.

Overwegende, dat:

- verschillende deskundigen in twijfel trekken of artikel 89 lid 2 van de Gemeentewet een dusdanig brede externe werking heeft waardoor niet alleen overheidsorganen en externe onderzoekers, maar ook burgers hieronder vallen;
- door te stellen dat ook voor burgers een plicht tot geheimhouding geldt, het college impliceert dat er verregaande consequenties kunnen volgen wanneer burgers alsnog deze informatie delen: denk aan strafrechtelijke vervolging;
- het naast eerdergenoemde twijfels bij de juridische onderbouwing die het college geeft voor een plicht tot geheimhouding voor burgers, de vraag is of het wenselijk is om als lokale overheid met deze vermeende plicht te schermen, zeker als geheime informatie ongevraagd eenzijdig met burgers is gedeeld.

Verzoekt het college:

- niet langer ongevraagd eenzijdig geheime informatie met inwoners te delen;
- bij het ministerie van Binnenlandse Zaken om een schriftelijke reflectie te vragen op de reikwijdte van artikel 89 lid 2 van de Gemeentewet en of ook burgers ook onder deze verplichting tot geheimhouding vallen;
- de raad eerst de gelegenheid te geven om deze reflectie te bespreken, evenals een mogelijke aanpassing van de leidraad geheimhouding, alvorens opnieuw geheime informatie met inwoners te delen.

En gaat over tot de orde van de dag.

De motie maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Ralf Sluijs (Hart voor Den Haag). Voorzitter. In de zevenenhalf jaar dat ik raadslid ben, heb ik hier nog nooit met zo'n ongemakkelijk gevoel gestaan. Ik sta eigenlijk met mijn handen op mijn rug, omdat ik niet kan zeggen wat ik eigenlijk zou willen zeggen op straffe ván, en er zijn delen van de stad waar bij de bakker en de slager gesproken wordt over datgene waar wij dus niet over mogen spreken. Ik vind het ongekend en ik vind het de derde stad van Nederland onwaardig, maar ik kan er verder ook niet meer over zeggen dan dat.

Daarom zou ik ook graag nog een motie willen indienen. Dat is een motie van afkeuring. De motie luidt als volgt. De raad, constaterende dat de wethouder Armoede, Inclusie, Zorg en Internationale Zaken geheime informatie heeft verstrekt aan omwonenden, terwijl de raad aan geheimhouding is gebonden, overwegende dat de uitleg van de wethouder Armoede, Inclusie, Zorg en Internationale Zaken dat bewoners ook onder gemeentelijke geheimhoudingsplicht vallen, geen juridische grondslag heeft, spreekt haar afkeuring uit over het handelen van de wethouder Armoede, Inclusie, Zorg en Internationale Zaken, mevrouw Vavier.

De **voorzitter**. Door de heer Sluijs wordt de volgende motie (L.3 HvDH) ingediend:

Motie L.3 HvDH Motie van Afkeuring

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van Initiatiefvoorstel Hart voor Den Haag: Opheffen geheimhouding.

Constaterende, dat:

- de wethouder Armoede, Inclusie, Zorg en Internationale Zaken geheime informatie heeft verstrekt aan omwonenden, terwijl de raad aan geheimhouding is gebonden.

Overwegende, dat:

- de uitleg van de wethouder Armoede, Inclusie, Zorg en Internationale Zaken dat bewoners ook onder gemeentelijke geheimhoudingsplicht vallen, geen juridische grondslag heeft.

Spreekt haar afkeuring uit tegen het handelen van de wethouder Armoede, Inclusie, Zorg en Internationale Zaken, mevrouw Vavier.

En gaat over tot de orde van de dag.

De motie maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Rutger de Ridder (VVD). Voorzitter. Ook de Haagse VVD vindt het buitengewoon ongemakkelijk om met elkaar te spreken over iets geheims terwijl het eigenlijk in heel veel opzichten helemaal niet geheim had moeten zijn, zeker omdat er zo veel zaken nog niet opgelost zijn in die hele casus dat we ook moeten letten op onze woorden. Wij vinden het heel erg moedig en heel erg fijn van mevrouw Arp om in deze discussie de vraag te stellen wat nou de grens is waar we met z'n allen achter staan.

Daarom sluiten we ons daar volledig bij aan. Het kan namelijk niet zo zijn dat hier geldt 'openbaar, tenzij', maar we toch ineens allerlei geitenpaden vinden waardoor dat niet zo is.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Voorzitter. We hebben net een lang en stevig debat gevoerd over geheimhouding. Met bewoners is per brief geheime informatie gedeeld, eenzijdig en zonder dat ze erop zijn gewezen dat het geheime informatie betrof, waardoor ze zijn gebonden aan geheimhouding. In de beantwoording van de schriftelijke vragen die wij met de SP en de Partij voor de Dieren hebben gesteld, is gesteld dat burgers die deze geheime informatie dragen, zijn gebonden aan geheimhouding. Zo staat het in de Gemeentewet: 'Allen die de informatie dragen, zijn gebonden tot geheimhouding'. Dat vindt mijn fractie erg onwenselijk, want burger zijn is geen ambt. Je kunt niet van burgers verwachten dat ze de consequenties van geheimhouding kunnen overzien, zeker niet als zij daar niet op worden geattendeerd. En het juridisch advies laat duidelijk zien dat bewoners daar niet goed over zijn geïnformeerd. Dan kunnen wij maar één conclusie trekken: wat het college heeft gedaan had niet mogen gebeuren.

Daarom heb ik een motie, die ik samen indien met de collega's Arp van de SP, Van Basten Batenburg en De Ridder van de VVD en Sluijs van hart voor Den Haag. De motie luidt als volgt. De raad, constaterende dat door het college per brief geheime informatie verstrekt is aan burgers, overwegende dat de Gemeentewet artikel 89, lid 1 stelt dat de verplichting tot geheimhouding 'wordt vermeld op het stuk ten aanzien waarvan de geheimhouding geldt', het juridisch advies stelt dat van de 'oplegging van geheimhouding in de bewonersbrief geen melding is gedaan' (advies 2.6 en 4.9), het juridisch advies ook concludeert dat 'omwonenden hiermee niet op de voorgeschreven wijze zijn geïnformeerd over het bestaan van de opgelegde geheimhouding' en het college hiermee niet conform de Gemeentewet heeft gehandeld, en spreekt haar afkeuring uit over de handelwijze van het college.

De **voorzitter**. Door mevrouw Klokkenburg, daartoe gesteund door mevrouw Van Basten Batenburg, de heer De Ridder, mevrouw Arp en de heer Sluijs, wordt de volgende motie (L.2 CU/SGP) ingediend:

Motie L.2 CU/SGP Motie van afkeuring

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van Initiatiefvoorstel Hart voor Den Haag: opheffen geheimhouding (RIS320635),

constaterende, dat:

- door het college per brief geheime informatie verstrekt is aan burgers (RIS321414);

overwegende, dat:

- de Gemeentewet artikel 89, lid 1, stelt dat de verplichting tot geheimhouding '*wordt vermeld op het stuk ten aanzien waarvan de geheimhouding geldt*'; ([wetten.nl - Regeling - Gemeentewet - BWBR0005416](https://wetten.nl/Regeling-Gemeentewet-BWBR0005416) artikel 89, lid 1)
- het juridisch advies stelt dat van de '*oplegging van geheimhouding in de bewonersbrief geen melding is gedaan*' (advies 2.6 en 4.9),
- het juridisch advies ook concludeert dat '*omwonenden hiermee niet op de voorgeschreven wijze zijn geïnformeerd over het bestaan van de opgelegde geheimhouding*';
- het college hiermee niet conform de Gemeentewet heeft gehandeld;

spreekt haar afkeuring uit over de handelwijze van het college,

en gaat over tot de orde van de dag.

De motie maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

De **voorzitter**. Dank u wel. Alle ingediende moties worden genummerd en gescand en zijn digitaal beschikbaar. Dan geef ik nu graag het woord aan het college, aan wethouder Vavie, voor de

beantwoording. Nee, het is de burgemeester; dat was ik helemaal vergeten. Het woord is aan de burgemeester.

De heer **Van Zanen**. Voorzitter. De laatste twee moties zijn echt aan de raad. Ik wil namens het college iets zeggen over motie L.1 SP, Breng inwoners niet in onmogelijke positie. Er zitten drie verzoeken in die motie. Het eerste verzoek is om niet langer ongevraagd eenzijdig geheime informatie met inwoners te delen. Dat zullen we doen. Het tweede verzoek is om bij het ministerie van Binnenlandse Zaken te vragen om een schriftelijke reflectie op de reikwijdte van artikel 89, lid 2, van de Gemeentewet en of ook burgers hieronder vallen. Dan het derde verzoek, dat ook belangrijk is omdat er randvoorwaardelijkheid in zit en ook een tijdsvolgorde. Dat is het verzoek om de raad eerst de gelegenheid te geven om deze reflectie te bespreken, evenals een mogelijke aanpassing van de leidraad Geheimhouding, alvorens opnieuw geheime informatie met inwoners te delen. Het college gaat hier onmiddellijk mee aan de slag. Wij kunnen hier dus goed mee leven.

De **voorzitter**. Dank u wel. Wenst een van de leden het woord in de tweede termijn? Dat is niet het geval.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**. We stemmen aan het eind van de avond. Ik schors even voor een kleine voorzitterswissel.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Voorzitter: de heer Van Zanen.

De **voorzitter**. Ik heropen de vergadering. Het voorstel is om, gelet op de tijd, eerst agendapunt M te doen, de afronding debat Huisvesting culturele en maatschappelijke organisaties, waarin ik straks het woord geef aan mevrouw De Groot, en daarna agendapunt J, het voorstel van het college over Winkelcentrum Mariahoeve. Daarna kunnen we dan gewoon de volgorde van de agenda volgen tot het 23.00 uur is.

Lotte van Basten Batenburg (VVD). Voorzitter, ik heb daar bezwaar tegen. Ik heb ook kenbaar gemaakt dat mijn fractie het belangrijk vindt om vandaag agendapunt S, over het Hobbemaplein, te bespreken. Wij willen een motie indienen om het college tot spoed te manen en het is erg vervelend als daar een maand op moet worden gewacht.

De **voorzitter**. Even kijken wat dat betekent. Zullen we dan eerst M, dan S, en dan Mariahoeve doen? Het zijn twee korte debatjes. Weet u, ik doe dit voorstel. Ik ga eerst even luisteren wat meneer Dubbelaar vindt. Meneer Dubbelaar, heeft u ook een punt van orde?

Arjen Dubbelaar (Hart voor Den Haag). Ja, voorzitter. Ik heb een motie voorbereid en een afronding debat aangevraagd over erfpacht. Dat is onderwerp R. De wethouder had deze week al een offerte-uitvraag willen doen. We hebben dit in de commissie besproken en het verzoek gedaan om die tot de raad aan te houden, om fracties in de gelegenheid te stellen om moties in te dienen. Er zijn meerdere fracties die dat willen doen, dus het onderwerp is echt termijngebonden.

De **voorzitter**. Maar Mariahoeve moet ook, hoor ik, dus zegt u het maar. Kijk, ik ben tot van alles bereid, maar niet tot vergaderen na twaalfen. Ik wil zo snel mogelijk verder. Ik stel voor om de twee afrondingen te doen, daarna Mariahoeve en daarna erfpacht. Dat stel ik hier voor, maar u kunt natuurlijk een punt van orde maken en zeggen dat u dat wilt omdraaien. Dat kan, maar mijn voorstel is om nu twee afrondingen te doen, daarna Mariahoeve en daarna erfpacht. Dat gaan we halen, hoor ik hier zeggen. Laten we snel beginnen.

- **Afronding debat commissie.**

Aan de orde is:

M. Huisvesting culturele en maatschappelijke organisaties.

De beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**. Ik geef het woord aan mevrouw De Groot. En bedankt voor het voorzitten.

Hinke de Groot (CDA). Voorzitter. Het CDA vindt het belangrijk dat maatschappelijke organisaties in de stad een thuisplek hebben. Daarover hebben wij twee moties opgesteld, met dank aan onze fractievertegenwoordiger Astrid Frey.

Ik begin met motie Samen delen voor thuisplek maatschappelijke organisaties. Deze motie verzoekt het college om te inventariseren wat de mogelijkheden en lessen zijn van multifunctioneel gebruik van schoolgebouwen, sportverenigingen en andere organisaties, hierbij verder te kijken dan de kinderdagverblijven, of sportverenigingen die gebruik kunnen maken van de gymzalen van scholen, in de inventarisatie de volgende punten mee te nemen: hoeveel sportverenigingen en scholen nu een ruimte delen met een andere maatschappelijke organisatie, wat hun ervaringen zijn, en welke voor- en nadelen er in de praktijk zijn, welke voor- en nadelen maatschappelijke organisaties ervaren die hun ruimte delen met andere organisaties zoals theaters, welzijnsorganisaties, kerken, bibliotheken en Haags Ontmoeten-locaties, en in Q4 2025 de resultaten met de raad te delen en een voorstel te doen voor het verbreden en verbeteren van multifunctioneel gebruik van locaties in Den Haag. Deze motie is medeondertekend door de heer Mahmood van DENK.

Dan mijn tweede motie, Breng huisvesting van maatschappelijke organisaties in beeld. Deze motie verzoekt het college het aantal maatschappelijke organisaties bij te houden dat daadwerkelijk bij de gemeente komt voor ondersteuning bij het vinden van huisvesting, aan te geven hoe de gemeente in die gevallen al dan niet ondersteuning heeft kunnen bieden en met welk resultaat, inzichtelijk te maken hoeveel maatschappelijke organisaties ondergebracht zijn in het vastgoed van de gemeente en hoeveel daarvan tijdelijk gehuisvest zijn in het gemeentelijk vastgoed, en de raad in Q4 2025 te informeren over de voortgang en de resultaten van deze inventarisatie. Deze motie is mede ingediend door mevrouw Arp van de SP, de heer Mahmood van DENK en de heer Coen Bom van Hart voor Den Haag. Ik ben nu niemand vergeten, hè? Nee. Ik begon even te twijfelen.

De **voorzitter**. We krijgen een razendsnelle interruptie van mevrouw Bos en daarna een kort antwoord.

Isabel Bos (GroenLinks). Het CDA vraagt in deze twee moties om heel erg veel informatie. Mijn korte vraag is: wat wilt u doen met al die informatie?

Hinke de Groot (CDA). Ik wil daarmee zorgen dat wij in het vervolg geen aparte discussie hebben in de raad over elke maatschappelijke organisatie die dakloos wordt, maar zorgen voor een langetermijnaanpak voor maatschappelijke organisaties die dakloos raken. Dat gebeurt vaak en we vinden het belangrijk dat organisaties een thuisplek hebben in de stad.

Isabel Bos (GroenLinks). Dat doel steunen wij ook volledig, maar we zijn als raad al heel erg ver met het regelen van oplossingen voor dit soort problemen. Ik denk bijvoorbeeld aan het amendement Voorzieningen in scholen, dat u ook gesteund heeft, waardoor we in Zuidwest grotere schoolgebouwen gaan bouwen waardoor er meer ruimte is voor voorzieningen en maatschappelijke organisaties. Wat gaat deze motie dus nog extra doen boven op het beleid dat we eigenlijk al hebben ingezet?

De **voorzitter**. Mevrouw De Groot, heel kort.

Hinke de Groot (CDA). We doen al veel, maar er moet nog veel meer gebeuren, want er zijn veel te veel maatschappelijke organisaties die dakloos raken. Dat mogen we niet toestaan in onze stad.

De **voorzitter**. Door mevrouw De Groot, daartoe gesteund door mevrouw Arp, de heer Mahmood en de heer Bom, wordt de volgende motie (M.1 CDA) ingediend:

Motie M.1 CDA Breng huisvesting van maatschappelijke organisaties in beeld

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van afronding debat Huisvesting culturele en maatschappelijke organisaties.

Constaterende dat:

- de gemeente geen actueel overzicht kan geven hoeveel ruimte er beschikbaar is voor maatschappelijke organisaties;
- de gemeente inzicht heeft in het gebruik en de omvang van haar eigen vastgoed;
- waar mogelijk, de gemeente maatschappelijke organisaties tijdelijk in gemeentelijke panden onderbrengt.

Overwegende dat:

- het belangrijk is om meer inzicht en grip te krijgen op hoeveel maatschappelijke organisaties risico lopen op een huisvestingsprobleem, doordat zij in tijdelijke panden zitten en het voor hen, gegeven de hoge kosten voor ruimte moeilijk zal zijn iets anders te vinden;
- er in de raad regelmatig gesproken wordt over individuele maatschappelijke organisaties die dakloos dreigen te geraken. Het probleem wordt daarmee steeds per geval besproken, terwijl meer organisaties kampen met hetzelfde probleem;
- de ervaring van de gemeente is dat er 10-20 maatschappelijke organisaties per jaar aankloppen voor hulp bij het vinden van huisvesting. (in beantwoording van de schriftelijke vragen RIS 318942).

Verzoekt het college;

- het aantal maatschappelijke organisaties bij te houden, dat daadwerkelijk bij de gemeente komt voor ondersteuning bij het vinden van huisvesting;
- aan te geven hoe de gemeente in die gevallen, al dan niet ondersteuning heeft kunnen bieden en met welk resultaat;
- inzichtelijk te maken hoeveel maatschappelijke organisaties ondergebracht zijn in het vastgoed van de gemeente en, hoeveel daarvan tijdelijk gehuisvest zijn in het gemeentelijk vastgoed;
- de raad in Q4 2025 te informeren over de voortgang en de resultaten van deze inventarisatie.

En gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**. Door mevrouw De Groot, daartoe gesteund door de heer Mahmood, wordt de volgende motie (M. 2 CDA) ingediend:

Motie M. 2 CDA Samen delen voor thuisplek maatschappelijke organisaties

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van afronding debat Huisvesting culturele en maatschappelijke organisaties.

Constaterende dat:

- de ruimte in de stad schaars is en het voor veel maatschappelijke organisaties lastig is om geschikte ruimte te vinden;
- slechts een beperkt deel van het vastgoed in Den Haag de stempel ‘maatschappelijk’ heeft;
- het buurthuis van de Toekomst invulling gaf aan multifunctioneel gebruik van sportverenigingen;
- maatschappelijke organisaties (*) een eigen verantwoordelijkheid hebben met betrekking tot hun huisvesting;
- de gemeente wel een rol kan spelen in het bieden van randvoorwaarden en andere ondersteuning voor het vinden van geschikte huisvesting.

Overwegende dat:

- maatschappelijke organisaties een ‘thuisplek’ verdienen;
- door ruimte te delen, meer huisvestingsplekken voor maatschappelijke organisaties gedeeld kunnen worden. Waarbij als je ruimte deelt dan is het goed als je ook de kans krijgt je de plek eigen kan maken.

Verzoekt het college:

- te inventariseren wat de mogelijkheden en lessen zijn van multifunctioneel gebruik van schoolgebouwen, sportverenigingen en andere organisaties. Hierbij verder te kijken dan de kinderdagverblijven, of sportverenigingen die gebruik kunnen maken van de gymzalen van scholen;
- in de inventarisatie de volgende punten mee te nemen:
  - hoeveel sportverenigingen en scholen nu een ruimte delen met een andere maatschappelijke organisaties, wat hun ervaringen zijn, en en welke voor- en nadelen er in de praktijk zijn;
  - welke voor- en nadelen maatschappelijke organisaties ervaren die hun ruimte delen met andere organisaties zoals theaters, welzijnsorganisaties, kerken, bibliotheken en de Haags Ontmoeten locaties;
- in Q4 2025 de resultaten met de raad te delen en een voorstel te doen voor het verbreden en verbeteren van multifunctioneel gebruik van locaties in Den Haag.

En gaat over tot de orde van de dag.

*¹ Een maatschappelijke organisaties is een organisatie die zich richt op het algemeen belang of het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken, zonder winstdoelstelling. Dit type organisaties opereert vaak in sectoren zoals welzijn, onderwijs, zorg, milieu, cultuur, of sociale rechtvaardigheid. Belangrijke kenmerken van maatschappelijke organisaties zijn:

- (1) doelstelling: gericht op het dienen van de samenleving of een specifieke groep binnen de samenleving;
- (2) niet commercieel: geen primair winstmotief, eventuele winst wordt herinvesteed in de organisatie of haar doelen;
- (3) onafhankelijk: functioneert onafhankelijk, maar kan wel samenwerken met overheden of subsidies ontvangen;
- (4) betrokkenheid: werkt vaak met vrijwilligers of zet in op de actieve participatie van mensen in de samenleving.

De moties maken onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Fatima Faïd (HSP). Voorzitter. Wij hebben ook een motie, die heet 'De laatste loodjes wegen het zwaarst'. Ik ga gewoon het dictum voorlezen. De motie verzoekt het college Eekta tot uiterlijk 1 juni 2025 tijd te bieden voor de definitieve verhuizing uit de Boylestraat, het langere verblijf in de Boylestraat uiterlijk vóór 15 maart vast te leggen in een bruikleenovereenkomst tussen Eekta en de gemeente, te bewerkstelligen dat Wijkz en Eekta zo snel mogelijk, maar uiterlijk voor 15 maart de

gebruikersovereenkomst voor 't Lindenkwaadrant ondertekenen en de raad hierover te informeren. De motie is medeondertekend door Marije Mostert van D66 en Janneke Holman van Partij van de Arbeid.

De **voorzitter**. Door mevrouw Faïd, daartoe gesteund door mevrouw Mostert en mevrouw Holman, wordt de volgende motie (M.4 HSP) ingediend:

Motie M.4 HSP De laatste loodjes wegen het zwaarst

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van het afrondend debat over huisvesting culturele en maatschappelijke organisaties.

Constaterende, dat:

- partijen in goed overleg zijn over vervangende huisvesting in 't Lindenkwaadrant en mondeling hebben uitgesproken er samen uit te willen komen;
- de gemeente bereidt is tot aanpassing van enkele ruimten in 't Lindenkwaadrant voor een efficiënter (multifunctioneel) gebruik van de ruimten;
- er concreet zicht is op overeenstemming over een gebruikersovereenkomst.

Overwegende, dat:

- het wenselijk is de verhuizing op een goede manier af te ronden en de laatste loodjes altijd het zwaarst wegen;
- Eekta aan heeft gegeven nog enkele maanden uitstel nodig te hebben om de verhuizing zorgvuldig te organiseren;
- zekerheid nodig is voor partijen die werken aan de huisvesting voor jongeren;
- Wijkz snel behoefte heeft aan duidelijkheid ivm met eigen programmering;
- er nog enkele openstaande vragen zijn die moeten worden opgelost.

Is van mening dat:

- Eekta voor veel Hindoestaanse ouderen een veilige haven is en het gezien de kwetsbaarheid van (een deel van de) doelgroep het belangrijk is dat er zo snel mogelijk duidelijkheid komt over nieuwe huisvesting;
- het zonde is als het schip in het zicht van de haven strandt.

Verzoekt het college:

- Eekta tot uiterlijk 1 juni 2025 tijd te bieden voor de definitieve verhuizing uit de Boylestraat;
- het langere verblijf in de Boylestraat uiterlijk vóór 15 maart vast te leggen in een bruikleenovereenkomst tussen Eekta en de gemeente;
- te bewerkstelligen dat Wijkz en Eekta zo snel mogelijk, maar uiterlijk voor 15 maart de gebruikersovereenkomst voor 't Lindenkwaadrant ondertekenen;
- de raad hierover te informeren.

En gaat over tot de orde van de dag.

De motie maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Mairan Sewtahal (Hart voor Den Haag). Voorzitter. We hebben het in de raad al vaker gehad over stichting Eekta, en vrijwel de hele raad is het erover eens dat de stichting een nieuw onderkomen verdient. Nu zijn er vergaande gesprekken over een nieuw onderkomen in 't Lindenkwaadrant, maar in tegenstelling tot wat de wethouder zegt, is er nog geen overeenstemming. De intentie is er om eruit te komen, maar Hart voor Den Haag wil dat de stichting de zekerheid krijgt dat zij kan blijven zitten in

de huidige locatie aan de Boylestraat tot er een nieuw onderkomen is, en tegen die tijd wordt geholpen bij de verhuizing. Daarom hebben wij de motie Geef Eekta de tijd, met het volgende dictum. Verzoekt het college de stichting Eekta te helpen met de verhuizing en het gereedmaken van een nieuw onderkomen, de stichting voor zolang het nieuwe pand nog niet beschikbaar is, respijt te geven in de Boylestraat, en de raad hierover te informeren. Deze motie is medeondertekend door collega Coen Bom.

De **voorzitter**. Door de heer Sewtahal, daartoe gesteund door de heer Bom, wordt de volgende motie (M.3 HvDH) ingediend:

Motie M.3 HvDH Geef Eekta de tijd

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op donderdag 13 februari 2025, ter bespreking van de Huisvesting culturele en maatschappelijke organisaties.

Constateernde dat,

- op 29 augustus 2024 de motie ‘Helderheid en begeleiding voor Stichting Eekta’ met ruime meerderheid is aangenomen;
- de gemeenteraad benadrukte het belang van Eekta voor de gemeenschap en riep het college op om actief te helpen bij het vinden van een geschikte huisvesting, zodat de continuïteit van de activiteiten gewaarborgd kon blijven;
- er vanuit het college diverse gesprekken zijn gevoerd en er nieuwe huisvesting is aangeboden, maar dat die nieuwe locatie nog niet direct te betrekken is door Stichting Eekta.

Van mening dat,

- de Stichting Eekta, indien het nieuwe pand opgeleverd kan worden, de tijd moet krijgen om de verhuizing voor elkaar te krijgen;
- er rekening gehouden moet worden dat Stichting Eekta hulp nodig zal hebben om te verhuizen.

Verzoekt het College:

- de stichting Eekta te helpen met de verhuizing en het gereed maken van een nieuw onderkomen;
- de stichting voor zolang het nieuwe pand nog niet beschikbaar is, respijt te geven in de Boylestraat;
- de raad hierover te informeren.

En gaat over tot de orde van de dag.

De motie maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Wethouder **Balster** (PvdA). Voorzitter. Eerst de motie van het CDA, Samen delen voor een thuisplek voor maatschappelijke organisaties. Daar zitten een aantal interessante vragen in. Ik zou mevrouw De Groot willen vragen om deze motie nog even aan te houden, want in potentie wordt dit een heel omvangrijk en ook heel kostbaar onderzoek. U heeft eerder al de motie Genoeg ruimte voor maatschappelijke organisaties ingediend. We kunnen kijken of we deze onderzoeksvragen daarin kunnen meenemen, maar daar heb ik dan even tijd voor nodig. Misschien kunnen wij hierop dan terugkomen in de afdoening van die motie. Ik zou u dus eigenlijk willen vragen om deze motie nog even aan te houden, zodat we met elkaar de vraag wat preciezer kunnen bepalen.

Hinke de Groot (CDA). Als dit inderdaad terugkomt in de afdoening van de motie uit september, wil ik deze motie aanhouden.

De **voorzitter**. Aangezien motie M.2 CDA is aangehouden, maakt zij geen onderdeel meer uit van de beraadslaging.

Wethouder **Balster** (PvdA). Dat zullen we dan zo doen.

Dan uw motie Breng huisvesting van maatschappelijke organisaties in beeld. De ervaring leert dat het hierbij gaat om tien tot twintig verzoeken om ondersteuning per jaar. Het is werkbaar voor het college om dat een jaar bij te houden en dan te kijken waar het precies om gaat en hoe het opgelost kan worden. Kortom, ik kan deze motie aan de raad laten.

Dan zijn er twee moties ingediend die betrekking hebben op de toekomst van Stichting Eekta. Zoals in de commissie ook uitvoerig besproken, is er de afgelopen tijd met Eekta gezocht naar een alternatieve locatie, ook op verzoek van de raad. Zij weten inmiddels tweeënhalf jaar dat ze weg moeten uit de Boylestraat. Hier zijn inspanningen voor verricht, door de gemeente maar vooral ook door Wijkz en de stichting zelf. Die gesprekken lopen nog en die gaan ook goed. U weet dat het college hierin een inspanningsverplichting heeft. Dat heb ik ook benadrukt. Wij vatten die inspanningsverplichting echter heel ruim op. Sterker nog, er zijn inmiddels heel veel concrete stappen gezet. De bal ligt op de stip.

De motie van mevrouw Faïd gaat nog iets verder dan de motie die drie weken geleden op tafel lag. Nu we wat verder in de tijd zijn, heb ik daar nog eens naar gekeken. Ik heb namelijk ook te maken met een partij die het pand aan de Boylestraat heeft gekocht en die inmiddels natuurlijk ook ongeduldig begint te worden. Laat ik deze motie aan de raad laten. Dit is wat mij betreft wel echt de laatste keer dat we uitstel verlenen voor de verhuizing. De stichting heeft daarmee een paar maanden om de verhuizing goed voor te bereiden. U schrijft ook dat het daarmee wel cruciaal is dat we half maart weten dat die verhuizing ook daadwerkelijk gaat plaatsvinden en het contract wordt getekend. Dat is heel belangrijk. Ik kan deze motie aan de raad laten.

De motie van de heer Sewtahal moet ik ontraden, want dat is een open verlenging zonder resultaatsverplichting op de daadwerkelijke verhuizing naar 't Lindenkwadrant zoals we die bijna met elkaar overeengekomen zijn. Die motie moet ik dus ontraden.

Mairan Sewtahal (Hart voor Den Haag). Ik had niks anders verwacht van deze wethouder. Een andere organisatie, die op de eerste etage zit, weet namelijk bij voorbaat al dat die tot 1 juni mag blijven, terwijl de organisatie daaronder, Eekta, helemaal niets weet. Die moet maar gissen. Hoe kunnen we zo werken?

Wethouder **Balster** (PvdA). Ik begrijp deze vraag van de heer Sewtahal niet. We zijn nu een jaar in gesprek en we hebben inmiddels een jaar langer genomen voor de verhuizing. Ik was ook bij dat debat. Er zijn ontzettend veel stappen gezet in de richting van de stichting om tot een goede verhuizing te komen. Ik noem een paar voorbeelden. Er wordt tegemoetgekomen in de verhuiskosten. Er is nagedacht over de inrichting van het nieuwe pand, zodat dat goed aansluit op de activiteiten. Het is ook dichtbij. Het is nu van belang, met name voor de ouderen voor wie deze activiteiten zo ongelofelijk belangrijk zijn, dat er duidelijkheid komt en dat we hier niet over een halfjaar weer hetzelfde debat hebben. Dan komen we niet verder met elkaar. Het college is er dus voorstander van om te doen wat mevrouw Faïd en haar mede-indieners vragen, namelijk om nu echt te komen tot een werkbare oplossing voor zowel de stichting als de ontvangende partij, Wijkz.

Mairan Sewtahal (Hart voor Den Haag). Er is tot nu toe geen enkele afspraak op papier gezet. De wens van Eekta is al duidelijk. Het is al duidelijk wat zij in 't Lindenkwadrant willen, maar tot op heden hebben zij geen bevestiging gekregen. Waarom moeten ze dan voor 15 maart gaan tekenen?

Wethouder **Balster** (PvdA). Al in december hebben alle partijen mondeling tegen elkaar de wens uitgesproken om er met elkaar uit te komen. De puntjes worden nu op de i gezet over de precieze inrichting en over het moment van verhuizen. Ook over de verbouwing van het pand is meegedacht, en daarin wordt men ook financieel tegemoetgekomen. De puntjes worden op de i gezet zodat het goed

voldoet aan alle wensen. Ik heb er alle vertrouwen in dat de partijen daar ook goed uit gaan komen elkaar.

De beraadslaging wordt gesloten.

Aan de orde is:

S. Verzoek tot intrekken raadsvoorstel Hobbemaplein en aanpak vervolgtraject (RIS321169).

De beraadslaging wordt geopend.

Lotte van Basten Batenburg (VVD). Voorzitter. Ik heb de motie Samen de schouders eronder voor Transvaal en de Schilderswijk, met het verzoek aan het college om in samenwerking met de ondernemers, bewoners en maatschappelijke organisaties van Transvaal en de Schilderswijk de komende maanden te komen tot een plan van aanpak om zo snel mogelijk, maar uiterlijk in het tweede kwartaal van 2026, een nieuw plan voor de herinrichting van het Hobbemaplein aan de raad voor te kunnen leggen. Deze motie is medeondertekend door de heer Partiman, de heer Bingöl en de heer Mahmood.

De **voorzitter**. Door mevrouw Van Basten Batenburg, daartoe gesteund door de heer Partiman, de heer Bingöl en de heer Mahmood, wordt de volgende motie (S.1 VVD) ingediend:

Motie S.1 VVD Samen de schouders eronder voor Transvaal en de Schilderswijk

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2024, ter bespreking van het verzoek tot intrekken raadsvoorstel Hobbemaplein en aanpak vervolgtraject.

Constaterende dat:

- het college de raad gevraagd heeft om het raadsvoorstel Hobbemaplein in te trekken;
- het college voor het vervolgtraject heeft aangegeven dat er tot 2028 alleen wordt gewerkt aan de noodzakelijke aanpassingen aan het spoor om de nieuwe trams te kunnen laten rijden en de realisatie van een nieuw ontwerp voorwaarschijnlijk rond 2030 gerealiseerd zal zijn.

Overwegende dat:

- er al zoveel goed werk in de afgelopen jaren verricht is wat heel veel informatie over mogelijkheden en onmogelijkheden voor de herinrichting van het Hobbemaplein heeft opgeleverd;
- als de verandering van de rijrichtingen niet meer een uitgangspunt is, maar een uitkomst de verwachting is er snel draagvlak kan zijn;
- het college heeft uitgesproken nog voor de zomer van 2025 met de verschillende groepen ondernemers, bewoners en maatschappelijke organisaties uit de Schilderswijk en Transvaal in gesprek te gaan over prioritering in uitgangspunten en doelen;
- er tussen college en raad consensus is dat er alles aan gedaan moet worden om het gereserveerde budget voor de herinrichting en een toegankelijke halte voor tram 6 op het Hobbemaplein bij de gemeente en de MRDH gereserveerd moeten blijven.

Verzoekt het college:

- in samenwerking met de ondernemers, bewoners en maatschappelijke organisaties van Transvaal en Schilderswijk de komende maanden te komen tot een plan van aanpak om zo snel mogelijk, maar uiterlijk in het tweede kwartaal van 2026, een nieuw plan voor de herinrichting van het Hobbemaplein aan de raad voor te kunnen leggen.

En gaat over tot de orde van de dag.

De motie maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Wethouder **Kapteijns** (GroenLinks). Voorzitter. Uiteraard is het college het met de indieners van deze motie eens dat het van belang is om de samenwerking met ondernemers, bewoners en maatschappelijke organisaties snel op te pakken en zo snel mogelijk tot een nieuw onderwerp te komen. Daar hebben we uitgebreid over gesproken in de commissie. Alleen wordt ons in de motie gevraagd om uiterlijk voor de zomer van volgend jaar al met een voorlopig ontwerp naar uw raad te komen, en dat is helaas niet mogelijk. Dat heeft ermee te maken dat we echt even terug moeten naar de uitgangspunten. Dat hebben we ook besproken. In juni kom ik daarom namens het college met een voorstel voor hoe het participatieplan eruit gaat zien en voor hoe de uitgangspunten eruit kunnen zien. Ook moeten we nog een besluit nemen over de scope, en over hoe we het proces vervolgens verder gaan inrichten. Dat betekent dat we dan richting een schetsontwerp gaan, inclusief participatie met de buurt en andere partijen, zoals de ondernemers. Dan zit je al in het voorjaar van 2026 en dan moet je nog naar een voorlopig ontwerp, dat ook ter inzage moet worden gelegd en waar formeel ook participatie op moet kunnen plaatsvinden. Dat voorlopige ontwerp moet dan worden vastgesteld in de raad, en dan hebben we het op z'n vroegst over rond de zomer van 2027. Die planning is ook aan u medegedeeld in de werkbespreking voorafgaand aan de commissie.

Lotte van Basten Batenburg (VVD). Ik hoor de uitleg van de wethouder, maar wij zijn bij die werkbespreking geweest, en deze motie vraagt duidelijk om iets anders dan wat zonet werd toegelicht. Volgens mij is dat verder duidelijk voor iedereen.

Wethouder **Kapteijns** (GroenLinks). Ja, dat is dus niet uitvoerbaar. Mocht de motie worden aangenomen, dan zal het college de motie beschouwen als een extra aansporing om te kijken op welke manier we dit zorgvuldig en toch zo snel mogelijk kunnen doen. Ik denk dat we op één lijn zitten waar het erom gaat dat we op basis van alle informatie die we nu al hebben stappen moeten gaan zetten. We zijn echter ook gebonden aan een zorgvuldig proces en we zijn eraan gebonden dat we dit op een nette manier moeten doen, en in volledige participatie met niet alleen de ondernemers maar met alle participanten. Dat vergt iets meer tijd dan wat hier gevraagd wordt.

Adeel Mahmood (DENK). Hebben we in juni de uitgangspunten gereed voor een nieuw ontwerp?

Wethouder **Kapteijns** (GroenLinks). Ja. Dat is ook behoorlijk ambitieus, maar dat is wel waar het college op inzet. Als het even kan, zal dat in het volgende raadsvoorstel zijn, zodat het ook amendeerbaar is en de raad daar een besluit over kan nemen. Dat moet voor de zomer, in juni, naar u toe komen als het goed is.

Adeel Mahmood (DENK). Dan kijk ik terug naar het vorige proces. Toen is in mei 2022 begonnen met de schetsontwerpen, zo bleek ook uit de toelichting van vorige week. In de zomer van 2023 lag toen de besluitvorming al voor. Dat was dus iets meer dan een jaar. Daarom snap ik het niet. Als we in juni al uitgangspunten hebben, kunnen we in ieder geval in Q2 van 2026 wel werken met het voorlopige ontwerp. We hoeven dan nog niet per se een besluit te hebben genomen, maar er moet wel alles aan gedaan worden om in ieder geval met ontwerpen naar de raad te komen. Dat zou binnen anderhalf jaar toch wel mogelijk moeten zijn?

Wethouder **Kapteijns** (GroenLinks). Met het vorige ontwerp zijn we midden 2020 al begonnen. Uiteindelijk heeft dat in de zomer van 2024 geleid tot een voorlopig ontwerp. Dat is dus twee jaar langer dan wat het college nu voorstelt. Sneller gaan dan wat ik nu heb aangegeven en wat ook in de werkbespreking is gepresenteerd, dus helaas niet mogelijk.

Adeel Mahmood (DENK). Ik herinner mij die werkbespreking heel anders. Er kwam inderdaad een toelichting en er werd een proces uitgestippeld. Als ik dat proces volg, zou wat mij betreft anderhalf jaar genoeg moeten zijn om te komen met ontwerpen. Maar goed, ik hoor ook dat u zich wilt

inspannen om dit te doen. Wij willen u daar ook aan houden. U heeft het over mei 2020. Toen zat Landmark Hobbemaplein er nog. In 2021 spraken we ook nog over Landmark Hobbemaplein. Ik volg het dus eigenlijk niet meer allemaal. Ik heb meegekregen dat we in mei 2022 zijn begonnen met schetsontwerpen, en dat in de zomer van 2023 het voorlopige ontwerp gereed zou zijn. Wat mij betreft doet u er dus alles aan om wel binnen anderhalf jaar met een voorlopig ontwerp te komen. Ik volg de lijn vanaf 2020 eigenlijk niet meer.

Wethouder **Kapteijns** (GroenLinks). Korthedshalve: dat is echt zoals het gegaan is. Mocht deze motie worden aangenomen, dan beschouwt het college die als een extra aansporing, zoals ik zonet aangaf. We zien de motie dan als een extra inspanningsverplichting om zo snel mogelijk met een voorlopig ontwerp naar uw raad te komen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Aan de orde is:

J. Voorstel van het college inzake PUK Winkelcentrum Mariahoeve (RIS321151).

De beraadslaging wordt geopend.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Voorzitter. Met het voorliggende PUK Winkelcentrum Mariahoeve kan er eindelijk aan de slag gegaan worden, en dat werd tijd ook. Mariahoeve snakt namelijk naar een levendig hart in de wijk en dat is precies wat het nieuwe Winkelcentrum Mariahoeve moet gaan worden. Dat er nu eindelijk aan de slag gegaan kan worden, is niet bepaald zonder slag of stoot gegaan, want toen kort na de verkoop van het winkelcentrum, eind 2020, de eerste spookverhaal en bijbehorende tekeningen van halve wolkenkrabbers rondgingen, stonden bepaalde delen van de wijk op hun achterste benen. Achteraf bleek het te gaan om oude studiemodellen die jaren geleden waren opgesteld. Desondanks startte de nieuwe eigenaar van het winkelcentrum een intensief en zorgvuldig participatietraject en zijn uiteindelijk zo goed als alle zorgen die er waren met betrekking tot het eerste, aanvankelijke plan weggenomen. Dat is een prestatie, en daar wil ik vanaf deze plek de eigenaar en de ontwikkelaar alsnog mee complimenteren. Er ligt nu een PUK waar zo goed als iedereen zich in kan vinden. Ik heb nog twee aandachtspunten, die ik in de commissie reeds heb aangedragen.

Het eerste aandachtspunt betreft de onveilige situatie aan de voorzijde van het winkelcentrum. Daarover heb ik een motie, met het volgende dictum. Verzoekt het college op zoek te gaan naar een goede en veilige oplossing die een afscheiding tussen voet- en fietspad aan de voorzijde van Winkelcentrum Mariahoeve biedt, en de raad over de uitkomsten te informeren.

Van de voorkant gaan we naar de achterkant van het winkelcentrum. Ook daar heb ik een motie voor, met het volgende dictum. Verzoekt het college bij de verder uitwerking van het PUK Winkelcentrum Mariahoeve in ieder geval op te nemen de mogelijkheid om op de vrijkomende strook aan de achterzijde van Winkelcentrum Mariahoeve een terras met horecamogelijkheden te verkennen.

De **voorzitter**. Door de heer Martinez van Andel worden de volgende moties (J.4 HvDH en J.5 HvDH) ingediend:

Motie J.4 HvDH Los verkeersonveilige situatie op

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van het voorstel van het college inzake PUK Winkelcentrum Mariahoeve (RIS321151)

Constaterende, dat:

- sinds de herinrichting van fiets- en wandelpad aan de voorzijde van Winkelcentrum Mariahoeve een onveilige verkeerssituatie is ontstaan.

Overwegende, dat:

- wandelaars en winkelend publiek te maken hebben met een te dicht op elkaar liggend voet- en fietspad;
- er geen duidelijke afscheiding tussen voet- en fietspad is aangebracht aan de voorzijde van winkelcentrum Mariahoeve;
- het wenselijk is voor zowel winkelend publiek als gebruikers van het fietspad dat er een veilige afscheiding komt ter verbetering van de verkeersveiligheid;
- er in 2020 tijdens het participatietraject van Mariahoeve Knap Op door bewoners van Mariahoeve de meeste stemmen werden uitgebracht op het verbeteren van de openbare ruimte rondom Winkelcentrum Mariahoeve;
- deze werkzaamheden anno 2025 nog niet zijn uitgevoerd.

Verzoekt het college:

- op zoek te gaan naar een goede en veilige oplossing die een afscheiding tussen voet- en fietspad aan de voorzijde van Winkelcentrum Mariahoeve biedt. En de raad over de uitkomsten te informeren.

En gaat over tot de orde van de dag.

Motie J.5 HvDH Terras achterzijde winkelcentrum

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van het voorstel van het college inzake PUK Winkelcentrum Mariahoeve (RIS321151)

Constaterende, dat:

- in het PUK Winkelcentrum Mariahoeve wordt aangegeven dat de achterzijde van het winkelcentrum gedeeltelijk zal worden gebruikt als groencompensatiestrook;

Overwegende, dat:

- er een groot tekort is aan horecagelegenheden in Mariahoeve;
- mogelijkheden tot ontmoeting in de eigen belangrijk zijn;
- een gedeelte van de achterzijde van Winkelcentrum Mariahoeve (De Horst) bij uitstek geschikt is voor de aanleg van een horecaterras met uitzicht op Park de Horst;
- dit een lang gekoesterde wens is van veel bewoners in de wijk Mariahoeve;

Verzoekt het college:

- bij de verder uitwerking van het PUK Winkelcentrum Mariahoeve in ieder geval op te nemen de mogelijkheid om op de vrijkomende strook aan de achterzijde van Winkelcentrum Mariahoeve een terras met horecamogelijkheden te verkennen;

En gaat over tot de orde van de dag.

De moties maken onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Jan Willem van den Bos (PvdD). Voorzitter. De Partij voor de Dieren snapt goed de wens om het winkelcentrum te vernieuwen, maar wat volgens mijn partij nog ontbreekt, is inzicht in de gevolgen van de voorgestelde hoogbouw voor het naastgelegen wijkpark, onderdeel van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur. Dit is geen detail, want de geplande 60 meter hoge bebouwing in de vorm van een breed schijfgebouw zal leiden tot schaduw en temperatuurveranderingen die voor bestaande bomen, planten en diersoorten in het park van grote betekenis kunnen zijn. Minder zonlicht vermindert de

bloei van de bomen en de planten. Op insecten en vogels kan dit groot effect hebben omdat ze minder voedsel kunnen vinden. Toch ontbreekt in het PUK nog een verplichting om deze effecten inzichtelijk te maken, te voorkomen of te compenseren, terwijl gemeentelijk beleid voorschrijft dat er geen sprake mag zijn van kwalitatieve achteruitgang van het groen in de stedelijke groene hoofdstructuur.

Daarom dien ik de motie Hoogbouw met hart voor de natuur in, om te zorgen dat nieuwbouw niet ten koste gaat van de natuur, maar in balans blijft met het bestaande groen. De motie verzoekt het college om in het definitief vast te stellen PUK expliciet op te nemen dat de Stedelijke Groene Hoofdstructuur in stand blijft en waar mogelijk versterkt wordt, vast te leggen dat dit betekent dat mogelijke negatieve milieueffecten van de hoogbouw op het naastgelegen park en de natuurkwaliteit aldaar worden geanalyseerd en inzichtelijk gemaakt en duidelijk vast te leggen dat wanneer negatieve effecten optreden, deze gecompenseerd worden door investeringen in de kwaliteit van de natuur in de Stedelijke Groene Hoofdstructuur.

Joren Noorlander (D66). Ik vroeg me af waar de Partij voor de Dieren het van wil gaan betalen als er extra maatregelen genomen moeten worden in de Stedelijke Groene Hoofdstructuur.

Jan Willem van den Bos (PvdD). De eerste stap is natuurlijk het inzichtelijk maken. De conclusie van zo'n rapport kan ook zijn dat dit niet het geval is. Maar als het wel zo is, is het gewoon onderdeel van wat je in een PUK moet regelen. Als de omgeving getroffen wordt op een manier die niet met het gemeentelijke beleid samengaat, moet je daarop maatregelen treffen. Daarover moet je dan afspraken maken met bijvoorbeeld de initiatiefnemer van zo'n ontwikkeling.

Joren Noorlander (D66). Wat zou de Partij voor de Dieren dan minder willen doen om toch aan het geld te komen op het moment dat toch blijkt dat er ingrepen gedaan moeten worden?

Jan Willem van den Bos (PvdD). Ik wil graag benadrukken dat we nu natuurlijk een heel speculatieve discussie voeren, juist omdat we deze rapporten niet hebben. Dat is ook het pijnpunt bij zo'n instrument als een PUK. Je zit dan in een vroege fase. In het PUK wordt zelfs gezegd: raad, geef je vermogen weg om een bindend advies af te geven. Je wordt nu dus gevraagd om in te stemmen met kaders, terwijl je alle effecten nog niet in beeld hebt. Principieel moet je gewoon zorgen dat het gemeentelijke beleid dat geldt, op deze plek geldt. Bij heel veel PUK's is dat ook zo, en daarom is ons voorstel om het hier ook op die manier te regelen.

De **voorzitter**. Door de heer Van den Bos wordt de volgende motie (J.1 PvdD) ingediend:

Motie J.1 PvdD Hoogbouw met hart voor de natuur

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van het Voorstel van het college inzake PUK Winkelcentrum Mariahoeve (RIS321151).

Constaterende, dat:

- het PUK voorziet in een bouwhoogte van 60 meter direct naast de Stedelijke Groene Hoofdstructuur, zonder toetsing op mogelijke negatieve milieu-effecten zoals schaduwwerking en windhinder op de bestaande natuurwaarden;
- er in het PUK geen kaders zijn opgenomen over hoe eventuele negatieve effecten op bomen, planten, water, en de leefomgeving voor dieren worden gecompenseerd.

Overwegende, dat:

- de Stedelijke Groene Hoofdstructuur van grote waarde is en de gemeente als doel heeft deze duurzaam in stand te houden en waar mogelijk te versterken;
- hoogbouw in de vorm van een schijfgebouw waarschijnlijk significante effecten heeft op zonlicht, windstromen en temperatuur, waardoor het belangrijk is om de (eventuele) negatieve impact in kaart te brengen en zo nodig te compenseren.

Verzoekt het college:

- om in het definitief vast te stellen PUK expliciet op te nemen dat de Stedelijke Groene Hoofdstructuur in stand blijft en waar mogelijk versterkt wordt;
- vast te leggen dat dit betekent dat mogelijke negatieve milieu-effecten van de hoogbouw op het naastgelegen park en de natuurkwaliteit aldaar worden geanalyseerd en inzichtelijk gemaakt;
- duidelijk vast te leggen dat wanneer negatieve effecten optreden, deze gecompenseerd worden door investeringen in de kwaliteit van de natuur in de Stedelijke Groene Hoofdstructuur.

En gaat over tot de orde van de dag.

De motie maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Hinke de Groot (CDA). Voorzitter. Maatschappelijke organisaties zoals Lichtpuntjes en Kunstpost zijn van ongekende waarde voor de saamhorigheid in Mariahoeve. Het CDA vindt dat deze organisaties behouden moeten blijven en hun activiteiten in de wijk moeten kunnen voortzetten. Dat hebben we vanochtend natuurlijk ook gehoord van spreker Langemeijer. Daarom vinden wij het belangrijk dat, hoewel het PUK niet de huisvesting regelt, de gemeente er alles aan doet deze maatschappelijke organisaties weer een plek te geven.

Daarom heb ik de volgende motie, getiteld 'behoud thuis in de wijk voor Lichtpuntjes en Kunstpost'. Die verzoekt het college het gesprek te faciliteren tussen de eigenaar en maatschappelijke organisaties zoals Lichtpuntjes en Kunstpost, over de invulling van de maatschappelijke ruimte en de mogelijkheid om hun activiteiten in het nieuwe gebouw voort te zetten. De betaalbaarheid zal dan ook een onderwerp van gesprek zijn. Te bevorderen dat er voldoende maatschappelijke ruimte in de herontwikkeling komt, zodat zowel Lichtpuntjes als Kunstpost een plek kan blijven houden in het hart van Mariahoeve, indien voortzetting op de locatie toch niet haalbaar blijkt, er actief op in te zetten dat Lichtpuntjes en Kunstpost hun activiteiten en toekomstplannen kunnen voortzetten in Mariahoeve door vanuit de gemeente samen op zoek te gaan naar een nieuwe locatie. Deze motie is mede ingediend door SP, ChristenUnie/SGP, PvdA en GroenLinks.

Joren Noorlander (D66). In de constatering geeft mevrouw De Groot aan dat de wethouder Stedelijke Ontwikkeling hierover al een toezegging heeft gedaan. Wat doet deze motie dan meer dan die toezegging?

Hinke de Groot (CDA). De wethouder heeft inderdaad de toezegging gedaan om dit mee te nemen bij de afdoening van een andere motie, maar die kijkt echt op wijkniveau naar verschillende ruimtezoekers. Deze motie roept er nog extra toe op om ook te kijken in de herontwikkeling van dit gebouw, dus ook in het winkelcentrum. Op deze manier benutten we dus alle sporen die er maar kunnen zijn in de wijk om te zorgen dat Kunstpost en Lichtpuntjes een mooie plek krijgen. Ik ga er natuurlijk vanuit dat D66, dat ook voor maatschappelijke organisaties is, dat kan steunen.

Joren Noorlander (D66). Wij steunen dat zeker, en de toezegging van de wethouder is daarin wat ons betreft voldoende, aangezien die over de hele wijk gaat en daar misschien wel uitgebreider dan alleen op deze plek gezocht gaat worden naar een plek voor deze organisaties, en er verbinding gezocht kan worden met de eigenaren van die ruimtes. Vindt het CDA die toezegging dan niet voldoende?

Hinke de Groot (CDA). Ik ben bij deze organisaties geweest en ik constateer dat zij steeds weer op zoek moeten naar een andere locatie, wat ook problemen oplevert voor hun activiteiten. Ik vind de toezegging dus nog niet voldoende. Ik vind dat de gemeente nog meer moet doen. Het zou helemaal mooi zijn als het ook op deze plek zou lukken.

De **voorzitter**. Door mevrouw De Groot, daartoe gesteund door mevrouw Arp, mevrouw Klokkenburg en de heer Ahraui, wordt de volgende motie (J.6 CDA) ingediend:

Motie J.6 CDA Behoud thuis in de wijk voor Lichtpuntjes en Kunstpost

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van het Voorstel van het college inzake PUK Winkelcentrum Mariahoeve (RIS321151)

Constaterende dat:

- maatschappelijke organisaties zoals Lichtpuntjes en Kunstpost, nu gehuisvest in winkelcentrum Mariahoeve, van ongekende waarde zijn voor de saamhorigheid in Mariahoeve;
- het volgens het college waardevol is voor de wijk als deze bewonersinitiatieven zich op een permanente plek in de wijk kunnen vestigen, maar dat dit niet publiekrechtelijk is vast te leggen in een PUK;
- wethouder Stedelijke ontwikkeling, Bibliotheken en Europa, heeft toegezegd om na te gaan of de afdoening van de motie 'Plek voor Podium Noord' verruimd kan worden voor meerdere ruimtezoekers met een maatschappelijke functie in Mariahoeve.

Overwegende dat:

- de voortzetting van de activiteiten van Kunstpost en Lichtpuntjes onzeker is;
- in het PUK een aantal vierkante meters is opgenomen ten behoeve van maatschappelijke ruimte, maar de huurprijzen, exacte hoeveelheid vierkante meters en invulling later nog nader worden bepaald door de eigenaar;
- het belangrijk is dat maatschappelijke organisaties niet dakloos raken, maar een 'thuisplek' verdienen in de wijk.

Verzoekt het college:

- het gesprek te faciliteren tussen de eigenaar en maatschappelijke organisaties zoals Lichtpuntjes en Kunstpost, over de invulling van de maatschappelijke ruimte en de mogelijkheid om hun activiteiten in het nieuwe gebouw voort te zetten. De betaalbaarheid zal dan ook een onderwerp van gesprek zijn;
- te bevorderen dat er voldoende maatschappelijke ruimte in de herontwikkeling komt, zodat zowel Lichtpuntjes als Kunstpost een plek kan blijven houden in het hart van Mariahoeve;
- indien voortzetting op de locatie toch niet haalbaar blijkt, er actief voor in te zetten dat Lichtpuntjes en Kunstpost hun activiteiten en toekomstplannen kunnen voortzetten in Mariahoeve door vanuit de gemeente samen op zoek te gaan naar een nieuwe locatie.

En gaat over tot de orde van de dag.

De motie maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Samir Ahraui (PvdA). Voorzitter. Gezien de tijd en de vele onderwerpen die nog op de agenda staan, heb ik mijn inbreng op mijn stoel achtergelaten. Ik dacht: ik maak er een soort afronding debat van dit keer! Mijn fractie steunt dit PUK. We zijn er heel erg blij mee. Het is een mooi plan voor Mariahoeve. Wel maken wij ons nog zorgen over de betaalbare maatschappelijke ruimte die in het winkelcentrum terugkomt, vandaar de motie Mariahoeve verdient betaalbare maatschappelijke ruimte. Die motie verzoekt het college om in gesprek te gaan met de initiatiefnemer over het borgen van de betaalbaarheid op de lange termijn van (een deel van) de maatschappelijke (bedrijfs)ruimte, na te gaan of woningcorporaties of andere sociale verhuurders geïnteresseerd zijn in het afnemen van deze maatschappelijke (bedrijfs)ruimte, en de raad te informeren over de uitkomsten van de gesprekken. Ik wilde hier nog even bij zeggen dat onze fractievertegenwoordiger, de heer Marck, hier heel hard aan gewerkt heeft.

De **voorzitter**. Door de heer Ahraui wordt de volgende motie (J.2 PvdA) ingediend:

Motie J.2 PvdA Mariahoeve verdient betaalbare maatschappelijke ruimte

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van het voorstel van het college inzake PUK Winkelcentrum Mariahoeve (RIS321151).

Constaterende dat:

- maatschappelijke organisaties van ongekende waarde zijn voor de saamhorigheid in Mariahoeve;
- er een groot tekort is aan betaalbare bedrijfsruimte in de wijk waardoor maatschappelijke initiatieven moeite hebben met het vinden van bedrijfshuisvesting;
- het onwenselijk is dat de kans op een plek voor waardevolle maatschappelijke organisaties wordt bepaald door hun portemonnee.

overwegende dat:

- er in het PUK Winkelcentrum Mariahoeve een ruim aantal vierkante meters in opgenomen ten behoeve van maatschappelijke ruimte;
- de initiatiefnemer zonder regie van het college de huurprijs van de maatschappelijke ruimte marktconform kan vaststellen;
- het realiseren van betaalbare maatschappelijke bedrijfsruimte, inzet vanuit meerdere beleidsdomeinen vereist;
- woningcorporaties regelmatig maatschappelijke ruimte afnemen om te werken aan sociale cohesie in de wijk en voor deze ruimte een betaalbare huurprijs te borgen/garanderen.

Verzoekt het college:

- om in gesprek te gaan met de initiatiefnemer over het borgen van de betaalbaarheid op de lange termijn van (een deel van) de maatschappelijke (bedrijfs)ruimte;
- na te gaan of woningcorporaties of andere sociale verhuurders geïnteresseerd zijn in het afnemen van de maatschappelijke (bedrijfs)ruimte;
- de raad te informeren over de uitkomsten van de gesprekken.

En gaat over tot de orde van de dag.

De motie maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Voorzitter. Ook ik heb omwille van de spreektijd mijn spreektekst achtergelaten. Ik dien een motie en een amendement in.

Ik begin met de motie, waarvan het dictum luidt: verzoekt het college in het kader van lokaal maatwerk voorrang te verlenen aan ouderen uit Mariahoeve die willen doorstromen naar een passende woning in de herontwikkeling van Winkelcentrum Mariahoeve. Deze motie is medeondertekend door de collega's Arp van de SP en Hinke de Groot van het CDA.

Daarnaast heb ik een amendement, waarvan het dictum luidt: besluit dictumpunt I als volgt te wijzigen: in te stemmen met het bijgevoegde concept-PUK Winkelcentrum Mariahoeve, als basis voor de verdere uitwerking van de plannen en voor verdere uitwerking van de plannen en het juridisch-planologisch kader, met dien verstande dat het aandeel grote woningen (90 m²-120 m²) evenredig wordt verdeeld over het woonprogramma, en geschikt is voor gezinnen.

De **voorzitter**. Door mevrouw Klokkenburg wordt het volgende amendement (J.A CU/SGP) voorgesteld:

Amendement J.A CU/SGP grote woningen voor gezinnen

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van het Voorstel van het college inzake PUK Winkelcentrum Mariahoeve (RIS321151),

Besluit dictumpunt I als volgt te wijzigen:

- I. in te stemmen met het bijgevoegde concept-PUK Winkelcentrum Mariahoeve, als basis voor de verdere uitwerking van de plannen en voor verdere uitwerking van de plannen en het juridisch planologisch kader, **met dien verstande dat het aandeel grote woningen (90-120m²) evenredig wordt verdeeld over het woonprogramma, en geschikt is voor gezinnen.**

Het amendement maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

De **voorzitter**. Door mevrouw Klokkenburg, daartoe gesteund door mevrouw De Groot, wordt de volgende motie (J.3 CU/SGP) ingediend:

Motie J.3 CU/SGP voorrang voor senioren Mariahoeve

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van Voorstel van het college inzake PUK Winkelcentrum Mariahoeve (RIS321151),

constaterende, dat:

- in de voorgenomen nieuwbouw een gemengd woonprogramma komt, dat expliciet een aanvulling is op het bestaande programma in Mariahoeve;

overwegende, dat:

- bewoners in Mariahoeve die nu niet passend wonen, maar wel graag in hun wijk willen blijven wonen, in de voorgenomen nieuwbouw een passend thuis kunnen vinden;
- in de vigerende huisvestingsverordening de ruimte bestaat om lokaal maatwerk toe te passen voor senioren die in hun wijk willen blijven wonen; (¹ [nadere regels lokaal maatwerk woonruimteverdeling Den Haag 2023](#))
- bestaande sociale cohesie hiermee behouden kan blijven;
- dit eveneens de doorstroming in de wijk op gang kan helpen;
- het college reeds voor de nieuwbouw 'De Groene Prins' (PUK Hanenburg) heeft aangegeven actief dit lokaal maatwerk in te gaan zetten;

verzoekt het college:

- in het kader van lokaal maatwerk voorrang te verlenen aan ouderen uit Mariahoeve die willen doorstromen naar een passende woning in de herontwikkeling van Winkelcentrum Mariahoeve,

en gaat over tot de orde van de dag.

De motie maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Lesley Arp (SP). Voorzitter. Ik kort mijn tekst wat in in het kader van de agenda en de druk.

Mijn fractie staat onder een motie van het CDA over de maatschappelijke organisaties die momenteel tijdelijk in het winkelcentrum gehuisvest zijn. Wij staan ook onder de motie van de ChristenUnie/SGP, waarmee we deze kans aangrijpen om senioren uit de wijk met voorrang aanspraak te laten maken op de nieuwbouw. Dat vergroot ook weer de doorstromingskansen voor bijvoorbeeld gezinnen. Zoals de maatschappelijke organisaties, die heel belangrijk zijn, toch wel in onzekerheid

verkeren over de vraag of ze hier kunnen blijven, horen wij ook dat er wat onzekerheid is bij de kioskeigenaren. Wij kregen het signaal van een van de kioskeigenaren dat hij überhaupt nog niet benaderd was door de ontwikkelaar over wat deze ontwikkeling precies voor de onderneming betekent. Als de wethouder toch het gesprek aangaat met de ontwikkelaar op basis van de moties, zou mijn fractie het erg waarderen als hij de ontwikkelaar ook aanspoort om snel het gesprek met de kioskeigenaren te starten, zodat de kans groter is dat zij naar tevredenheid hun plek kunnen behouden of krijgen.

Nick Kaptheijns (PVV). Voorzitter. Ik ga proberen om het iets korter te doen, maar ik wil het harde werk van collega Faddegon niet allemaal tenietdoen. Vandaag bespreken we het PUK Winkelcentrum Mariahoeve. Collega Faddegon heeft daarover al het nodige gezegd tijdens de commissiebehandeling. De PVV vindt de plannen een upgrade van het winkelcentrum, maar een aantal zaken vinden wij volstrekt onnavolgbaar. Zo hebben wij het gevoel dat het college in omgekeerde volgorde werkt. Mariahoeve is immers door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed aangewezen als een van de 30 wederopbouwgebieden van nationaal belang. Daarnaast is de wijk in 2005 door de gemeenteraad aangewezen als beschermd stadsgezicht. Maar omdat de gemeente deze aanwijzing niet heeft doorgevoerd, heeft de raad in 2023 opnieuw besloten dat het om een beschermd stadsgezicht gaat. Dank voor het initiatief daartoe aan de Haagse Stadspartij. Dit had wat ons betreft het eerste agendapunt moeten zijn, en niet de voorliggende plannen van het college.

Dat er weinig aandacht wordt besteed aan het stadsgezicht blijkt wel uit het feit dat de maximale bouwhoogte in de plannen wordt neergelegd op 60 meter. Hierdoor dreigt de skyline van Het Kleine Loo ernstig verstoord te worden. Het complex aan de ene kant ervan, op 15 meter afstand, is 36 meter hoog, en het complex aan de noordkant ervan, dat er 40 meter vandaan ligt, is 43 meter hoog. Dat zijn al hoogtes die vrijwel nergens in Mariahoeve voorkomen, en nu wil het college een hoogte gaan toestaan van 60 meter. Dat is dus maar liefst 17 meter hoger dan het nu hoogste gebouw. Onzes inziens past dat op geen enkele manier in een beschermd stadsgezicht. Daarom zullen wij een amendement indienen met de titel 'Toon respect voor het beschermde stadsgezicht Mariahoeve', waarin wij een toevoeging doen aan het eerste deelbesluit. Het eerste deelbesluit komt daardoor te luiden: in te stemmen met het bijgevoegde concept-PUK Winkelcentrum Mariahoeve, als basis voor de verdere uitwerking van de plannen en voor verdere uitwerking van de plannen en het juridisch planologisch kader, waarbij de maximale bouwhoogte van de nieuwe hoogbouw geen 60 meter, maar 43 meter ten opzichte van het maaiveld (inclusief dakrand) zal zijn.

Dat er in Mariahoeve al 42% aan sociale woningen is, lezen we in de plannen waarin staat dat er 305 sociale woningen bij zullen komen. De PVV wil dan ook de volgende suggestie doen. Kijken naar de mooie ligging naast winkels, ov en groen lijkt er een unieke kans te bestaan om van sociale woningen seniorenwoningen te maken. Wanneer de ouderen in de wijk Mariahoeve het eerste recht van huur zouden krijgen voor deze seniorenwoningen, krijgt de doorstroming in de wijk een enorme stimulans. Onze fractie zal dan ook een amendement indienen met de titel 'Seniorenwoningen zorgen voor doorstroming'. Daarmee doen wij aan het eerste deelbesluit een toevoeging, waardoor dat komt te luiden: in te stemmen met het bijgevoegde concept-PUK Winkelcentrum Mariahoeve, als basis voor de verdere uitwerking van de plannen en voor verdere uitwerking van de plannen en het juridisch-planologisch kader, waarbij in het PUK Mariahoeve Winkelcentrum wordt voorgeschreven dat de 30% genoemde sociale woningen geheel worden gebouwd als seniorenwoningen en dat senioren nu wonend in de wijk Mariahoeve het eerst recht van huur krijgen voor deze woningen.

De voorzitter. Door de heer Kaptheijns worden de volgende amendementen (J.B PVV en J.C PVV) voorgesteld:

Amendement J.B PVV Seniorenwoningen zorgen voor doorstroming

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van het collegevoorstel inzake het PUK Winkelcentrum Mariahoeve (RIS321151).

Besluit om:

- I. in te stemmen met het bijgevoegde concept-PUK Winkelcentrum Mariahoeve, als basis voor de verdere uitwerking van de plannen en voor verdere uitwerking van de plannen en het juridisch planologisch kader, waarbij in het PUK Mariahoeve Winkelcentrum wordt voorgeschreven dat de 30% genoemde sociale woningen geheel worden gebouwd als seniorenwoningen en dat senioren nu wonend in de wijk Mariahoeve het eerst recht van huur krijgen voor deze woningen.
- II. dit besluit tot instemming met het PUK in het kader van de Omgevingswet te beschouwen als positief bindend advies voor het plan dat past binnen het PUK Winkelcentrum Mariahoeve;
- III. dit besluit te laten vervallen indien niet binnen 24 maanden nadat dit besluit is genomen een buitenplanse omgevingsplanaanvraag, die past binnen het kader van het planuitwerkingskader, wordt ingediend.

Amendement J.C PVV Toon respect voor het beschermde stadsgezicht Mariahoeve

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van het collegevoorstel inzake het PUK Winkelcentrum Mariahoeve (RIS321151),.

Besluit om:

- I. in te stemmen met het bijgevoegde concept-PUK Winkelcentrum Mariahoeve, als basis voor de verdere uitwerking van de plannen en voor verdere uitwerking van de plannen en het juridisch planologisch kader, waarbij de maximale bouwhoogte van de nieuwe hoogbouw geen 60 meter, maar 43 meter ten opzichte van het maaiveld (inclusief dakrand) zal zijn;
- II. dit besluit tot instemming met het PUK in het kader van de Omgevingswet te beschouwen als positief bindend advies voor het plan dat past binnen het PUK Winkelcentrum Mariahoeve;
- III. dit besluit te laten vervallen indien niet binnen 24 maanden nadat dit besluit is genomen een buitenplanse omgevingsplanaanvraag, die past binnen het kader van het planuitwerkingskader, wordt ingediend.

De amendementen maken onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Wethouder **Van Asten** (D66). Voorzitter. We hebben dit plan uitgebreid besproken in de commissie en ik ben blij dat het plan in de basis op veel steun kan rekenen. Het is natuurlijk ook een mooie ontwikkeling voor Mariahoeve in het algemeen dat het winkelcentrum een flinke upgrade krijgt, plus een goed woningbouwprogramma. Dat kan natuurlijk de doorstroming in de wijk flink gaan verbeteren. Omwille van de tijd en aangezien er nog vele debatjes volgen, ga ik gewoon aan de slag met de moties. Ik heb hier de officiële nummering niet, dus ik behandel ze op volgorde van indiening en zal daarbij de titel noemen.

Eerst de motie van de heer Martinez van Andel van Hart voor Den Haag, Los onveilige situatie op. Daar gaan wij graag mee aan de slag, dus deze motie kunnen wij aan de raad laten.

Dan de motie Terras achterzijde winkelcentrum, ook van Hart voor Den Haag. Dat kunnen wij gaan verkennen, zoals de motie ook vraagt. We zullen natuurlijk wel goed met de omgeving gaan kijken hoe we dat het beste zouden kunnen inpassen, omdat een terras natuurlijk ook reuring met zich meebrengt. Ik zeg het positief, maar niet iedereen waardeert dat. We gaan dus in goed overleg om te kijken of we dat mogelijk kunnen maken. Deze motie is dus aan de raad.

Dan ben ik bij de derde motie, Hoogbouw met hart voor de natuur, van de heer Van den Bos van de Partij voor de Dieren. De motie vraagt ons om dit goed uit te zoeken. Dat zullen wij ook gaan doen, als deze motie wordt aangenomen natuurlijk, maar dat is volledig aan de raad. Aanbevolen.

Dan de motie van mevrouw De Groot van het CDA, Behoud thuis in de wijk voor Lichtpuntjes en Kunstpost. Ook deze motie kunnen wij aan de raad laten. Er waren wat debatten over waar de motie staat ten opzichte van de toezegging. Laten we daar eens even wat ruim mee omgaan, in ieder geval met de specificaties erbij. Eén punt wil ik nog wel maken. De gemeente staat in principe niet aan de lat voor de huisvestingslasten van de instellingen zelf. Dat hoort eventueel thuis in de subsidieaanvraag en dergelijke. Dus ja, wij kunnen heel veel gesprekken aangaan en wij kunnen ook kijken of zo'n maatschappelijke verhuur tegen nog iets schappelijker prijzen zou kunnen, maar deze organisaties zitten er nu natuurlijk zo'n beetje om niet. Ze hebben hele lage huren, en bij nieuwbouw is dat automatisch duurder. Maar we gaan ons best doen in het winkelcentrum en zeker ook in de hele omgeving, om deze mooie instellingen te behouden. Deze motie laat ik dus aan de raad.

Dan de motie over een betaalbare maatschappelijke ruimte in Mariahoeve. Die is een beetje van hetzelfde laken een pak. Ook deze motie laten we dus aan de raad. De motie spreekt wel steeds over 'maatschappelijke (bedrijfs)ruimte', met 'bedrijfs' tussen haakjes, en ik ga de motie lezen alsof dat 'bedrijfs' er niet staat. De bestemming is immers maatschappelijk. Het woord staat tussen haakjes, dus dan zijn dit de haakjes.

Dan de motie over voorrang voor senioren in Mariahoeve. Ik heb mij laten vertellen dat de projecten waaraan mevrouw Klokkenburg refereert, onder een pilot zijn gevat. Op deze wijze wordt die pilot volgens mij stiekem wat opgerekt. Nou ben ik vandaag van de rekkelijken en misschien wat minder van de preciezen, dus we kunnen deze motie aan de raad laten. Maar laten we daarbij wel de pilots, die lopen via de heer Balster, goed in de gaten houden om te zien hoe dit werkt. Als we namelijk overal in de stad steeds hetzelfde groepje voorrang geven, doen we ook geen recht aan de dynamiek van de stad Den Haag.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Als er over rekkelijken gesproken gaat worden, wil ik natuurlijk wel even wat zeggen! De Groene Prins is niet als pilot neergezet. Het dictum is namelijk hetzelfde. Lokaal maatwerk zouden we al kunnen toepassen, maar het wordt niet altijd toegepast. De vraag is nu gewoon om het wel toe te passen.

Wethouder **Van Asten** (D66). Zo 'precies' zit ik er dan niet in. Nou ja, los daarvan kunnen wij deze motie warm aanbevelen aan de raad. We kunnen er dus mee aan de slag gaan.

Nu denkt u: de heer Van Asten is in een goede bui, dus hij is namens het college alles vrolijk aan de raad aan het laten. Bij het volgende wil ik dat ook wel doen. Dat is het amendement over grote woningen voor gezinnen, van mevrouw Klokkenburg. Dat roept op om toe te voegen aan dictumpunt I: met dien verstande dat het aandeel grote woningen, van 90 m² tot 120 m², evenredig wordt verdeeld over het woonprogramma. Het woonprogramma bestaat uit 30% sociaal, 50% middenhuur en 20% vrije sector. Uiteindelijk zal de corporatie die de 30% gaat afnemen zelf bepalen of zij dat op die plek wil doen. Dus ja, ik kan een beroep op hen doen als ik ze spreek. Ik kan ze er alleen niet toe dwingen. Op dictum I zegt u nu heel strak: 'evenredig wordt verdeeld'. Als u daar iets van kan maken als 'zo veel mogelijk', dan geeft dat ruimte en doet het recht aan de verhoudingen die we daarin hebben. We kennen uw wensen hierin. Als u dit dus zou willen aanpassen, gaan wij daar graag mee aan de slag.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Uitgestoken handen nemen wij natuurlijk van harte aan. Ik zal het amendement dus op die manier aanpassen. Gaat de wethouder zich er dan ook echt voor inzetten dat dat ten principale zou kunnen en dat het, als het écht niet lukt, zoveel mogelijk in het betaalbare segment terechtkomt?

Wethouder **Van Asten** (D66). Wij zullen een stevig gesprek voeren met de woningbouwcorporatie die dat gaat afnemen. Die zal uiteindelijk moeten bepalen welk product zij dit gebouw wil afnemen en of dat kleinere woningen zijn of gedeelde woningen. Als dit amendement wordt aangenomen, zullen wij in ieder geval aangeven dat de raad ons deze opdracht mee heeft gegeven en een stevig beroep, of een appel zo u wilt, op ons heeft gedaan. Van die inzet kunt u uitgaan.

Dan heb ik nog twee moties van de PVV. Sorry, dat zijn amendementen, excuus. Het eerste amendement gaat ook over het woningbouwprogramma. Het amendement ziet erop dat in het PUK voor Winkelcentrum Mariahoeve wordt voorgeschreven dat de 30% genoemde sociale woningen geheel worden gebouwd als seniorenwoningen, en dat senioren nu wonend in de wijk Mariahoeve het

eerste recht van huur krijgen van deze woningen. De senioren zitten al in het programma, en dan kunnen wij er niet mee leven dat die 30% sociale woningen geheel gebouwd wordt als seniorenwoningen. We willen de doorstroming graag op gang brengen, maar dan in het hele programma. Ik meende u ook te horen zeggen dat dit om 350 sociale woningen gaat, maar zoals ik verteld heb zijn die percentages net wat anders. Er wordt ook ingezet op doorstroming, dus het gaat het college te ver om deze categorie volledig aan de senioren toe te wijzen. Dit amendement moeten wij dus ontraden.

Nick Kaptheijns (PVV). En als we dat niet volledig zouden doen? Want het bezwaar van de wethouder zit toch bij het 'volledige'?

Wethouder **Van Asten (D66).** Kijk, zoals u in het PUK heeft kunnen lezen, wordt er met dit woningbouwprogramma ook stevig ingezet op het juist laten doorstromen van senioren, die nu nog vaak in een wat groter huis in Mariahoeve zitten of qua mobiliteit wat te ver van het winkelcentrum wonen. Het is dus zeker de bedoeling dat daar een product komt voor senioren. Ik vind het lastig om ons alvast te leggen op een percentage. Ik vertrouw daarin meer op de huisvesters van deze stad, zoals in dit geval de woningbouwcorporatie. U kunt er dus in ieder geval van uitgaan dat daarop stevig wordt gestuurd. Wij vinden dit amendement sympathiek, maar wij ontraden het wel.

Dan het laatste amendement, Toon respect voor het beschermd stadsgezicht Mariahoeve. Zoals ik in de commissie heb aangegeven, hebben wij u nog voor deze raad via mevrouw Bruines de brief kunnen sturen over het beschermd stadsgezicht van Mariahoeve. Daarin staat dat daarmee vol aan de slag wordt gegaan en dat we druk bezig zijn met het onderzoek naar de waarde ervan en dergelijke. Laten we nu kijken naar deze ontwikkeling. We zijn alles wat er nu in Mariahoeve gebeurt al aan het bekijken vanuit dat standpunt van een beschermd stadsgezicht en de waarden daarin. U heeft in de brief ook kunnen lezen dat juist het winkelcentrum eigenlijk een vreemde eend in de bijt is, die later pas aan het ensemble van Mariahoeve is toegevoegd. Monumentenzorg heeft dus naar dit PUK gekeken en heeft geen bezwaar tegen de hoogte, die ook de maximale hoogte in het bestemmingsplan is, en de schijf. De schijf is eigenlijk al een aanpassing aan het ensemble van Mariahoeve, dat niet zozeer met torens werkt, maar juist met die schijven. Daarom staat die schijf erin. Voordat het bouwplan komt, hebben wij ook het aanwijzingsbesluit hier in de raad liggen, zodat we er echt aan kunnen gaan toetsen. Ik snap dus het amendement van de PVV. Het was ook een goed debat en het is goed dat hier aandacht voor is, maar dit amendement vraagt ook nog specifiek naar een verlaging tot 43 meter. Dat zou dit PUK en daarmee de haalbaarheid van het plan ook danig onder druk zetten. Daarom ontraden wij het amendement toch, maar het punt van beschermd stadsgezicht Mariahoeve is volledig onder schot, zoals u heeft kunnen lezen. Voorzitter, dit waren de amendementen en de moties.

De **voorzitter.** Er is een interruptie van mevrouw Arp.

Wethouder **Van Asten (D66).** O! Ik zal haar vraag gelijk beantwoorden. Dit waren inderdaad de amendementen en de moties, maar nog niet de vragen! Er is één vraag gesteld, door mevrouw Arp, over de kioskeigenaren. Mevrouw Arp heeft blijkbaar een kioskhouders gesproken. Volgens mij zijn het niet de eigenaren, want het eigendom ligt bij het winkelcentrum. Ik ga erachteraan om te zorgen dat de mensen die daarin zitten ook op de juiste manier worden geïnformeerd als dat nog niet het geval is geweest. Dat is een toezegging.

De **voorzitter.** Dank u wel, wethouder. Is er behoefte aan een tweede termijn? Dat is het geval. Mevrouw Klokkenburg.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Ja, heel kort. Ik zal het amendement wijzigen. Ik dien bij dezen het gewijzigde amendement in. Het luidt nu als volgt. Besluit dictumpunt I als volgt te wijzigen: in te stemmen met het bijgevoegde concept-PUK Winkelcentrum Mariahoeve, als basis voor de verdere uitwerking van de plannen en voor verdere uitwerking van de plannen en het juridisch-planologisch kader, met dien verstande dat het aandeel grote woningen (90m²-120m²) zoveel als mogelijk evenredig wordt verdeeld over het woonprogramma, en geschikt is voor gezinnen.

De **voorzitter**. Amendement J.A CU/SGP is in die zin gewijzigd, dat het thans luidt:

Gewijzigd amendement J.A CU/SGP grote woningen voor gezinnen

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van het Voorstel van het college inzake PUK Winkelcentrum Mariahoeve (RIS321151),

Besluit dictumpunt I als volgt te wijzigen:

- I. in te stemmen met het bijgevoegde concept-PUK Winkelcentrum Mariahoeve, als basis voor de verdere uitwerking van de plannen en voor verdere uitwerking van de plannen en het juridisch planologisch kader, **met dien verstande dat het aandeel grote woningen (90-120m²) zoveel als mogelijk evenredig wordt verdeeld over het woonprogramma, en geschikt is voor gezinnen.**

Het gewijzigde amendement maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

De beraadslaging wordt gesloten.

Aan de orde is:

R. Stand van zaken erfpacht januari 2025 (RIS321116).

De beraadslaging wordt geopend.

Arjen Dubbelaar (Hart voor Den Haag). Voorzitter. We hebben een uitvoerig debat gehad in de commissie. Ik denk dat we dat niet over moeten doen. Erfpacht is een bijzonder complex product. Het college gaat een onderzoek doen naar de grondwaardebepaling. De collega's zijn ervan op de hoogte. Ik heb gekeken naar de onderzoeksopzet en ook naar de hoofdvraag en de deelvragen. Toen kwam ik bij de vraag wat het historische gemiddelde van de grondquote is. Die heb ik in de commissie ingebracht ...

De **voorzitter**. Kort hè. Een korte toelichting. Het is een afronding debat.

Arjen Dubbelaar (Hart voor Den Haag). Ja, sorry, voorzitter. Daarom heb ik de volgende motie, Uitbreiding onderzoeksopdracht grondwaardebepaling. Het dictum luidt: verzoekt het college de onderzoeksopdracht uit te breiden met de taak om de gemiddelde grondquote van woningen in wijken met erfpachtcontracten over de afgelopen 25 jaar inzichtelijk te maken, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen grondquotes bij uitgifte door de gemeente, grondquotes worden geanalyseerd op basis van marktonderzoek van transacties van bestaande woningen met en zonder erfpacht (marktconforme waarderungen), te onderzoeken hoe deze gecombineerde historische data kunnen bijdragen aan het verbeteren van de methodieken voor grondwaardebepaling en het verhogen van de begrijpelijkheid en transparantie voor erfpachters, de uitkomsten van deze aanvullende analyse te betrekken bij het definitieve advies over de te kiezen waarderingsmethoden, en de raad te informeren over de impact op de planning en eventuele aanpassingen hierin, met als streven het onderzoek binnen de oorspronkelijke termijn op te leveren. Deze motie wordt mede ingediend door de heer De Ridder namens de Haagse VVD, meneer Kaptheijns namens de PVV en de heer Van den Goorbergh namens Groep Van den Goorbergh.

De **voorzitter**. U heeft een interruptie, een hele korte, want zo kennen we meneer Mekers.

Peter Mekers (D66). Ik heb toch even een vraag over de mogelijke vertraging. Als dit vertraging zou opleveren, wat is dan acceptabel voor Hart voor Den Haag?

Arjen Dubbelaar (Hart voor Den Haag). Dat is bijna een strikvraag. Ik snap dat dit extra werk is en ik daag het college ook uit om het wel goed te doen en er niet lichtzinnig naar te kijken. Degene die het onderzoek gaat oppakken, zal wat extra handjes moeten inschakelen, want ons doel is nog steeds om voor de zomer hierover met elkaar van gedachten te wisselen.

Jan Willem van den Bos (PvdD). De heer Dubbelaar zei al dat erfpacht een complex onderwerp is. Als deze motie wordt aangenomen, wat voegt dat dan precies toe? Kan de heer Dubbelaar dat misschien nog toelichten?

De **voorzitter**. Heel kort.

Arjen Dubbelaar (Hart voor Den Haag). Het geeft ons handvatten om de uitkomsten van het onderzoek goed te duiden.

De **voorzitter**. Door de heer Dubbelaar, daartoe gesteund door de heer De Ridder, de heer Kaptheijns en de heer Van den Goorbergh, wordt de volgende motie (R.1 HvDH) ingediend:

Motie R.1 HvDH Uitbreiding onderzoeksopdracht grondwaardebepaling

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter afronding van de bespreking over de commissiebrief Stand van zaken erfpacht januari 2025 (RIS 321116).

Constaterende dat,

- er een onderzoeksopdracht wordt uitgezet voor wetenschappelijk onderzoek naar methodieken voor grondwaardebepaling bij heruitgifte erfpacht in Den Haag;
- de huidige onderzoeksopdracht zich primair richt op methodologische aspecten en het selecteren van geschikte waarderingsmethoden;
- het inzichtelijk maken van de gemiddelde grondquote in wijken met erfpachtcontracten over de afgelopen 25 jaar, zowel gebaseerd op de grondquotes bij uitgifte door de gemeente als op basis van empirisch marktonderzoek van transacties van bestaande woningen met en zonder erfpacht, belangrijke aanvullende inzichten kan bieden.

Overwegende dat,

- historische data over grondquotes vanuit beide perspectieven cruciaal zijn voor het begrijpen van de effecten van de huidige waarderingsmethoden;
- een gecombineerde analyse van gemeentelijke uitgiftegrondquotes en marktgebaseerde grondquotes inzicht biedt in de marktconformiteit en eventuele discrepanties;
- deze informatie kan helpen bij het evalueren van de voorspelbaarheid en transparantie van grondwaarderingen, wat essentieel is voor zowel erfpachters als beleidsmakers;
- het combineren van het huidige onderzoek met een uitgebreide historische analyse kan leiden tot een grondiger en praktijkgericht resultaat.

Verzoekt het college,

- de onderzoeksopdracht uit te breiden met de taak om de gemiddelde grondquote van woningen in wijken met erfpachtcontracten over de afgelopen 25 jaar inzichtelijk te maken, waarbij:
  - Onderscheid wordt gemaakt tussen grondquotes bij uitgifte door de gemeente (beleidsmatig vastgestelde grondwaarden);
  - Grondquotes worden geanalyseerd op basis van empirisch marktonderzoek van transacties van bestaande woningen met en zonder erfpacht (marktconforme waarderungen);
- te onderzoeken hoe deze gecombineerde historische data kunnen bijdragen aan het verbeteren van de methodieken voor grondwaardebepaling en het verhogen van de begrijpelijkheid en transparantie voor erfpachters;

- de uitkomsten van deze aanvullende analyse te betrekken bij het definitieve advies over de te kiezen waarderingmethoden;
- de raad te informeren over de impact op de planning en eventuele aanpassingen hierin, met als streven het onderzoek binnen de oorspronkelijke termijn op te leveren.

En gaat over tot de orde van de dag.

De motie maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Hinke de Groot (CDA). Voorzitter. Ik heb de motie Betaalbaar blijven wonen bij erfpacht. Die verzoekt het college: bij de uitkomsten van het wetenschappelijke onderzoek naar de methoden van grondwaardebepaling alsook het onderzoek naar het canonpercentage bij heruitgiften, oog te hebben voor het betaalbaar houden van het erfpachtstelsel voor de erfpachters in Den Haag, om bij het opstellen van het raadsvoorstel op basis van de uitkomsten van deze onderzoeken hiermee rekening te houden en met scenario's inzichtelijk te maken wat dit in de praktijk betekent voor verschillende type woningen en huishoudens.

De **voorzitter**. Door mevrouw De Groot wordt de volgende motie (R.2 CDA) ingediend:

Motie R.2 CDA Betaalbaar blijven wonen bij erfpacht

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van afronding debat Stand van zaken erfpacht januari 2025 (RIS321116)

Constaterende dat:

- het college wetenschappelijk onderzoek gaat uitzetten over methoden van grondwaardebepaling en een onderzoek naar het canonpercentage;
- in de voorgestelde onderzoeksopdracht voor wetenschappelijk onderzoek naar methodieken grondwaardebepaling twee randvoorwaarden zijn opgenomen, namelijk:
  - dat een aanbevolen methode voor een langere periode van minstens 10 jaar, uitvoerbaar moet zijn;
  - dat de aanbevolen methode relatief snel en makkelijk op te zetten en uit te voeren moet zijn.

Overwegende dat:

- het belangrijk is Hagenaars en Hagenezen die zich verbonden voelen met de stad ook hier kunnen blijven wonen, en niet door hoge woonlasten als gevolg van erfpacht in de knel komen;
- erfpacht geen verdienmodel moet zijn van de gemeente.

Verzoekt het college:

- bij de uitkomsten van het wetenschappelijke onderzoek naar de methoden van grondwaardebepaling alsook het onderzoek naar het canonpercentage bij heruitgiften, oog te hebben voor het betaalbaar houden van het erfpachtstelsel voor de erfpachters in Den Haag;
- om bij het opstellen van het raadsvoorstel op basis van de uitkomsten van deze onderzoeken hiermee rekening te houden en met scenario's inzichtelijk te maken wat dit in de praktijk betekent voor verschillende type woningen en huishoudens.

En gaat over tot de orde van de dag.

De motie maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Wethouder **Balster** (PvdA). Voorzitter. Ik zal het kort houden.

Het college kan de motie Betaalbaar blijven wonen bij erfpacht, van het CDA, aan de raad laten.

De motie van de heer Dubbelaar van Hart voor Den Haag moet het college ontraden. Een dergelijk onderzoek is dermate omvangrijk dat dat zeker een jaar vertraging van het onderzoek gaat opleveren. De vraag is ook welke meerwaarde het heeft ten opzichte van de analyse van de taxatiemethode, maar met name de uitvoerbaarheid in de gestelde tijd, die zeer kort is aangezien we voor de zomer met u willen spreken over hoe we verdergaan met die taxatiemethode, maakt dat het college deze motie moet ontraden.

Arjen Dubbelaar (Hart voor Den Haag). De wethouder kan helemaal niet weten dat het zo veel vertraging oplevert, omdat hij het nog helemaal niet heeft uitgezet. Mijn vraag is om het mee te nemen in de uitvraag voor de onderzoeksopzet.

Wethouder **Balster** (PvdA). Nogmaals, op basis van de deskundigheid die we in huis hebben en die we hebben geraadpleegd is de inschatting dat dit een hele grote vertraging zal opleveren van het onderzoek, en dat kunnen we niet hebben. We moeten snel met elkaar verder, zodat we de mensen die afhankelijk zijn van die taxaties zo snel mogelijk duidelijkheid kunnen geven.

Jan Willem van den Bos (PvdD). Ik hoor wat de wethouder zegt. De uitvoerbaarheid lijkt me inderdaad zeer relevant, gegeven de termijn. Maar stel dat dat geen factor was. Denkt het college dat deze cijfers dan nuttig zouden kunnen zijn om het inzichtelijk te maken?

Wethouder **Balster** (PvdA). Het is nooit weg om historische gegevens te hebben om vervolgens te kijken, ook voor de toekomst, hoe de taxaties er dan uitzien. Dat kan natuurlijk een interessant gegeven zijn. Op zich is het voor het bepalen van de nieuwe taxatiemethodiek niet noodzakelijk om dit te hebben.

Hinke de Groot (CDA). Ik snap aan de ene kant dat we dit snel willen hebben, maar we willen het ook zorgvuldig doen. Volgens mij gaan we nog bureaus uitvragen. Is het niet mogelijk om het op te knippen, zodat we eerst een aantal vragen doen die al in onze onderzoeksopdracht zitten en dit nog meegenomen kan worden en iets later komt? Dan kunnen we het nog steeds voor de zomer bespreken, maar hebben we wel alle resultaten.

Wethouder **Balster** (PvdA). Deze motie vraagt om dit mee te nemen in het onderzoek waarmee we op het punt staan te starten en waarvan we met elkaar de planning hebben doorgenomen. Het is een hele krappe planning. Net na het meireces zullen de resultaten er zijn en zullen we met elkaar dat gesprek voeren. Dan hopen we zo snel mogelijk na de zomer een raadsvoorstel met elkaar te bespreken om duidelijkheid over de taxaties te krijgen. Als dit onderzoek meegenomen moet worden, dan gaat het onderzoek veel langer duren. Als het zelfstandig zou gebeuren, dan zou dat wellicht kunnen. Ik heb de motie op heel korte termijn gekregen. Ik wil best de komende tijd kijken of dit van meerwaarde is als apart element. Maar nogmaals, onze inschatting is nu dat dit in zijn aard en omvang een heel uitvoerig onderzoek vraagt. We zouden dan echt eerst heel zorgvuldig moeten kijken of het meerwaarde heeft, maar dan zal het echt ernaast en erachteraan zijn. We moeten echt met elkaar in september, oktober een besluit nemen over de nieuwe taxatiemethodiek.

De beraadslaging wordt gesloten

De **voorzitter**. Dank u wel. Dan doen we er nog eentje, en dan is het klaar.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Ik zou graag een voorstel willen doen voor dat ene punt. Bij het agendapunt Themadebat aanpak dakloosheid heeft mijn fractie als enige een motie, waar al een meerderheid onder staat. Dat hoeft geen groot debat op te leveren, maar we kunnen een mooie stemming hebben.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de raad hiermee instemt.

Aan de orde is:

P. Themadebat aanpak dakloosheid.

De beraadslaging wordt geopend.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Voorzitter. De motie Geen kind op straat verzoekt het college:

- het principe geen kind op straat niet los te laten noch te herzien;
- in een brief helder uiteen te zetten wat de beoogde wijzigingen op het beleid van toegang tot de gezinsopvang wél zijn;
- hierin ten minste aan te geven hoe ervoor wordt gezorgd dat kinderen niet op straat belanden, hoe de extra begeleiding gaat zorgen voor snellere doorstroming en uitstroom uit de gezinsopvang, in kaart te brengen welke alternatieven voor gezinsopvang er zijn, wat van deze alternatieven de beschikbaarheid is en wat de financiële gevolgen van deze beoogde beleidswijzigingen zijn;
- ook aan te geven hoe de belangen van het kind bij de keuze voor een alternatief voor gezinsopvang worden gewogen, hoe geborgd wordt dat ouder(s) en kind niet van elkaar gescheiden worden;
- te borgen dat kinderen te allen tijde gehoord worden in een voorgenomen besluit en de Richtlijn toegang tot gezinsopvang op dit gedeelte aan te passen conform de handreiking voor professionals 'het beste besluit voor het kind' van de kinderombudsman;
- de raad hier uiterlijk voor het meireces 2025 over te informeren.

De motie is medeondertekend door de collega's Holman, Mostert, Faïd, Butt, Smit, Arp en Mahmood.

De **voorzitter**. Door mevrouw Klokkenburg, daartoe gesteund door mevrouw Holman, mevrouw Mostert, mevrouw Faïd, mevrouw Butt, de heer Smit, mevrouw Arp en de heer Mahmood, wordt de volgende motie (P.1 CU/SGP) ingediend:

Motie P.1 CU/SGP geen kind op straat

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 13 februari 2025, ter bespreking van het Themadebat aanpak dakloosheid,

constaterende, dat:

- Den Haag het beleidsprincipe 'geen kind op straat' hanteert in het beleidskader “Den Haag geeft Thuis” (RIS316085);
- het college van plan is om van de huidige werkwijze af te wijken, zoals verwoord in de brief *Toegang tot gezinsopvang* (RIS 320151) “een gezin dat Wmo-gerechtigd is wordt altijd toegelaten in de opvang tenzij dit niet in het belang van het kind is en als een gezin niet-Wmo-gerechtigd is, het gezin in principe niet wordt toegelaten, tenzij dit noodzakelijk wordt geacht in het belang van het kind, bijvoorbeeld omdat de veiligheid en ontwikkeling van een kind in het geding is.”;¹
- het *Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind* (IVRK) stelt dat bij alle maatregelen betreffende kinderen het belang van het kind een eerste overweging moet zijn (artikel 3) waarbij recht moet worden gedaan aan een toereikende levensstandaard, waar ook het recht op onderdak (artikel 27) en het recht op gezinsleven (artikel 9) onder vallen;

overwegende, dat:

- de kosten voor gezinsopvang zijn toegenomen, van 1 miljoen euro in 2022 tot 9,3 miljoen euro in 2024;
- de belangrijkste reden van deze kostenstijging niet enkel de toename van gezinnen is, maar met name de duur en de locatie (hotels) van de gezinsopvang;

- de wethouder in het commissiedebat aangaf dat er 5fte extra wordt vrijgemaakt bovenop de huidige 10fte voor de doorstroom en begeleiding van gezinnen in de gezinsopvang om de kosten omlaag te brengen, maar dit nergens in de brief wordt vermeld of toegelicht;
- de wethouder ook aangaf dat hoewel langdurige opvang in een hotel voor een kind geen ideale oplossing is, dit wel beter is voor een kind dan op straat;
- de wethouder benadrukte dat er geen kinderen op straat komen te slapen maar dat gekeken wordt naar alternatieven voor gezinsopvang;
- in de brief en de richtlijn niet helder is wat in plaats van opvang een passend alternatief is voor een kind en ook onduidelijkheid bestaat of deze alternatieven überhaupt beschikbaar zijn;
- de kinderombudsman een handreiking voor professionals 'het beste besluit voor het kind' heeft gemaakt waarin oa is opgenomen dat een kind moet worden gehoord bij een besluit en dat dat niet een inspanningsverplichting is, zoals nu wel opgenomen in de *Richtlijn toegang tot gezinsopvang* (RIS320151);²
- de richtlijn niet expliciteert dat kinderen niet van hun ouders mogen worden gescheiden;

verzoekt het college:

- het principe geen kind op straat niet los te laten noch te herzien;
- in een brief helder uiteen te zetten wat de beoogde wijzigingen op het beleid van toegang tot de gezinsopvang wél zijn;
- hierin ten minste aan te geven hoe ervoor wordt gezorgd dat kinderen niet op straat belanden, hoe de extra begeleiding gaat zorgen voor snellere doorstroming en uitstroom uit de gezinsopvang, in kaart te brengen welke alternatieven voor gezinsopvang er zijn, wat van deze alternatieven de beschikbaarheid is en wat de financiële gevolgen van deze beoogde beleidswijzigingen zullen zijn;
- ook aan te geven hoe de belangen van het kind bij de keuze voor een alternatief voor gezinsopvang worden gewogen, hoe geborgd wordt dat ouder(s) en kind niet van elkaar gescheiden worden;
- te borgen dat kinderen te allen tijde gehoord worden in een voorgenomen besluit en de Richtlijn toegang tot gezinsopvang op dit gedeelte aan te passen conform de handreiking voor professionals 'het beste besluit voor het kind' van de kinderombudsman;
- de raad hier uiterlijk voor het meireces 2025 over te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De motie maakt onderdeel uit van de verdere beraadslaging.

Wethouder **Vavier** (GroenLinks). Voorzitter. Dank voor deze motie. Hier kan het college mee aan de slag.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**. Collega's, we hebben twintig minuten nodig om de stemmingen voor te bereiden. Daarna is er een halfuurtje en dan is het echt twaalf uur. Ik stel voor om te stoppen.

De vergadering wordt van 23.10 uur tot 23.33 uur geschorst.

Voorzitter: de heer Sluijs.

De **voorzitter**. We gaan over naar de stemmingen, het hoogtepunt van de avond. Aanwezig zijn 43 leden; afwezig zijn mevrouw Peeck en mevrouw Baboeram.

- **Voorstel van het college inzake startnotitie referendum uitbreiding gereguleerd parkeren (RIS321259).**

In stemming komt amendement G.A HvDH.

De **voorzitter**. Het amendement wordt verworpen met 19 tegen 24 stemmen.

In stemming komt het voorstel.

De **voorzitter**. Het voorstel wordt verworpen met 1 stem tegen 42 stemmen.

U zult begrijpen dat het voorstel onder H niet meer aan de orde is en dus niet in stemming wordt gebracht.

- **Voorstel van het college inzake Uitbreiding zero-emissiezone (RIS320645).**

De **voorzitter**. De volgorde is aangepast naar verstrekkendheid, waardoor amendement I.C VVD eerst in stemming wordt gebracht.

In stemming komt amendement I.C VVD.

De **voorzitter**. Het amendement wordt verworpen met 6 tegen 37 stemmen.

In stemming komt amendement I.A CDA.

De **voorzitter**. Het amendement wordt aangenomen met 23 tegen 20 stemmen.

In stemming komt amendement I.B SP.

De **voorzitter**. Het amendement wordt aangenomen met 23 tegen 20 stemmen.

In stemming komt amendement I.D VVD.

De **voorzitter**. Het amendement wordt verworpen met 10 tegen 33 stemmen.

In stemming komt motie I.1 SP.

De **voorzitter**. De motie wordt aangenomen met 29 tegen 14 stemmen.

In stemming komt motie I.3 HSP.

De **voorzitter**. De motie wordt aangenomen met 23 tegen 20 stemmen.

In stemming komt motie I.4 FVD.

De **voorzitter**. De motie wordt verworpen met 19 tegen 24 stemmen.

In stemming komt het aldus gewijzigde voorstel.

De **voorzitter**. Het aldus gewijzigde voorstel wordt aangenomen met 23 tegen 20 stemmen.

- **Voorstel van het college inzake PUK Winkelcentrum Mariahoeve (RIS321151).**

In stemming komt het gewijzigd amendement J.A CU/SGP.

De **voorzitter**. Het gewijzigd amendement wordt verworpen met 15 tegen 28 stemmen.

In stemming komt amendement J.B PVV.

De **voorzitter**. Het amendement wordt verworpen met 7 tegen 36 stemmen.

In stemming komt amendement J.C PVV.

De **voorzitter**. Het amendement wordt verworpen met 2 tegen 41 stemmen.

In stemming komt motie J.1 PvdD.

De **voorzitter**. De motie wordt aangenomen met 22 tegen 21 stemmen.

In stemming komt motie J.2 PvdA.

De **voorzitter**. De motie wordt aangenomen met 24 tegen 19 stemmen.

In stemming komt motie J.3 CU/SGP.

De **voorzitter**. De motie wordt aangenomen met 25 tegen 18 stemmen.

In stemming komt motie J.4 HvDH.

De **voorzitter**. De motie wordt aangenomen met algemene stemmen.

In stemming komt motie J.5 HvDH.

De **voorzitter**. De motie wordt aangenomen met 40 tegen 3 stemmen.

In stemming komt motie J.6 CDA.

De **voorzitter**. De motie wordt aangenomen met 41 tegen 2 stemmen.

In stemming komt het voorstel.

De **voorzitter**. Het voorstel wordt aangenomen met algemene stemmen.

- **Initiatiefvoorstel Hart voor Den Haag: Opheffen geheimhouding (RIS320635).**

In stemming komt motie L.1 SP.

De **voorzitter**. De motie wordt aangenomen met algemene stemmen.

In stemming komt motie L.2 CU/SGP.

De **voorzitter**. De motie wordt verworpen met 21 tegen 22 stemmen.

In stemming komt motie L.3 HvDH.

De **voorzitter**. De motie wordt verworpen met 14 tegen 29 stemmen.

In stemming komt het initiatiefvoorstel.

Het initiatiefvoorstel wordt verworpen met 14 tegen 29 stemmen.

- **Huisvesting culturele en maatschappelijke organisaties.**

In stemming komt motie M.1 CDA.

De **voorzitter**. De motie wordt aangenomen met 38 tegen 5 stemmen.

In stemming komt motie M.3 HvDH.

De **voorzitter**. De motie wordt verworpen met 14 tegen 29 stemmen.

In stemming komt motie M.4 HSP.

De **voorzitter**. De motie wordt aangenomen met 29 tegen 14 stemmen.

- **Themadebat aanpak dakloosheid.**

In stemming komt motie P.1 CU/SGP.

De **voorzitter**. De motie wordt aangenomen met 38 tegen 5 stemmen.

- **Stand van zaken erfpacht januari 2025 (RIS321116).**

In stemming komt motie R.1 HvDH.

De **voorzitter**. De motie wordt verworpen met 20 tegen 23 stemmen.

In stemming komt motie R.2 CDA.

De **voorzitter**. De motie wordt aangenomen met 42 stemmen tegen 1 stem.

- **Verzoek tot intrekken raadsvoorstel Hobbemaplein en aanpak vervolgtraject (RIS321169).**

In stemming komt motie S.1 VVD.

De **voorzitter**. De motie wordt aangenomen met 25 tegen 18 stemmen.

Dan zijn we door de stemmingen heen. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

Lotte van Basten Batenburg (VVD). Voorzitter. De VVD heeft voor amendement G.A gestemd, ondanks dat we het niet eens zijn met één onderdeel van het amendement, namelijk het deel over woningbouw. Dat waren wij uiteraard van plan te adresseren bij de vraagstelling wanneer de raad daarover zou beslissen. Helaas is het amendement niet aangenomen.

Mairan Sewtahal (Hart voor Den Haag). Voorzitter. Hart voor Den Haag heeft tegen motie M.4 gestemd, omdat de datum van de verhuizing voor Eekta niet haalbaar is.

Rutger de Ridder (VVD). Voorzitter. De VVD heeft niet onlogisch tegen amendement I.A van het CDA over de ZE Kustzone gestemd, omdat het uiteindelijk maar een doekje voor het bloeden is en niet echt iets oplost. We hebben ook tegen het amendement I.B van de SP over verlenging sloopsubsidie gestemd, omdat er minimaal een gat van € 500.000 zit in dat amendement en het daarmee een ongedekt amendement is. En we hebben ... Even kijken, er was er nog een waar ik iets over moest zeggen, maar ik ben het even kwijt. Nou, dat was 'm. Ik ben het even kwijt.

Judith Klokkenburg (ChristenUnie/SGP). Voorzitter. De ChristenUnie/SGP heeft ook tegen amendement I.B gestemd. We zijn het er helemaal mee eens dat ondernemers mee moeten komen en dat een sloopsubsidie heel belangrijk is, maar ten minste vijf ton hiervan is ongedekt. Omdat we niet weten ten koste waarvan het zal gaan, hebben we ertegen gestemd. Daarnaast hebben wij voor motie

J.5 gestemd, maar wel met inachtneming van wat de wethouder daarover heeft gezegd, namelijk dat het echt een verkenning is en dat ook de omwonenden meegenomen moeten worden.

Rutger de Ridder (VVD). Voorzitter, nogmaals. Ik weet inmiddels weer wat ik wilde zeggen. We stonden onder motie L.2 van de ChristenUnie/SGP en hebben ook voor die motie van afkeuring gestemd. Maar we hebben niet voor motie L.3, de motie van afkeuring van Hart voor Den Haag, gestemd, omdat die sec gericht was op alleen wethouder Vavier. Wij vinden dat het hele college hierin blaam treft. Daarom hebben we voor de motie van de ChristenUnie/SGP gestemd.

Peter Mekers (D66). Voorzitter. We hebben uiteindelijk tegen motie R.1 van Hart voor Den Haag over uitbreiding van het onderzoek erfpacht gestemd, omdat te veel vertraging ons niet goed leek en we ervan uitgaan dat de experts op dit moment al een goed advies kunnen geven.

Lesley Arp (SP). Voorzitter. De SP heeft tegen de motie van afkeuring van Hart voor Den Haag gestemd om dezelfde reden als de VVD.

Carlos Martinez van Andel (Hart voor Den Haag). Voorzitter. We hebben tegen motie J.2 van de Partij van de Arbeid, 'Mariahoeve verdient betaalbare maatschappelijke ruimte', gestemd. Dat zat 'm vooral in het eerste dictumpunt. Wij zijn van mening dat het winkelcentrum niet de enige locatie is waar deze ruimte gecreëerd zou kunnen worden.

De **voorzitter**. Ik zie verder geen stemverklaringen meer. Ik dank u allen hartelijk, ook de mensen die thuis meegekeken hebben en op de publieke tribune.

Niets meer aan de orde zijnde, sluit de voorzitter te 23.49 uur vergadering.